

מפתחות ותוכן העיניים

אורח חיים

של המשנ"ב הביאו דברי הערך שהלchan שטח עצמו והעלנו דהוי ספק וסביר — ויש מקום לשאת ולתת בדבר וצ"ע.

סימן ב

אם מותר לשתול שתלים ופרחים בחצר בית הבנמת

מאת הרוב הגאון שלמה צדוק שליט"א שנשאל בביב"ן שעשוו ארון תורה בולט מבחוץ ועשוו לו שפה סביבותיו ורוצים לשתול שם פרחים.

א. הגראע"א בגלוין הש"ע בשם ר"ד ערامة שאסר לנטווע שתלים בחצר ביהכ"ן — וכי כה"ח סי' ק"ג או' כי שכ"ד מהר"ם שיק — ובאותו י"א כי' שמהרי"ט כי' שהמנהג פשוט לנטווע גינה סמוך לבייהכ"ן — ושו"ת בנין ציון אסר לקצוץ עץ מפתח ביהכ"ן אלא מצא בזה איסור.

ב. הרמב"ם בהל' ע"ז כי הנוטע אצל המזבח או בכל העוזה... אף לני לוקה שנא' לא תטע וגוי שזה דרך עכו"ם — מחולקת הפסיק' היא אם לדמות בתיכ"ן למقدس לענן זה, דנקראי' מקדש מעט — מהוד"ע כי' דגם בתיכ"ן אסור מדרבן, אבל אכסדראות שוגם במקדש מדרבן בביב"ן מותר.

ג. מהרי"ט בביב"ן שנשך עם הבתים שהיו בצדו, ובנו אותו, ונטווע שם גן כדרך הגנים ופרדסים שאצל בתיכ"ן — והמעיין שם יראה שכל הדין הוא על שאוכלים ושמחים בגין, וא' טען עליהם שחיללו בית' ה' ועשוה בית יין — דין אם יש בגין קדושת ביהכ"ן והעליה דהוא חול גמור, וגם לא מכון נגד ההיכל — וכי שמא בא' מהר"ם שנשבר ארון הקדש וצוה ה"ר ליעזר לגנוו כל העפר — ותמה עליו דשאני היכל שיש בו מעילה ובפ' האיש מקדש אמרו שוגם אבני ירושלים מועלין בהן — אבל ביב"ן נבנה מעות חולין, ולא שייך קדושה רק במקומו גם בחרכנו, אבל עציו ובנינו לא. — ע"ש עוד מ"ש מהמרדי — מהרי"ק כי' שאסור לנוטע דבר מביהכ"ן ושיהיה גבוהה וכוי' דדמי למקדש, לפ"ז הפתוח לביהכ"ן יש עליו קדושה — בעזרה עצמה לא ברור אסור בקהלת ראש — והטהור כי' דבית שמתפללים בו באקראי אין בו

סימן א

"עור הבתים של תפילין, אם צריכים עבד לשמן"

א. בסנהדרין (מ"ז ע"ב) פליגי בהזמנה אם מילתא היא — ואח"כ הביאו פלוג' דרשב"ג וחכמים אי בעי' עיבוד לשמן, ותלו את זה בפלוג' דהזמנה מילתא, רשי' ז"ל פירשה בעור הבתים של תפילין, ולרבא דלאו מילתא היא א"צ עיבוד לשמן — התoso' שם מדין עור הבתים לוגילין של ס"ת דבעי' עיבוד לשמה, ופי' דרבא קאי' כרישב"ג דהזמנה לאו מילתא, ועל כן בעי' גם עישה לשמה.

ב. דעת הרא"ש כר"ח ור"ת נדרש לשמן בקלף ורצועות עור הבתים צע"ק בדברי הנמק"י דכתוב שרצווע' א"צ לשמן — הרמב"ם פסק לעור רצועו' צריך לשמן, ועוד הבתים א"צ עיבוד כלל — הריטב"א בסוכה כי' דלחכמים א"צ עיבוד גם בקלף הפרשיות וו"א דל"פ אלא בעור הבתים — בכיסף משנה מבאר ד' הר"מ ע"פ שיטת רשי', Dolbaa דהזמנה לאו מילתא היא א"צ עיבוד לשמן — בכ"י פי' דרישב"ג וחכמים פליגי בקלף הפרשיות. ועוד הבתים לכ"ע א"צ עיבוד.

ג. משנ"י בשם הגרא"ח מקשה על הר"מ דעור הבתים א"צ עיבוד כלל, למה תלו מחלוקתם בהזמנה מילתא — עוד הקשתי להר"מ למה נקטו תיבת לשמן, בפלוג' דרישב"ג וחכמים — ופירשתי דלהר"מ צ"ל דמחולקתם היא בגוילים של תפילין אם צרי' עיבוד לשמן — ויפרש כפיר"ח ור"ת Dolbaa דהזמנה לאו מילתא הוא דבעי' עיבוד לשמה, ועוד הבתים א"צ עיבוד כלל שלא הוזכר כלל בענין עיבוד — בדרך זו מתורצת קושית הגרא"ח ושאר קושיות — וזה כפירוש הב"י, וכ"ג מתשוא' הר"מ ז"ל.

ד. מרן פסק דעתם לעשות הבתים מעור מעובד לשמו כרוב הפסיק', ואם אין יסמכ על הרמב"ם — הב"ח כי' שלא יברך אם עור הבתים לא מעובד. והמג"א כי' דיברך עליהם ובפרט שם רשי' קאי בש"י הר"מ — הכה"ח העלה שלא לברך, ואשתਮיטתיה ד' החיד"א בשיו"ב שמצו' לכמה גדולים דס"ל כהדר"מ והעליה שיש לברך — וכ"ג מהבה"ט ושו"ע הרוב ז"ל — שווי' בהגהו' איש מצליה

עדיף מעוזות המקדש – ע"כ מהר"ם בח"א שם לאוסרים אם היה נטוע כבר שרי כמו בכלאים (זהה היפך ממ"ש מהר"ם שיק) – וע"ש מה שביאר בפסקוק *bihoshush* ויקימה שם תחת האלה אשר במקדש ה' – וגם בתשו' זו העלה להתייר אבל במקום שהעכו"ם עושים כן בבית תיפלתם יש בזה מושם ובחוקותיהם לא תלכו.

ח. הר צבי כי דברי הפסוקי האוסרים והמתירים – בניין ציון כיASAOR לנטוע אבל מותר לקיים – עפ"ז פי' הר צבי דרעק"א ומחרד"ע אוסורי לנטוע, ומהר"ט איירי בנטוע כבר – שי"כ דמהר"ט מתיר גם לנטוע ושכן מנהגם – להר"מ טעם האיסור משום מנהג הגויים וכשנהנטיעות לאורק המדרכות שרי גם ליד ביהכ"ן דניכר שהוא לנו – אפשר שההר צבי דיבר בעניין ההוא, ולעתם יתיר גם בחצר ביהכ"ן.

ט. בהיכל יצחק כי דלא נמצא זכר למ"ש מהרד"ע – וגם משנ"ב לא העתיק לרעיק"א – הביא כמה ראיות מהש"ס דעתו אරזים ביהכ"ן – בימה ביהכ"ן היא כמצוות והיכל דומה לק"ק, ודוכן זכר להיכל, וביהכ"ן עצורה, וחצר ביהכ"ן כהר הבית – בחלוקת אם מותר לנטוע בהר הבית – גם הבא להחמיר הוא בפתח בית הכנסת בלבד – גם רעיק"א לא הסכים למהר"ע – ומהנהג לנטוע אילנות לנו.

י. כתוב בישכיל עברי דנהגו לנטוע בחצר ביהכ"ן – דין בדברי הפסוקים הנזוי – מחזק מנהג ישראל לסדר גן ע"י ביהכ"ן – נמצא דרוב הפסוקים מתירים בזה ועיקר – בנ"ד שהוא סביר ההיכל ובזה אין מנהג שב ואל העשה עדין.

סימן ג'

**"אם מותר לנו נהור להכנים לביהכ"ן בלויוי
בלב נחיה"**

לחדרה"ג רבינו עורייה בסיסים שליט"א

א. הרה"ג הנ"ל הזכיר תשוי' האגרות משה (סימן מה') שהתייר בזה – וכותב דקשה לסמוך על זה, ובפרט שיש קטנים שעלו ליהבalle וכו' – האגרות משה סמרק על הירושלמי מגילה, דהתירו להכניס חמור ובעליו ללון בבית הכנסת ומשמע דכנית חמור לא הויזיון אלא כמו אכילה ושתיה ומדבביאו הפסוקים שמע מינה דcen הלכה.

ב. הרב נר"יו כי דא"ל בירושלמי קיבל ת"ח וחמורו כל אחד למקומות הרואוי – לכוארה יש סיוע לדבריו מותס' בכב"ב ד"ה ועיליה לפוריה ע"ש – וכ"ג מותס' במגילה

קדושה – והפרදס הזה לא נכלל בעזורה – עכ"פ חזינן דפשיטה ליה להתייר נתיעת גן בחצר ביהכ"ן.

ג. מהר"מ שיק מחייב בזה, א"ג דהרבנן לא אסור בהר הבית, וראב"ד אסור רק בעזות כהנים – בס"י קנו"ג בטוש"ע כי דלא להביא אתנן לביהכ"ן ומ"א כי שזה מדרבן – מקשה מהר"יק שכ' שביהכ"ן דומה למקדש – וכתבת הייל דלק"מ דיל' שוגם אתנן וכוי' הוא רק מדרבן – ע"כ שוגם למ"א והלבוש הלאו דלאتط שיק גם בכיכ"ן משום דהרבנן ורמב"ן כי שהוא מעשה דעובי ע"ז – רשי' פי' דלאتط קאי עזיז וככ' היראים וכתת' בספריו – והמזוחה כי דגם לרשי' אפשר שהוא אסמכתא, מהר"ל מפראג כי דרשטי' הוא איסור תורה – מהר"מ שיק כי דכלל הני טעמי אסור לנטוע ביהכ"ן – מחלוקת התנאי' אם האיסור הזה גם בהר הבית או רק בעזות, ומהולוקת הראשונים בזה – ע"כ דבלאה' אין לנטוע משום יושבי קרון, ותערובת עם נשים.

ה. ע"כ מהר"מ שיק (ס"י ע"ט) דגם להשחות עצים נטוועים אסור דומיא דכלאים והערתי דבכלאי אילין אין איסור להשחות לrhoה'פ – ע"כ שביהכ"ן חשוב כמצוות וחמור מן העזרות, וכמהר"יק דהagg צ"ל גובה – יש מקום לומר דלי'פ חכמים וראב"י אלא בהר הבית מוקדשינו ואולי בכלל אצל מצוחה ה' – ביהכ"ן אפשר דכוולם יודו להתייר – יש להקל אתנן הוא בויזי ולמדו מהכתוב ואהי להם מקדש מעט דגם ביהכ"ן יש קדושה ומורה – ומשו"ה נמי צריך להגביה ביהכ"ן – אבל Nutzung עצים שהוא מעובודה זורה ואפשר דזה שיק גבי המצוח דוקא – ובאמת לא אשתייט חד מהפסוקי' לאיסור נתיעה, ומהרד"ע ייחידה.

ו. מהר"ם ח"ז כי דלאتط רק במקדש ואף' בהר הבית לא נהג – וככ' ביהכ"ן דשרי א"כ נהגו עכו"ם לפני בית פסיליהם – והעיר על מהרדו"ע דא"כ איך עושים במא מעץ ביהכ"ן, ובזורה היא במלקעות – וע"ש שהביא ראיות דלומדים מעשיהם הנהוגים בצדבו – והסתיע מהר"ט הנ"ל – גם בנין ציון ומשיב דבר הקילו בזה והניחו ד' רעיק"א בצ"ע – ונכדו העיר שם דמהרדו"ע אסור מדרבן ואסదראות של עץ דגם במקדש מדרבן לא גרו בבית הכנסת – ובאייר דרבנן החשבו בית הכנסת כמו אצל מזוחה ה'.

ז. והערתי על נכדו זללה"ה דזקנו כי דיש מלקעות בביימת עץ להספריו ולרש"י וכו', ומהזה הוכחו זיל – ומ"ש דביהכ"ן כמו אצל מצוחה ה', כבר כתבת הייל דידי'ו ביהכ"ן למקדש רק למורה וכבוד – ואיך יהיה ביהכ"ן יותר מזורה והר הבית – וגם לשיטתו למה נאסר בחצר, דבוגדי דאיינו

פטור בחמоро מותר – בנסיבות הכלב אין ממשום מלאכהadam מותר להנחות לאחר א"כ פשוט להתיר גם בכלב – ולא דמי למסicht עגלה וקרון שהיא מלאכה גמורה ולא כמו"ש הרוב נר"ו.

ח. יש להסתפק ברצויה המינוחת לכלב זה אם אין בה ממשום משאוי – צרכי הספק – כבר ביארנו דמהמר שיק' כשהיא נשאת משאוי והוא מנήגה, ושביתה בהמתו שיק' אפי' הולכת לבדה – פ' במא בהמה יוצאה מיום על שביתת בהמתו – מותר למשוך ברשות לרוה"ר אם הרשות ראוי לה – וכל שהוא גדול ממנה, שהוא שמירה מעולה או פחתה הוא משאוי. לכארה רצועה זו היא יותר מהרואי לכלב – התירו ברוחלוות במלניות לשמור הצמר וכ'ו' אע"פ שאיןו לצורך הבהמה – ולא היא דשם נחשב לשירותם כמו"ש המשנ"ב (סק"ב) דהו כי כלבו של אדם יש מקום לומר דהו צורך הכלב, דמיוחד לנחיה ויש לו יחס מיוחד חבריו, וא"י לקיים תפקידו אלא ע"י אותה רצועה – ואע"פ שיש גודלה לבעליו אינו כלום גם בכבשים יש להם תועלת רבה בשירות הצמר והחלב וצ"ע – ונרי להתייר במקום שיש עירוב.

סימן ד

ברכת הטוב והמטיב בין

מתוך הברכה לקונטרס ברכת הטוב לר"ש פינחס נר"ו – בסעיף ח' כתוב דגם ללא סעודה מברכים הטוב והמטיב על יין אחר – וכמו"ש התוספות בפסחים ק"א ע"א, דמברכין גם ללא סעודה – ע"כ למודן בן מהרמב"ס שכחוב היה מסובין לשותות ולא הזכיר סעודה – וכן פסק הטור וגמ' הרמ"א פסק כן ונראה שאין חולק בזה – בגין ורדים כתוב כל זה, אלא שדיוק מרשי"י דבעי' סעודה וסביר' – ומחרי' הלווי חלק עליו ודקה דיוקו מרשי'.

ב. המחבר נר"ו הוסיף דמ"ש רשי' סעודה לומר שמדובר בחבורה, דיחיד לא מברך – ודוחתי חבריו דאי' יכתוב בחבורה ולא סעודה – ורחוק שיעזוב דרך ברורה ויפרש ברמזו – ועוד שסבירא לטעות לומר סעודה דוקא – ווגם ל' הגמ' הביאו לו, שיק' גם בחבורה דמביין לבעה"ב – ועוד דעתו לא מוכיה שיש בחבורה בהכרח – וחתני רע"י נר"ו הוכיח במשמעותו מהגמ' דאי' לפרש כהניל' – דמתחלת החשבו בגמ' דמיירי ביחידי ואח"כ אוקמו בחבורה. ורש"י דבר בסלקא דעתין.

ג. ע"כ ע"ד המאירי שהזכיר סעודה לומר דיש בחבורה – ולבד מה שכחתי כבר, במאירי מפורש ב"פ' שהוא עמו אחריו' ומה צריך לרומו בסעודה – עוד ישבתי

כ"ח ע"א ד"ה אין אוכלין – העיקר בירושלמי דהჩירו להכנסו לביהכ"ג, וכמ"ש האגרו"מ – הסוגיא מדברת בקדושת ביכ"ג ומוראו, והשミニונו שגמ' מי שאינו ת"ח גמור שרי, וגם לחמоро – וכן מבואר בקרבן העדה שם, וכ"ג מהפני משה שם – ומירי בשעה"ד דין מקום לינה אחר.

ג. ברמב"ם ובש"ע כתבו דמותר לת"ח ותלמידיהם לאכול בהן מדורך – והרמ"א כי וי"א דבבית המדרש שרי גם שלא מדורך.

מהמג"א משמע דילינה אסור ובגלוון הש"ס על הירושלמי העיר על המג"א, בתשו' הרשב"א ברמב"ן מבואר דרך בשעה"ד ובר"ן משמע דמכניסי גם החמור לביכ"ג מדורך – וכ"גadam לאורו וצדוי ל"ץ שהיה חמור של ת"ח.

ד. למרות הניל' נלע"ד לאסור לכלב – ושאני חמור שהיו רגילים עמו והיה חשוב להם, ואני דרך בזין – בכפרים רבים היו מלינים החמור תוך הבית מפני חשש גניבות וצדוי – לכלב גם בימינו רואב דעלמא לא מכניסי אותו לבית כי אם באקרי – ובימינו כנרי' גם החמור הוא דרך בזין ואסור – ואע"פ שכלב נחיה חשוב הוא לבעליו, מ"מ לגבי העולם הוא דרך בזין.

ה. עוד דשם התירו ביכ"ג ואמרו דין בזה בזין ופושtot דבשעת תפילה הוא בזין טפי כדמות מהרמב"ם וכמ"ש בברכ"י – דוחה ראות האגרו"מ מברכות ס"ב, דאבי' מרבייה ליה אמרה – דאפשר דהיה בזמן ינקותו דאבי' והכבש הלך עמו מחוץ לביכ"ג.

ו. הרבה הניל' דין אם שיק' בזה איסור שביתת בהמתו שמוליך את בעליו – בכ"ק (נ"ד ע"ב) אמרו דשורך והמורק לד"ז והה' לכל בהמה חייה ועווף – ה"ה ז"ל פ"י בהרמב"ם דיש לאו במחמר ואין לוקין עליו. שלא כהרמב"ן בשבת מי שהחשיך נתן כספו וכו', וא"ר אדא ב"א מניח על הבהמה כשמהලכת ונוטלו כשבומדת – הר"ן שם כי' דכשאין עקירה והנחה, אפי' שביתת בהמתו ליכא – מהרמב"ם (פ"כ ה"ז) משמע דאפי' שאין בה ממשום שביתת בהמתו מ"מ עובד ממשום מחמר. בדברי הש"ע ובנוסאי כליו בזה – הערה בדברי המשנ"ב וכח"ח שם.

ז. מן ז"ל פוסק בזה כד' הראשוני' דבלא עקירה והנחה אין בו ממשום מחמר וזה' ד' הרמב"ם ז"ל בשם וי"א – שור' שכ"כ בערוך השלחן שם – עוללה דשביתת בהמתו ואיסור מחמר, שייכי רק במלאה שם היה עשה אותה אדם היה מתחייב עליה – וכ"ג מהגמ' שם א"ר פפא כל שבגופו חייב חטא בחברו פטור וכל שבבחרו

סימן ח

**קטן אם יbole להוציא את הרבים י"ח
בקריית התורה**

א. בהקדמה לספר שושנת בנימין להרב בניין כהן נר"ז – המחבר נר"ז כי דעת מרכן שקטן מצטרף למנין העולמים אבל לא יקרא עד שייהה בן י"ג – ובשות' מקורה המים כי' דבשעה"ד שאין להם קורא, יוצאים קטן הירוש מקרא – ושכנן נהגו בחו"ל בזה – עוז"כ המחבר שאל להראשל"ץ הרמ"א נר"ז ואסר בזה שלא כהרב מלכה זצ"ל.

ב. והעלימו עינם ממ"ש מרכן נר"ז ביחסו"ד דבשעה"ד יכולים לסמוק על המקילים בזה – ד' המARIO וכאן הרא"ש בשם ר"ת דמ"ש במשנה דקטן קורא ומתרגם, דמצות קריאה"ת הוא להشمיע לעם ולא חוכה על כל אחד ולפ"ז יכול לקרוא בצתור כל הפרשה וכ"פ הפרמא"ג ועוד רבים – והגמ' דלקתיחילה לא יעשו כן, אבל בשעה"ד יכולים לסמוק על המתירים.

ג. עוז"כ דגם הממחמירים הוא רק בכל הפרשה אבל לקרוא חלק מפורש במשנה – בברייתא אמרו דעתה למןין שבעה – ונחלקו אם חלקו בלבד התיו, או גם כל הפרשה נמי – וע"כ לא יפלא להתייר בשעה"ד כל הפרשה – בתשרי' אחרית הוכחת מגמ' והרמב"ם וש"ע דקראי אה"ת אינה מוטלת על כל יחיד כשאר מצות דרבנן – במגילה שננו הכל חייבין במקרא מגילה, ובקריית התורה אין לשון זהה כלל – עוד מפורש במשנה דקטן לא מazi לקרוא מגילה, ובקריית התורה מפורש דקורא ומתרגם דעתה למניין שבעה.

ד. במגילה פירשו ذרכי' לשמעו מי שחביב בה, ובקריאה"ת לא כתבו כן – מוכיח מהמשנה במגילה כהנ"ל ומאמר דהיא מכלל מצות תלמוד תורה – בב"ק (פ"ב")>User תקנות תיקן עזרא וביניהם קריאה"ת, ופרק זה מעיקרה תיקנו דתניא וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים – הרמב"ם כי' שימושו וביבנו תיקן שהיו קורין בתורה ברבים – מסדר הדברוי' רואים שהוא חזוק למצות ת"ת ולא מצוה מיוחדת.

ה. העד לאמור הוא מה שפסק הרמ"ם דמי שתורתו אומנותו מותר לו לעסוק בתורה בעת הקראיה כדי ששת ברכות ח' – ובמגילה שהיא מצוה גמורה אמרו מבטחים ת"ת מפניה.

ו. ע"פ האמור הערתי ע"ד הרב גנת ורדים שלמד מהתוס' דאין קטן יכול לקרוא כל הפרשה והתוס' דברו במגילה – גם להר"ן בשם הרמב"ן ועוד, דקטן אף' הגיע לחינוך

למה סיים שם היה ייחידי לא ברכך, ולא כי' שלא ברכך משומש שלא סעדו – אפשר שאם ראה מהר"י הלווי לדברי המאירי היה מודה להרב גו"ר דסב"ל.

ד. עוד מוכיח מהרשב"א שלא כי' דוקא בדיאכט סעודה, כמו' דוקא בחכורה.

ו' רשב"א הבא' ד' רשי' וחלק עליו רק בטיב היין ולא בסעודה ובע"כ דהבן בסעודה הינו חכורה – וגם זה לא מובן דרשב"א שם דין רק בטיב היין ולא בעניין סעודה – גם לא ברור כלל שרשב"א לא מצרך סעודה, עד שנאמר למה לא העיר בזה.

ה. האריך המחבר בדברי ראשוני ואחרונים שלא מצרכו סעודה ותמה על הגдолה' שהעלו שלא ברכך בלי סעודה – ושו"כ שמרן היבי"א נר"ז שפסק לא לברכך, ומ"מ Anci על משמרתי אעומודה – ולא ידעתני Mai מתמה דסוו"ס סב"ל – הרב ויאמר יצחק נו"ג בכל צדי סוגיא זו, וסימן דמי פלוג' לא יצאנו – והסביר שם מהג'ר שלא ברכך, וכ"ד הרב ברכת יוסף, ומהר"י עיאש עשה מעשה בזה. וכ"ד כה"ח.

ו. עוד יש בזה ספק, דנהליך הראשוני אם יש קבועות בין זהה"ז – מרכן כי' שהטור אויל לשיטתו וע"כ פסק בדיין סעודה, אי' מברך הטוה"מ לכולם – מרכן הכריע דאי' מברך כהטור, והרב ויאמר יצחק למד מזה שלמרן מברכני הטוה"מ בלבד סעודה – עוז"כ דאמר' סב"ל גם נגד הכרעת מרכן כמ"ש החיד"א – מרכן כי' דבסעודה כ"א מברך לעצמו, ולא כתובadam היו מוסובים על היין אי' מברך הטוב והמטיב לכולם – הרב ויאמר יצחק כתוב דआ"ג שהשמיט ל"פ על הטור – ועוד דכשمرן לא גילה דעתו פסקין כהרמ"א – ובעינוי כתבתי דייל מרכן פסק שא' מברך כrhoה"פ, אבל בזה דיש חשש ברוכה שא"צ השמייט לדברי הטור, משומס טב"ל.

ז. מ"ש דפסקי כהרמ"א כשמרן לא גילה דעתו, הנה כאן יש גילוי גדול שהביא חלק מדברי הטור והשמיט החלק השני – ובפרט בזה גם אם היה מרכן פוסק כן להודיע אמר' סב"ל, וק"ז דיש לפחות ספק בר' מרכן – ועוד רבים חולקים בזה שלא פוסקים כהרמ"א, ובכח' ג' בודאי דחיישין לסב"ל – הרי בדור דלא יצאנו מפלוגתא וסב"ל, ולא יבורן בלבד סעודה.

ח. עוד מעיר עליו על מה שכחוב וכל ששוחטים יין וכו', וצריך לומר וכל שקבעו עצם לשנתה יין – מבאר עניין קבועות היין בזמן זהה – וכל זה לפי סברתו אך להלכה לא מהני קבועות יין לברכת הטוב והמטיב – ואין לברכך הטוב והמטיב אלא בסעודה.

אבל שפושך הוא מעשה כל דהוא משומש שלא מוכח מיניה דליישיבא משפשפם – ומצאתה תנא דמשיען רב' המאירי שם – גם מבואר שם דסידור האבני מתירם בטלטול ודלא כדרשי הנז'

ה. הכסף משנה פ"י בהרמב"ם כתשי רשי' דלא מהני שפושך וק"ו לימוד, וא"ל למדום שלא יצטרכו לנגווע בשבת – המג"א כי שם לרמב"ם צרי' לסדרם שלא יגע בהם בשבת, וכ"כ המשנ"ב דמלשון מרן משמע דאחר שסידורים מותר לטלטLEN בשבת – ומלשון הב"י וכ"מ לא מוכרכן.

ו. מודדק מדברי מרן בש"ע גבי חרויות דעת"י הסידור מותר לטלטLEN בשבת וכחמשנ"ב – וכ"כ בכח"ח בשם ר"ז. ועוד עוד מדברי כה"ח בשם אחרונים – וצ"ל דמ"ש בכ"מ לפירש", הוא לומר דלא די במחשבה או מעשה כל שהוא – מער בפירוש רשי' ז"ל, ומציין לדברי החזו"א ע"ה.

ז. י"ל דמרן מסכים עם הה"ה, דעת"י סידורים מותר לטלטלים בשבת – האו"ש מבאר ברמב"ם דמותר לישב עליהם ולא לטלטלים – והחו"א על הרמב"ם מפרש בדבריו דמותר לטלטלים אחר שלמידום. ושמחתி שכיוונתי לדעתו הגדולה – החזו"א מיישב מה שהקשה המג"א דישיבה ע"ג מוקצת בלאה"ה שר, דברו להתריר הטלטול – ע"כ גם המג"א תבריה לגוזיה.

סימן ז'

בעניין מנהגי מרוקו

כתב כהקדמה בספר נתיבות המערב על מנהגי מרוקו.
פתחיה מבאר דקsha לברר מנהג יהודי מרוקו אחר שהיו בה מנהגים רבים לא הרו עיר זו כהרי עיר זו וכו', וגם באותה עיר היו הבדלים במנהגים בין המקומיים ובין המגורשים אשר באו מקטיליא ושאר הערים שבספרד כיע"ש. ואח"כ מעיר מעט בדברי המחבר וכדרכח של תורה.

א. במנาง גבישי מלח לשמירה בימי ספירת העומר – בדברי האר"י ז"ל על ימי ספירת העומר שהם ימי קטנות וצריך להרבות בהם בתפילה – גדולי חכמי ישראל תיקנו תפנות מיוחדות לכל יום ולכל שבוע – וכן הבאת המנהג של המלח שמחלקים בכתיכ"ג מספר שאירקו על ההגדה – בעניין ספירת העומר גם ביום שרש המנהג – בעניין תשופורת בימי הספירה לאבי הבן ודעתם ובינו האר"י ז"ל.

אינו בר חובא אף' מדרבנן, יכול להוציאם בקריאת התורה לפי המתבאר – מיישב זהה דעת הרמב"ם שלא ישטרו דבריו זא"ז – בדברי האחרונים זהה, ובично"ד כי' שאין מנהג בירושלים זהה דלא כישכ"ע – בתשו' קריית דוד חנה האריך הרחיב בזה והוא תנא דמשיען לנ'.

ז. בקהילות מרוקו היו מעלים קטנים למפטיר לחניכם, וכן נהגים כאן בכמה בתיכ"ג והוא חזוק לקטנים – וביום שעולה אביו עושה קידוש לכל הביכ"ג – ובינו האר"י ז"ל דעתו שקטנים יעלו לשבייע נמצא דגם ע"פ הסוד יש לזה מקום. – והגם דעתך ליזהר לכתihilation שהיא קורא גדול בשנים ויקרא בדקדוק וטעמים כהוגן, בשעה"ד יש להתריר לקטן שיודע וכמו שהעהלה מרן הרаш"ל שליט"א.

סימן ו'

בדין טלטול אבניים בשבת, איזו חכינה יש לעשות לבן ותהי מותרת בטלטול

א. בשבת (קכ"ה ע"א) תנן האבן שבקירוה אם מלאין ולא נופלת וכו', ותנן להלן אבן שע"פ חכית מטה על צדה ונופלת – ואם הניח האבן על החכית בכוונה פליגי אם מותר לטלטלה – פעם א' הילך רב' למקום א' ומצא נדך אבניים, ואמר לתלמידיו צאו ולמדום – ר' אמי אמר צאו וכו', ופירש"י לסדרם שלא יגעו בהם בשבת, ור' אסי אמר צאו ושפשפום שע"ז נעשים כל'.

ב. לרשי' עולה דפליגי אם די במעשה כל שהוא לעשותה kali – הערתי דלפירש"י אין הבדל בין למדום לשפשפום, וא"כ למה ר' אמי לא נקט לשון שפשפום, ולומר דגם זה לא מהני – ור' אסי הילך למינקט למדום דידי אפי' זהה להתריר – מיישב דמיiri במעשה וע"כ נקט למידום דלא יצטרכו לנגווע בהם בשבת – ולר' אסי דמהני כל דהו, נקט שפשפום לומר דא"צ לסדרם לפני שבת – מיישב קושית התוס' שם ע"פ רשי'.

ג. הרמב"ם פסק כר' אמי, ואם הניח מעות על כרית, או אבן על חכית אסור לטלטLEN – ובנדכך כי' אדם למדום מותר לישב עליהן בשבת ואם לאו אסור – מודדק מדבריו דמהני להו הסידור דאתמול לטלטלים בשבת ודלא כפירש"י. – יוצא דסידור האבניים מהני להחישם kali להרמב"ם, ולא דמי להניח אבן ע"ג חכית – מוכיח כן מדברי הרב המגיד.

ד. להאמור ר' אמי מהמיר יותר דלא ניתרים בלימוד אלא בשפושך ולא מובן מ"ש ואוזדו לטעמייהו – מבאר דהרמב"ם סובר דסידור האבניים הוא מעשה חשוב ומתייר לטלטלים, גם לר' אמי דאסר בהנחת אבן ע"ג חכית –

כמ"ש דגם אחר זמן הוא רק משומם דברר לאוצר – מבהיר דייסוד ההיתר באוכל מפסולת דעסוק באכילה ולא במלאה – כאשר אין דרך אחרת להסיר הקליפה כמו אגוז – עיקר מלאכת בורר הוא פמ"א כמ"ש ורש"י במשנה – בהסתדר פסולת מתיפה האוכל והויא מלאכה הרצויה – לגופה.

ב. חז"ל קבעו שלא חשוב עסק באכילה אלא כשאוכל לאלתר – וקשה גם שאיןו אוכל לאלתר מ"מ למה חייב – משורה אמרו נעשה כבורר לאוצר וחיב, ديسم עוד מלאכה שכורדים לאוצר, ובזה הדרך הוא לבורר אמר"פ – וכל שאיןו אוכל לאלתר מה שביר חשב כבורר לאוצר שלא עסיק באכילה – ואפי' שאחרים אכלו לאלתר שרי דאי"א לכלול זה בבורר לאוצר דהא נאכל לאלתר – מסוגית הגם מוכחה דאי"צ לאכול עם ומבהיר את זה בסברא טובה.

ג. עיקר ההיתר בלאלתר הוא משומם דעסיק באכילה ולאו מלאכה היא, וזה שיין גם בטוחן – פשט דלא התיר הרשב"א טוחן לאוכל לאלתר וכמ"ש בಗמ' וכתב מותר לאפות לבו ביום – ומירוי בפריס סילקא דرك בפירושו דק לבשלו הוא דחיב, ומהרמב"ם נר' אדם לא מבשלו רק אוכלו חי שרי – ובבב"י דין אם יש בו איסור דרבנן – והטעם משומם דחיתוך דק הוא הכנה לבישול – שיטה ר"ח שלא שיין טוחן בירק כלל, והסתכים עמו הרא"ש – הרשב"א שם חדש דאפי' חותכו דק לאוכלו חי אם מניחו לבו ביום חייב – ולענין זה לא הביא שום ראייה – ורוק במאה שכחוב דלאוכלו מיד שרי לזה כתוב סברא, וגם דימחו לבורר אמר"פ לאוכל מיד שרי – אבל לחוב לא למד מבורר כלל, דבשניהם לאחר זמן חייב אך הטעמים שונים מזה.

ד. גם ממ"ש הר"ז בשם הרשב"א נראה כהנו"ל – בשלטי גבוריים הק' על הרשב"א איך מחלק בטוחן בין לאלתר או אח"ז – אילולי דבריו הינו מקשיים בהיפך מנ"ל לחיב כשאינו מבשלו, אלא שהרשב"א חדש דהוי מלאכה כיון שדרך חותכו דק ולבשלו – והתייר לאלתר דחשב דרך אכילה ולמד זה מבורר אמר"פ – וatoi שפיר מ"ש היב"י דגם בסילקא שרי לצורך אחרים כשהזה לאלתר – מחלוקת בין בורר לטוחן בענין לאלתר – בכ"י הרבה בסניפים וציורפים כדי להתייר לאלתר נמצא דאיינו פשוט לדמותו לבורר.

ה. העיר עוד מהתוס' שחילקו בין אוכל מרובה, או פסולת מרובה דבזה אם מוציא אוכל הווי דרך ברירה – ומה מוכיח אכן קשר במה הדוי כבורר לאוצר – רוח"פ לא מחלקים בין רוב אוכל או רוב פסולת – הר"ז כי דעתך

ב. במנハג לעמוד בעת קריאת עשרה הדרשות – ובענין המנהג לזרוק מעט מים בעת קריאת האזהרות בשבועות – במנハג לעשות הלוייה לגינוי ספרים באסרו חג של שבועות

ג. במנחג שנגעו לאכול בשעת יבש בשבתו שחל בו ט' באב – בניגון המויחד להפטרות דתלטה דפורענותא יה"ל – האם נהגו לדלג פסוק הנחמה שבסוף הקינות – ד' הפטסקי ומנהג ירושלים שמדלגים – אך מנהג מרוקו שקוראי הכל כולל הנחמות – סמך טוב למנחגנו במועד לכל חי של הגרא"ח פלאגי ז"ל – עוד הבतי המנהג להאריך בשחרית בקינות ואיכה וקריאת ספר איוב ולא יוצאים מבחיכ"נ עד חצות היום.

ד. בשינויים שבנוסח התפללה דיום ט' באב – ובמנחגי ס"ת ומ"י הם העולים בט' באב – ומ"ש שפוחחי בקריאת התורה בברכת ברוך דין האמת, לא שמענו ולא ראיינו – במנחג הנשים לשטוף ולסדר הבית ביום ט' באב אחר חצות – בדברי החיד"א, ובדברי השומר אמרת שהאריך בזה – ומל"ח כי דזה בא לחזק האמונה בגאותה, שהוא זמן לידת המשיח – במנחג שאין אוכלים בשער ועוף עד ליל י"א באב.

ה. האם נהגו לומר עננו בערכית בליל התענית – בענין י"ג מדות שבקריאת התורה דהՁון קורא קרגיל – במנחגנו להתעטף בצדיצית ולהניח תפילין במנחה של תענית – אם מותר לאכול בתענית לפני עלות השחר – ואם יש חילוק בין אכילה לשתייה.

ו. במנחג לעשות התורה נדרים בי"ט אב שהוא מ' יום קודם ר"ה וכן בערב ר"ה וערב כיפור, וכן מ' יום קודם כיפור – רבים נהגו לעשות תיקון כורת בכלليلashi בחדר אלול ועשיה"ת – ובאופן אמירות הסליחות בשובה ובנחתת.

סימן ח – ט

בענין בורר בשבת לאחרים ולא אוכל עם

ככ' חתני כבני זה דודיו וזה רע"י העיר עלי בזה וזוו תשובי שכתבתי לאגירת מהתני הרה"ג רע"י שליט"א סובב הולך על מה שכתבתי בשוו"ת שמע שלמה ח"א חא"ח סימן ג'.

א. מתקן דבריו נר' דהבין בדברי דאוכל מתקן פסולת לא חשיב מלאכה כלל – והק' עלי מהרשב"א בת' דלמד טוחן מבורר, רואים אכן זו סברא מיוחדת לבורר ולא

שלמה

סימן י

**בדבורי ברכה שכבתבי להרב אפרים עופר
שליט"א**

**על ספרו על הלכות שבת והערתי מעט בהלכות
בורר**

א. בסעיף א' כתוב, אפילו אם הפסולות וכו' – העורתי דכשהפסולות מרובה אין טורה בברורת האוכל, ורמ"א ז"ל כתוב בהיפך ממש – ר' התוס' דכשהפסולות מרובה דרך לבורר האוכל, וממן לא חש לתוס', וע"כ לא חילק באיזה מהם מרובה.

ב. עורך אפי' הפסולות רואיה לאכילה ע"י הדחק אסור מדרבנן – והערתי דאיינו כלל, והוא רק בעליין המעוופשין קצת. בזה כ' ה"הadam נאכלין בדוחק איסורי דרבנן, דחשיין מין א' – אבל כשהפסולות ממין אחר אפי' רואיה בדוחק, י"ל דאסור מה"ת – ולא היה לו לכתוב את זה בלשון כולל – עוויל' דכל זה בעליין מופרדים ומונחים בקערה, אבל עליהם מחוברים מותר להסידר העליונים המעוופשים כי"ש.

ג. בסעיף ג' שם, אסור לבורר האוכל שבעצחת הפסולות שבת. – ותמיד העורתי לזה ברבים דעתו בילדים שאוכלים מעט ומניחים הרבה, וחסמים על האוכל ובאים לידי בורר – אולם אם כל דבר מונח לבדו ולא מעורבים יחד יש מקום להקל – דין בדברי הrob ביאור הלכה בעניין זה.

ד. שם ס"ח, מותר לבורר לאחרוי', ו"מ באינו אוכל עמהם. וטמרק על ברכ"י וכח"ח – הנה הכה"ח הוא שהחמיר בזה בשם שש"א ד"י"א דבעי' שיأكل עמהם – אבל החיד"א מתיר גם באינו אוכל עמהם וכו' דלי"ד נקט מורה"ם וכו' – וע"ש שהוכיחה כן מהריט"ץ. וכ"פ משנ"ב – ומהמחבר נה"ז ראה פלוג' דמהריט"ץ ומהר"י אבולעפיא בברכ"י וחשב דפליגי בזה – ואולם בפירוש כ' החיד"א להתריר גם באינו אוכל עמהם – בנתיibi עם העיר על כה"ח שהשש"א מחייב. גם החיד"א כ' ד"י"מ אלא דפשיטה אליה דמן מתיר כד' התוס' – ובתשוב' ש"ש ח"א, כתבתי שהחיד"א לא חז' מהליך זה, ופלוג' דמהריט"ץ ומהר"י, היא עצם הדין אם מותר לבורר לאחרוי' –ומי שאסור אסור גם באוכל עמהם, והמתיר הוא גם بلا אוכל עמהם – והכריע כהנתירים וככ' התוס' והביא ראהי מדרן בב"י סס"י שכ"א – והשבה השביתה לת' מהריט"ץ הדוכיכה כן בטוטו"ד – לפ"ז צדקנו ר' כה"ח שכותב בשם שש"א להחמיר – ואולם לדינא העלתה כהרבר נתיבי עם דין להחמיר בזה, והוכחתית את זה מעצם הראייה הנפלאה של מהריט"ץ משbeta עד ע"א – עוד

בורר הוא פמ"א, ושם ה'ק' דכוון דיש גם בא"פ חיוכא והיינו בנפה וככברה, ע"כ גם בהתרו במשמר משום בורר חייב – וכ"כ הריטב"א, וכ"כ הר"מ ורוב הראשונים שאין חילוק מה המרובה – ובזה מתישב העניין על נesson דאמ"פ לא חשיב בורר אלא כמשמעותו כבודר לאוצר.

ג. ברש"י ותוס' מפורש דאמ"פ דרך אכילה הוא ואינו דרך ברירה – והוא דחילקו התוס' בין אוכל מרובה לפסולות מרובה, מדקדק בלשונם דכשהפסולות מרובה משתנה גם דרך הברירה – מדקדק בלשון רש"י ומפרשו – בתוס' כ' פסולות מרובה וכו', דהתאם דמשמר איירוי – אפשר דר"ל במשמר הוא תולדת בורר, ובמשמר הדרך ליטול אוכל מתחוק פסולת, אבל בורר יודו גם בפסולות מרובה לא חשיבא ברירה רק בפסולות מתחוק אוכל – בר"ן יש יסוד למה שכבתבי.

ה. עוד העיר מהרמב"ן לדלulos אסור ליטול פסולת ולהניח אוכל ע"ג דשניהם דרך בורר – אפשר דאמר כן לסביר התוס' דהתairo בפסולות מרובה לקחת הפסולות – זה אמר ע"ג דבשניהם משיג המטרה של הפורת פמ"א בע"י שיטרה בהיתר – עוד מבאר שאור דברי הרמב"ן – מדברי הר"ן יש סיוע למה שפירשתי בהרמב"ן שלא מיקרי דרך אכילה אלא כשותעסק בהיתירה, שלוקח בידו האוכל לאוכל לאלתר – ואם ללקח הפסולות ה"ה עוסק באיסורא, וחיב אפי' אוכל לאלתר – הר"ן מחלק בין בורר וגיל ובין משמר וצורך לומר משמר כהנ"ל – ע"ש עוד חילוק אחר בר"ן, ואפשר דהתוס' נתכוונו לחילוקים אלו.

ח. דחתי מה שרצה לחדש מדקדוקי לשונות רש"י – עוד פי' בהשגתו דמ"ש רש"י באביי, שאין זה דרך בורין, דר"ל דעתוק באכילתו ולא הו בורר – ולענ"ד העיקר לחלק בין דרך אכילה ודרך מלאכה – דוחה מה שפי' הרוב המשיג בנעsha כבודר לאוצר – ולמ"ש אני שפייר דשני מיני בורר איכא – פמ"א חייב בכל גונא בין ביד בין בכלי, ובין לאכול מיד ובין לאכול אחר זמן – ואמ"פ לא חייב אלא בנעsha כבודר לאוצר, ולאלתר שרי דלא דמי לאוצר – ועפ"ז מחברו יפה הדין דמותר לבורר לצורך אחרים גם כשלא אוכל עמו – מ"ש הרוב נה"ז דבשניהם מני אוכלין אפי' לא נעשה כבודר לאוצר חייב, קשה דזה יהיה חמוץ יותר מאוכל ופסולת – וביארתי דב' אוכלין אם ליקח א' לאוצר, הו כמיין א' שלקה חלק ממנו לאוצר דאיינו חייב – אך האיסור בב' אוכלין הוא דהמיין שאינו רוצה חשב פסולת, וא"כ כששם מין א' באוצר חשב פסולת והו"ל פמ"א וחיב.

י. שם סי"ט. אפי' ב' המינוי ורוצה לאכול משנihan לאח"ז, י"א רשאי לבורר כל מין בפנ"ע וכו' – העירוטיו למה כתוב כן בשם י"א דנרי דמדרבנן אסור לכו"ע. וזה ע"ש עוד – ולבסוף הספק דפמ"ג בזה, כתבתי בש"ש ח"א דלהמפרשים דהרבב"ם דמותר לבורר גם המין שאינו רוצה כעת, ורק שיאכל א' להתיר – ונרי מהපמ"ג דס"ל כהרד"ע דלהר"מ מותר לבורר איזה שירצחה. וא"כ מי מספק"ל – וגם הביאוה"ל יש להעיר בדבריו – ודי בזה.

סימן יא

כמה שאלות בשיטת ד' כוסות ועוד

א. הרוב השואל הקשה בשתיית ד' כוסוי דגם מי שהיין מזוקן ידוחוק עצמו, ויל' זהה רק חסידות – ותירוץadam לא מהדרין לא היה מחמיר שיש בזה ביטול תורה – וכתחתי דיל' adam לא מהדרין לא חשיב חירות ואין לעשו – מפרש דברי ר' בר אלעאי ע"פ דברי הארי ז"ל בשער הכוונות בעניין האורות הבאים בפסח בב"א, ומבאר דחסידותו היא התחשורת בלבד הסתה עד עצרת.

ב. בקושיות ראש יוסף ומה ידוחוק עצמו, והלא מצטרע פטור כמו סוכה – החיד"א מחלק דסוכה בעין כעין תdrooro משא"כ שאר המצוות – החיד"א בשם רדב"ז כי מצטרע בשערות יכול להסתפר בר"ח אייר – ואיך למד דין זה מסוכה דכתבי בה תשבו וכו' – ובאמת החיד"א כי שם דעת"ג דבטוכה בעין כדורי, מ"מ תפורת הוא רק מנהג – הרובב"ז שם כי דרוב העולם מסתפרין ברא"ח אייר נמצא שלא נקבע לחובה – החיד"א גופיה כתוב שם שלא יהיה מנהג חמור מעשה דסוכה – מבאר כוונת החיד"א בדבר דמנהג ויש מנהגים כנגדו, פטור המצטרע אחר שיש גילוי לפטור מצטרע.

ג. שאל עוד אם אין עדיף ממין ענבים – אין עדיף דעבר תחולך תסיסה והשתבח – מ"א (סי' ערך סק"ג) מצوها מן המוכחר לקדש על יין ישן – ואם עדיף מיין מגתו ק"ו למין ענבים – כה"ח (סי' תע"ב או' ע"ז) עדיף יין לד' כוסות – ע"ש שכ"כ כמה מגודלי הפסיקים.

ד. במ"ש בהגדה אילו קרבנו לפני היר סיני ולא נתן לנו וכו' – ופירשתי דקירבנו להר סיני, הן הנה כל ההכנות והאותות וכו' שהכל הכנה לקבלת תורה. זהה בלבד דיננו בהשגת דרכי ה' ודבקות בו – ע"כ דורה"פ אומרים עדיפוי מצות יד וגמ choluki' אפשר שם יראו איך היום נעשים בהידור רב היו מודים.

הארכתי להטעים את זה בסברא ברורה בס"ד, ומשם בא"ה להבין מחלוקת מהרייט"ץ ומהרי"א הנ"ל – ע"כ דעתקו של בורר הוא פסולת מאכל – אבל אמר' אין אסור אלא כשהוא דומה לבורר לאוצר וכמדוקדק בלשון הגמ' והפסיקים – ובזה מתמקדים הדברים ביותר כיע"ש – עוד כי דוגם מהרי"א אין אלא דרבנן – והעיקר דמותר לצורך אחריו ואפי' לא אוכל עם כלל.

ה. ע"כ בביורו או' כ"ה, לבאר טעם המחייבים באינו אוכל עליהם, דעתו' השיב לדידיה פסולת – במחכ"ת לא ניתן לומר כן, דעתו' באוכל מתוך פסולת גמורה, ואם גם האוכל חשוב לייה כפסולת, א"כ אין בזה בורר. – גם קשה לקרוא לזה פסולת רק משום שאינו אוכל עתה – ולא דמי לב' מני אוכלין שמיין א' לא נאכל בעת לשום א' – ע"כ שם דמדאוריתא שרי אפי' לא אוכל עליהם אבל חכמים אסור, משום שיכולים לבורר בעצם – ולא ידעת, אטו שאוכל עם אינם יכולים לבורר לעצם – והעיקר בזה כמ"ש שם דתלוי בפי' דרך בורר מהו, וכנ"ל.

ו. ע"כ שם ס"ט, מותר לבורר קערה מלאה אפי' שהאורח יכול רק מעט – כ"פ בר"פ אך מרן הרаш"ל בדור"ס החמיר בזה – ועיין מ"ש בש"ש ח"א בזה.

ז. בס"א בורר אמר' לאוכל מיד ונמלך והניחו אסור מדרבנן – והזכיר ד' הפסיקי' אך לאזכר דברי המשנ"ב שע"כ סק"ה שהעיר על הפמ"ג מצודת צבי – דברי' שט"ז ס"ו דראוי דאזרלי' בתור מהשבתו דשעת עשיית הדבר, וככני' כיוון שבשבעה שבירור חשב לאוכל לאלתר, לא איכפת לו מה שנמלך אח"כ – וזה מה שהקששו בזה ויישבתי ד' המשנ"ב – גם הפמ"ג לא כי' אלא אריך למועד הכל. – העיקר דין בזה איסור כלל – והסבירתי את הדבר בסברא טוביה ע"ש – ושכן העלה הג' גדולות אלישע וכד' הרוב טל אורות ולא כהכח' שחכתב אסור מדרבנן.

ח. שם סי"ג, ב' מני אוכלין מעורבים וכו' בא"ר מ"א הזכיר ד' האומר' בהרמב"ם דמתיר לבורר המין שאינו רוצה בו, ורק שייאל' א' מהם לאלתר – בש"ש ח"א הבהיר רביים הסבירים כן בד' הרמב"ם – וכן הוא דעת מרן בש"ע ג' – דין בדברי ה"ה בשביתת העשור פ"א ה'ג כיע"ש – עוד מדקדק כן מפיירוש הקדמון מצרים שעל הר"מ שם – ע"ז בדברי הכה"ח, וקהל שני בדברי הרаш"ל בזה – מיהו טוב להחמיר ולבורר רק המין אותו רוצה לאכול.

ט. שם סי"ד אפי' ב' המינים בקערה וניכרים וכו'. העratio מהביאוה"ל דרך בעורבין יחד וכו' – הר"ב ז"ל כי אפי' שכ' א' ניכרת בפני עצמה, ומיהו אפ"ה מדובר שהן מעורבים יחד. וע"ש במשנ"ב.

עד השווה הרא"ד נר"ו את שמרי הין למ"ש הש"ג (במ"א סי' תס"ב סק"א) דמשקה מתפקידים חמוץים מהמיין וחיזוק בזה את סברתו לאסור. ובמחכ"ת א"א לומר כן, אדם בדבריו נמצאו דברי המשנ"ב סותרים זא"ז דאסר שמרי יין, ובמשנ"ב שם (סק"ג) התיר מ"פ חמוץים, וכותב בשעה"צ שכ"פ כל האחרונים שלא כהש"ג. ועוד Adams בשכ"פ נמצאו דכל הפסיקים חולקים גם על שמרי יין, בדבריו נמצאו דכל הפסיקים חולקים על שמרי יין, דכו"ם חולקים על הש"ג, ומה יש מקום לאסור, ודוי בזה. עוז"כ בכ' הרא"ד נר"ו דכמו שמים ומ"פ מהריים להחמיין מפני שהמים משנים את כוח המ"פ, ה"ג החומר הזה משנה את המ"פ ומהמיין. ומלבד זה דמיון לא מוכרת. הנה גם היסוד שכתב איןנו כן, שלא המים משנים את המ"פ, אלא המים הם לבדם שמהמיין, והמ"פ גורמים זווצה בע"י שהן מוסיפים חום במים. ועיין רב"י מנוח (ה') חמץ ומזה פ"ה ה"ג).

עו"ב שם שהדין של מ"פ שאין מהמיין אינו ברור כ"צ. ובמחכ"ת הוא ברור כמשמעותו, וכבר כי הנוב"י (קמא סי' כ"א) שרש"י ייחידי שאסור ולא מצאנו לו חבר, וגם הוא אסור רק מדרבנן. והפר"ח (תש"ב סק"א) ד"ה ומעטה, כתוב שאין זה דעת רש"י להלכה יע"ש. והמנוג פשט להתריר ואמאי איןנו ברור כל צורך.

עד כי בשם א' המומחים דבחתפרק החומר הנז' יוצאת מעט מים. וכותב דין בזה כלום שהוא מעט מים מהמעט (כמוות אפסית ממש) ויוצא רק בתוך התנור. והוספה על דבריו, דכל פרי או יין או ביצים וכו' אם יתפרק ייש בהם אחוז של מים, ומעולם לא החמירו משום זה, והתייר אפי' מים שניתן בין לפניה התסיסה (סי' תש"ב ומשנ"ב וביאו"ל שם), ונחלקו האחורי נ"ז בינו צימוקים שנשרו במים ואcum"ל. ובכח"ג בודאי אין עליו שם מים שהוא חלק מהחומר והוא יבש לגמרי וرك בחתפרקתו החומר פורש אחוז אפסי ממש. עוד יש לציין שאפי' שמרי יין שעיליהם סמרק הפסק שלו לא אסור, הנה הח"י מתיר כדיוע, וכ"ד הגרא"ז בעל התניא זיע"א, והגאון מהרי"ל אוסטריך ז"ל הוב"ד בשדי חמד (מע' חמץ ומזה סי' י"ג אות י"א) והגאון אויר שמח פ"י להדייא בד' התוס' הנ"ל דמיורי בנילושה עם מים וכמ"ש בעניותי. והפנ"י בפסחים (ל'ה ע"ב) משמע קצת כמ"ש. ועוד שכתב שם שלא מצא בשום פוסק ראשוני ואחרון שייחלו בין מ"פ מסווג א' למ"פ מסווג אחר ע"ש. הרי שחולק על עצם החדש לחילק שמרי יין משאר מ"פ. גם הגאון שו"מ פשיטה ליה (בכרך ג' ח"א סי' קכ"ב) אין שמרי יין מהמיין והעמיד ד' ריב"א שבתוס' הנ"ל דס"ל כרשי" במי פירות.

אני כותב בזה את עיקרי הדברים שעליהם דנים בעניין זה. כב' הרב הראשי הראשי הגאון ראנ"ד שליט"א ומה שהשבתי על דבריו דרךה של תורה.

ב' הרה"ר הרא"ד נר"ו משווה החומר הכימי הנדונ, לשמרי יין שבתוס' פסחים (כ"ח ע"ב ד"ה מהמת) והובא בביאו"ל (סי' תש"ב ס"ג) ופירשו שמדובר ללא מים כלל, ואכן מצאנו להבית מאיר בא"ח שם חלק על הח"י ופי' לד' התוס' דאיירி ללא מים כלל. והרא"ד נר"ו פי' כן מדיליה בתו' וממילא גם בביאו"ל, ובנה ע"ז עיקר בינוי לאסור.

ובעניותי הכרחי מדברי התוס' שמדובר בשמרי יין שננתנו אותו בעיסה שנילושה במים, دائ' לא"ה למה כתבו שם, ול"ד לעיסה שנילושה בין דלית בה כרת ויש בה לאו עכ"ל. ובכח' דאייר夷 שיש בה גם מים,adam אין בה רק יין הוא מותר גמור כמ"ש התוס' להלן (ל'ה ע"ב). אבל מים ויין הוי חמץ נוקשה והוא בלוא כייע"ש. וכתבתבי אפשר שגם הביאו"ל מסכים לזה, ורק משיג על הח"י במאה שהשו שמרי יין למ"פ רגילים שאם התערבו עם מים הוי חמץ נוקשה, וע"ז אמר דההוא חמץ גמור, ככלומר ויש בו כרת שלא דמי לשאר מ"פ, אך בלי מים כלל אפשר דיוודה דאיינן חמץ כלל.

עו"ב דאפי' להב"מ דמחשיב שמרי יין כמים ממש, וס"ל דמחמיין הם גם בלי מים, מ"מ אין לך בו אלא חידשו ולא מצאנו לו רומה, ואין לדמות דבר אחר לשמרי יין.

עד הוכחתி מכל דברי המומחים בבירור גמור, שהחומר זה לא משפייע על הבצק כלל ואני אלא כמנפה במשאבה מבחוון שגורמת לניפוח והתקפת הבצק, וחימוץ שאסורה תורה הוא עניין אחר לגמרי דבחת לחבר כמה דגן עם מים ושוהה בו זמן הרואי משנתנה ההרכב הפנימי של הקמח ומתייל להחמיין (קלקל מעת) ועי"ז נוצרים כסיסים של גז (דו תחומיות הפחמן) כמו בכשות שנטקלקל וכדרו, ודרכם של כסיסים אלו להשתחרר החוצה, אך הבצק שכלו כמקשה דביקה, עוצר בעדרם, והם דוחקים ומתפיחים אותו. עכ"פ זה תhalbיך המתהווה מגוף הבצק, ולא ההתקפה היא שאסורה, אלא היא סימן מובהק שהעיטה החמייצה, וחמצן אסורה תורה. אבל בנ"ד ההתקפה לא מוכיחה על חימוץ כלל וכלל, אלא רק מראה שהשתחרר הגז שבא מבחוון וגרם להתקפה, בלי שינוי את הבצק במאומה ממש. וזה ברור, וכל הקשר בין זה לבין שמרי יין לא היה ולא נברא.

בחיים שאל כי דזה מדין שליחות ואין בו חסרון שאין מהויב – מהר"ם הגוי (בן ירושלים) היה ב"ט שני דשבועות בלוורנו והעלוה לתורה, וא"ל לעלות מוסיף משומש שהוא לאו בר חיובא – והוכיח סברתו מדין תענית שם הכהן לא התענה יצא מביכ"ע – ושכ"פ כמהר"ר גבריאל אספרנסה, והוכיח כן גם מהר"ן ז"ל פ"ק ד מגילה דברני כפרים א' מהם קורא להם – וע"ש שכן מוכח בירושלמי וכנ"ל והערתי בדברי רשי"מ מגילה – ושם נחלה עליו הרוב חנינה קזיזים ודימה זה למעשה דרא"ת דעהה לס"ת בשכת הגם שהיה באבל – ומהר"ם הגיז דחה דש"ה שגמ האבל חייב בקריה"ת

ג. מה שהתקשתית בדברי מהר"ם הגיז ז"ל דחילך בגין יו"ט שני שהוא בימי ב' והוא לשאר ימים – מחולקת האחרונים בכחן שלא התענה אם עולה לסת' בימי ב' והוא – ובנ"ד נרי לכארה דלכ"ע אין בן א"י מוציא לבני חוויל בקריאת יו"ט שני – מחולקת אם מי שאין מהויב בקריאת התורה יכול לעלות ולברך לכתהילה – החיד"א נסתפק בגין חוויל שעלה ארצה שהתפלל ואנשי הכהר שבאי ביקשו שייהה ש"ץ עבורים – והזכיר ת' מהר"ם ב"ח בגין חוויל הבאים לא"י וא"י להתפלל אם יכול יושב הארץ להוציאם וכותב שהרב זרע אברהם דחה ד' מהר"ם בגין חביב דאין יתפלל בגין א"י בדבר שלא שיך בו.

ואיך יאמר ותנת לנו חג וכוי והוא חול גמור עבورو – והחיד"א הסכים עמו, ושגם בגין ח' לא יכול להוציא בני א"י בתפילהם.

ד. ע"כ החיד"א להוכיח מהפר"ח באיש שלא ספר העומרليلא לא יכולה לא להיות ש"ץ, ודחה ד' החולקים על הפר"ח מזה, שלא דמי למוחייב שיצא ידי חובתו – בשמע שלמה ח"א ביאורי הענין בסברא – ולענין בגין חוויל שבאה להוציא בגין א"י בזה שיק במתפילה י"ח, דהא אם התפלל י"ח והזכיר שבת, יצא – והנה זה דומה למ"ש מהר"ם הגיזadam יו"ט שני בכ' והוא בגין א"י שיק בזה – ובנ"ד נמי ע"ג דכ"א יכול לקרוא בתורה, לכארה בעין מוחייב בדבר בן.

ה. ואחר העיון נראה להזכיר לבני חוויל לשם ערך קרייה"ת ד"ט שני מבן א"י בשעה"ד. – מחולק בין מגילה דהוא חיוב גמור על כל אחד כדתニア הכל חייבין במקרא מגילה בקריה"ת לא נמצא לשון כזה דהכל חייבין וכדו' – במגילה (כא"י) תנן בשני וחמשי וכוי קורין שלשה וכוי – ובב"ק (פ"ה) עשרה תקנות תיקון עזרא, ופרקי בגמ' מעיקרא תיקנו – הרמב"ם (פי"ב מה' תפלה) משה רבינו ע"ה תיקון שייהיו קורין בתורה ברבים בשכת

גם בשותחת"ס חת"ס חא"ח (ס"י קכ"ו) פי' בתוס' דלשו העיטה עם מים. עוד ראיתי בקרני ראמ על פסחים שם שמחיר אפי' בשמי יין כיע"ש.

וק"ז שאין כאן לא שמרי יין ולא דומה לו והוא מותרגמר בעה"ו.

ואחר שנתפרסמו הדברים בחוברות שונות, קיבלתי מכתב גדול וגדווש בדר"ת מהרב הגאון ר"ש זעפראני שליט"א מירושלים טובב"א ובו השיג על מה שכתחתי בעוני והעליה להחמיר בזה דעתו של הגאון המפורסם הראש"ל רבי אליהו בקש דרונו שליט"א הרה"ר לישראל. וגם את דבריו הדפסתי כאן בסימן י"ד וכן הדפסתי בסימן ט"ו את מה שכתחתי בעוני להשיב על דבריו ולהזק את ההיתר של מצה עשרה הנ"ל.

ובסימן ט"ז אני מדרpis את תשובתו הרמתה של עמוד ההוראה פאר הדור והדורו גאון עוזנו מרן הראש"ל רבי עובדיה יוסף שליט"א נשיא חכמי ישראל. שבה יצא בכוחא דהיתרא והתיר המצאה עשרה הזו בשופי כייעוין בדב"ק בפנים. ומahan ויש בכל זה אריכות דברים ע"כ כתבתי את עיקרי הדברים הנדונים בנושא זההandi בזה.

סימן יז

תירום העושים يوم טוב שני בארץ ישראל אם יכולם לצאת ידי חובה קריאת התורה ע"י בן ארץ ישראל

א. מעשה שהיה שהתפללו ביוט' ב' מנין בני חוויל, ולא היה בינוים בקיा בקריה"ת, אם בגין א"י דלאו בר חיובא היום, יכול להוציאם – ואמ רשיי בגין א"י לעלות ביוט' שני ולברך על התורה, ואם עולה למנין העולמים – באקט רוכל (כ"ו) עושים בכל יום שבני חוויל עושים מתקבצים למנין ביוט' שני כמו בחוויל – וכותב דצ"ל דמ"ש לא ישנה הוא רק למלאכה ולא בתפילה – בריה (כ"ט) כל שאינו מוחייב בדבר לא מוציא הרבנים י"ח, אך בזה י"ל דיויצאים מצד שומע כעונה – מוציא דאין יוצאים בקריאת של מי שלא מוחייב, דברישלמי מגילה אמרו דבן עיר אינו מוציא בגין קרך – וככ"כ פר"ח (ס"י תפ"ט סק"ח)داع"ג דמוחייב בשאר מצות לא מוציאם במה שאינו מוחייב – ווב הפסיקים ס"ל דמי ששכח לספר העומר יומי א', אינו יכול לברך גם לאחרים – ע"כ גם החולקים בענין העומר יודו בגין דדמי בגין עיר שאינו מוציא בגין קרך.

ב. כתוב בקול אליהו בגין א"י שהיה בחיל ביוט' שני, א"י לעשות ערובי תשhilין עבورو בגין חוויל – החיד"א

סימן ייח

בגדר "מצות שמייעת שופר" ואם התקוע לא ביוון להוציא את השומע

א. כבר העלהי בתש"ו קודמת שיעיר המצווה תליה בשמיעה ולא בעצם התקיעה – הרמב"ם בתשובה כי השמוצה אינה התקיעה, דאל"כ היה צריך כל' לתקוע הדוחל מצוה שבגופו – ומדמה את עצם התקיעה לעשיית סוכה – מהר"ם אלשיך העתק התש"ו הנ"ל בשינויים מעט יותר ברור.

ב. וכ"ד גדולי הפוסקים, והחולקים לא ראו תשוי הרמב"ם הנז', וכתבו שגם התקיעה הוא חלק מהמצווה – קושית מהר"ם נ' חביב אם המצווה היא השמיעה, למה הח"ו א"י להוציא אחרים בתקיעתם – וכי בהר צבי שמכוח זה העלה מהר"ם ב"ח שהתקיעה והشمיעת שתיהן יחד הן המצווה – והשומע מחש"ו יצא י"ח השמיעה ולא י"ח מצוא את עצמו, ומהרמב"ח הקשה אם איןנו מוציא עצמו איך יוצא ע"י אחר.

ג. היש"ע הכריח מהקוושיא הנ"ל דהעיקר היא השמיעה. וחצי עבד ששותם מאחר איןנו שליחות אלא יוצא בשמייתו שלו – ההר צבי כ' ד"יל דלעולם המצווה היא רק בשמיעה אלא שכול שאינו מביר חיבוא איןנו קול שופר – מ"ר' במשנ"י תמה על מהרמב"ח שלא נחית למ"ש האחرونים וכחנ"ל – י"ל אם התקיעה היא כעשית סוכה, אף' לא כיון התקוע למצוה, יוצא זה כשמכוון לצאת בשמייתו – ול"ד לתפלה או ברכה דהמצווה לברך או לקרוא משא"כ כאן שכל החיוב הוא לשם.

ד. מהרמב"ח ביום תרואה חוזר בו והוכיה מתש"ו הר"ם דהמצווה היא רק שמיעת קול שופר – וא"י ידי חובתו ע"י הח"ו דגנאי הוא שבשעת המצווה שומע מחש"ו, משא"כ בסוכת גנב"ך – ורקהlama מה השומע מן המתעסק בזו שרוכם הכריעו מכוח זה וגדר התקיעה חלק מן המצווה.

ה. הר צבי מבאר דחצ'י עבד וחב"ח שתקע לעצמו חסר לו בשמיעה, דשמע התקעה מעורבת בקול פסול – אבל מצד התקיעה אין חיסרון שעשה מה שיכול וכמו שמקיים יתר המצאות – ומאחר יוכל לקיים את התקיעה עצמה, יכול גם לשמעו מאחר שתוקע, והוא שמיעתו שבזה א"צ שליחות – ולא הבנתי איך מקיים מצות תקיעת, והר"ז תקיעה שאין יוצאי בה כלל ולא חשבה תקיעת – והדרא קוושיא דא"י לתקוע ע"י עצמו ואיך

וכו', ועזרא תיקון במנחה של שבת וכו' ושיקראו בכ' וכו' שלשה וכו' – ולא נמצא לשון חיוב על כל אחד – ברכות (ח) רב ששת מהדר אפה' וגריס. וכו' הר"ף וכן הרמב"ם מי שעוסק בתורה ותורתו אומנותו מותר לעסוק בת"ת בשעה שהקורא וכו'. – ובכسف משנה כ' דאין הכוונה כרשב"י וחבריו. אלא כל שתורתו אומנותו. – ואילו במקרה מגילה כ' הר"ם דהיא מצות עשה מד"ס, וmbtelin ת"ת לשומו במקרה מגילה.

ו. עפ"י האמור יובן מ"ש במגילה קטן קורא ומתרגם, ואין עוכר לפניו התיבה, ופירש"י דאיינו מוציא לרבים י"ח – עוד שם ת"ר הכל עולין למנין שבעה אפי' קטן – נמצא דקטן קורא וגם עולה לשבעה, והורי קטן לא חייב בעצמו – ובמגילה אמרו במפורש דקטן לא מוציא אחרים – ובע"כ לחלק בין מגילה לקרה"ת וככ"ל – מברך בראשונים דגם קטן שהגיע לחינוך לא מוציא אחרים, קטן הוא תרי דרבנן – מラン בחונכה הזכיר ד' המכשירים קטן שהגיע לחינוך, ובמגילה לא הזכירו כלל.

ו כתבו האחرونים דבמגילה החמיר יותר – ובע"כ צ"ל דקרה"ת אינה מצוה חיובית על כל' א' רק מצוה לקרוא בתורה רבים.

ז. מラン בס"י רפ"ב פסק דקטן עולה למנין ז'. המ"א הביא עדות דלא עולה, ובבל"ש כ' דעולה ולא קורא – מפשט' המשנה והפוסקי נר' דעולה וקורא – ד' האר"י ז"ל דקטן עולה רק לשבייע ונזכר בברכ"י וכח"ה, מラン נר"ז ביחס' ח"ה (ס"י כ"ה) כ' דעת המחים שלא יקרא כל הקראיה, אבל חלק עלייתו שרי – הזכיר ד' המאירי במגילה, שאין קרה"ת אלא להشمיע לעם, ולא מצוה גמורה, וככ"כ הרא"ש ברכות בשם ר"ת – וכאמור כן עולה מהראיות שהבאתי מהגמ' ומהרמב"ם – וכו' שהפמ"ג ותהללה לדוד ועוד רבים התירו לקטן לקרוא קרה"ת וע"כ בשעה"ד יכול קטן היודע לקרוא בדקוק להוציאים י"ח – ושם העיר על גdots זמני שהחוימו בו.

ח. גם בנ"ד מצי בן א"י להוציא בני ח"ל ב"יט שני בשעה"ד – וגם בנדון מהר"ם הגיז ז"ל נר' דעולה למנין העולים וא"צ להוסיף מוסף – מבאר דאין לחלק בין קטן ובין בן א"י ב"יט שני – אך לכתהילה לא יעלו בן א"י למנין העולים ב"יט שני – בכחן שלא התענה יש שכתבו דרך לכתהילה לא יעל – עו"ל דקראייה"ת דתענית שאני נתקנה לעורר רחמים והוא כתפלה ואולי זה שיך רק למתחננים – קרה"ת ד"יט היא כלל השנה דהיא חלק מהתקנה רק תיקנו מעין החג – במסקנא דAMILTHA: העליית ששה הלכות קצרות כיע"ש.

י. חצי עבר וחצי ב"ח מחייב מכל מה שהקשו, דבכל מצוה הוא מקיים מה שיכול, אע"פ שהציו עבר שבמושיע משתחף בקיום — אך שופר שמצותו רק שמיעה, כשהשומע תקיעה כשרה יוצא הגם שرك החיזו הקשר שמע כדין. כשהוא תוקע הויא תקיעה פסולה שימושה באה כה החיזי עבר שבו דגם החיזי ב"ח שבו שמע תקיעה פסולה — אין בזה חיסרון אבל דאייהו ל"מ עבד, דבתקיעה אין מצוה. ובשיעורו אין חיסרון — בהר צבי נדחק בדברי ש"ע של הגראי' ז"ל, והמעיין יראה שהם כהן"ל — גם מתיחסים בזה דברי שבולי הלקט ע"ש.

יא. בהר צבי נסתפק אי שומע שופר, הוא מדין שומע בעונה או לאו — לפי האמור אין בזה ספק דין מצוה לתקוע, וא"צ בזה לשומע בעונה — והוא צריך להזעק לכוין להוציאו הוא כדי שתהייה התקיעה התקיעה של מצוה עבור השומע. הב"י הקשה למה במגילה דחיזי עבר חב"ח לא מוציא גם עצמו, ולהאמור לצורה דין זה שיד רק בשופר ולא במגילה — בגין' אמרו דין זה רק בשופר בלבד, אך הב"י כי שה"ה למגילה — בדברי הב"י שלמ"ד עבר שובל לשם עבדות חייב במגילה, גם חזי עבר חב"ח מוציא את עצמו ולא אחרים — בש"ע פסק מרן להדיא רחיזי עבר אינו מוציא מינו במגילה.

יב. מיישב את הנ"ל עפ"י התוספתא דנים עבדים וקטני פטורים מגילה ואין מוציאין וכו'. וכי בה"ג דafia'ה הם חייבים בשמיעה, וכ"מ בירושלמי, וכ"פ ר' ר' ז"ל — דברי הראשונים בזה למ"ד חייבו רק בשמיעה אין מוציאין אחרים וי"א דיברכו לשמע מגילה, המג"א כי דמ"ד חזי עבר גם עצמו לא מוציא, ס"ל כמ"ד נשים אין מוציאין אחרים — לפ"ז הטעם דאין חזי עבר מוציא עצמו ממש כל חייבו הוא רק שמיעה ולא קריאה וכשקורא בעצםו הוויל קריאה פסולה והוא חייב בשמיעת מגילה — הב"י כתוב שהטרור סמך על מ"ש בשופר לגבי חזי עבר, וי"ל דהוא רק למ"ד שעבד חייב רק בשמיעה. — עוד נו"ג בדברי הב"י.

יג. הלבוש מוכיה למצות שופר היא השמיעה, דהא כל ישראל יוציאין בתקיעה זו. והק' בהר צבי דאפשר שיויצאין בשליחות על התקיעה — Thema על הר צבי שלא שיעיר שליחות למצוה שבגופו ושפיר מוכיה הלבוש דהמצוה היא השמיעה בלבד — מבאר ומישב בזה ד' הלבוש שחילק בין שופר לסוכה — נו"ג בדברי הגאון צפנת פענה بما שמלחק בין שופר ללולב, דבשפער הוא נידון בגדר מוציאין את עצמו.

עבד שליח ע"ז — נמצא דהჩיסרון לא רק בשםעה אלא גם בגוף התקיעת.

ו. עוק' אם התקיעת מגוף המצוה איך מוציאין אחרים, והרי זו מצוה שבגופו — מהרmb"ח תירץ דכתוב יום תרואה יהיה לכם, משמע שככל ישראל יוצאים בתירועה אחת — וסמך ע"ז בהר צבי דמצוי לעבד שליח על התקיעת — ולא מצאנו דרשא זו בשום מקום, וטוב לומר דהמצוה היא רק על השמיעה ועכ"י יוצאי בתקיעות של אחר שאין התקיעת מצוה — וכי' הלבוש סי' תקפ"ה, והוא מבואר בתשרי הרמב"ם ז"ל הנ"ל.

ז. מבאר למה אם לא כיוון התקוע להוציאו לא יצא י"ח, והרי התקיעת כעשית סוכה, ובעשיות סוכה א"צ כונה — מחלק דישיבת סוכה יש בזה מעשה ומצטרף עם כונתו לצאת י"ח אבל בשמיעה שאין מעשה מצד השומע אין בכוח כונת השומע לפועל על קול השופר שתקרה מצוה — אבל התקוע שעושה התקיעת, מהניא כונתו להחשייב אותה לתקיעת מצוה — גם כשהתכוין התקוע להוציאו עצמו, אין תקיעתו השובבה מצוה למי שלא התכוין להוציאו עצמו, און' תקיעתו השובבה מצוה רק למ"ד מצות צרי' כונה במ"ש בר"ה (ל"ג ע"ב), ובטור וב"י סי' תקפ"ט — מחלוקת ראשונים אם כונת התקוע מעכבות.

ח. הב"י כי דר' זира דאמר איכוין ותקע לי, כר"י ס"ל למצות צרכות כונה — הרא"ש כי דהרי"ף הביא ורק דברי ר"ז משום דס"ל צרי' כונה — גם הר"ן כתב כן בשם רמב"ן, ומסיק כן בגם', כמו'כ הובאו דעתות החולקים בזה, ויש מחלוקת בין מצוה שיש בה מעשה, לאמרה בכלל, דלכ"ע צרי' כונה — מחלוקת באינו רוצה לצאת י"ח — מסקנת הב"י כהרוי"ף הרמב"ם והרא"ש למצות צרכות כונה — נמצא דהדין שצרי' התקוע לכוין להוציא את השומע, הוא כמ"ד צרי' כונה.

ט. מהגמרה והראשונים עולה דلم"ד מצות צרכות כונה גם כשהתכוין לצאת בתקיעת זו, אם לא כיוון להוציאו חשיבא "שיר" לשומע — מטעסק בתקיעת פסולה גם למ"ד א"צ כונה — מפורש במ"מ לכל שלא התכוין לתקיעת מצוה של מיקרי מטעסק — ברור דרך התקוע קבוע מהותה של התקיעת, דהוא יוצר אותה התקיעת — עוד חילוקים בין מ"ד צרי' כונה למצות, ובין מ"ד שאין צרי' — לפי זה מובן דבלא כונה של התקוע להוציא, לא מהני כונת השומע, אע"פ שהشمיעת לבדה היא המצוה — מבאר אין די بما שכיוון התקוע להוציא את עצמו — כל שחרר בכונת התקוע, חסר במתו התקיעת, ואין השומע ממנו יכול להשלים.

ה. מחלוקת בין זה, ובין יצא מוציא אחרים אע"פ שכבר אין מחויב עוד – רשי"ר בר"ה (כ"ט) כי הטעם דינא מוציא הוא מכוח ערכות זלי"ז במצבה – בשם שלמה (ח"א) העתידי דין בן א"י מוציא לבן חיל' בקידוש ב"ט שני דוחה חול בשביילו – והוכחת דאפי' המחויב בכל המצוות א"י להוציא אחרים במצבה שאינו מחויב בה – בירושלמי מגילה אמרו דבן עיר אינו מוציא בן כרך מגילה ביום ט"ז – ואל דשאני בן עיר שום ט"ז בשביילו חול גמור, אבל זה חייב, רק אודנאה כאבליה – מ"מ כיוון שא"י לקיים המצווה כלל מיקרי אינו מחויב בה – אבל יצא ידי חובתו, הערכות מהיבת אותו עדין כל שיש יהודי שלא יצא י"ח.

ג. ע"כ באותה תשובה, הערכות יכולת למשוך חיוב ולהאריכו, ולא להחיל עליו חיוב מחדש – דחיהוב של ערכות חל ברגע שלולו חיובו האישני באותה מצוה – נמצא שבכל מצוה חלים עליו ב' חיבטים חיובו העצמי ועוד חיוב מכוח ערכות – וזה שלא חל עללו מצוה שופר, לא שירק גם בערכות של מצוה זו – אבל השומע שאטם איזוני עד שלא שומע, מוציא אחרים, דחיב הוא באותה – במאור ישראל על ר"ה כ', שאמרו זה הכלל לרבות חרש המדבר שמי' אישקפה כ' דיויצאים בתקיעת חרש המדבר שהוא בר דעת, וכ"ד אבני נזר – והביא רבים החולקים ושכנן עיקר דלא מוציא.

ד. האבני נזר (ס"י תל"ט) כי דהמג"א התיר למי שנקטעה שמאלו, לכתחוב תפילין בימינו, דפומא הוא דכאיב לה ומיקרי שפיר ישנו בכתיבת – התוס' ביבמות (מ"ד) כי דחרשת עולה ליבום, ואע"ג דין עולה לחיליצה דפומא הוא דכאיב לה – וכותב האב"נ שוגם כאן פומא הוא ומה שאין – והביא הט"ז דין שומו בר חיובו הוא ומה שאין – מוציא אחרים הוא למ"ד אם לא השמייע לאיזוני לא יצא – העתידי בדברי שבוי"ד אם יכול לשמע בקול גדול, וקרוא בקול בינוי באופן שלא שמע לא מוציא, וכבר הוכחת מתוקע בבור שוגם בכח"ג יצא וככל'.

ה. מגילה בעי' שישמע לאיזוני משום פרסום ניסא כ"כ ב"י לד' הרי"ף, אך מהגמ' נר' דהשו מגילה לק"ש – שודר בכח"ח שהעתיק השבו"י בהיפך ממ"ש האבני נזר משמו, וכ"ה בשעת' שם – ומ' שאין שומו רק ע"י החזורה כ' הפר"ח דחיב מגילה, ומוציא אחרים – הפר"ח חילק בין חרש ובין לא השמייע לאיזוני, וכמ"ש לעיל – הכה"ח כ' דזה לפי הש"ע, אבל להב"ח גם חרש בדייעבד מוציא אחרים במגילה. והביא רבים מגדולי האחראונים דסבירין כן – והעללהadam שמע מהרש המדבר חוזר לקורות בלי ברכה, דסביר'ל, וכ"פ הבן א"ח – ופשט דזה רק במגילה

סימן יט

מדובר ואין שומע האם הוא חייב במצב שופר, ואם יכול להוציא אחרים בתקיעתו.

א. בר"ה (כ"ט) תנן כל שאין מחויב בדבר אינו מוציא אחרים י"ח – בנ"ד לא איירי בחרש, אלא במידבר ואינו שומע שהוא פיקח לכל דבריו וחיב בכל המצוות – שופר מצותו בשמעה זהה משולל שמעה – השאלה אם יכול להוציא אחרים בתקיעתו כי הוא בר חיובו בכל המצוות או נימא דין בר חיובו באותה זו וא"י להוציא אחרים י"ח – יש חילוק בין זה, ובין מי שיצא שמוסיאה אחרים.

ב. מבואר בש"ע בשם הכלבו דמי שאין שומע אינו מוציא אחרים בשופר וכדר' רשב"ז. כי הבהיר שהשומע ואינו מדובר יכול לתקוע לכתילה והשומעים יברכו, ולא דמי למ"ש ערום לא יתרום – מסתמימות הפסוקים נהרי דמי שאין שומע לא מוציא אפי' בדייעבד. והוא מוסכם – הרמב"ם פסק דמברכין לשמו קול שופר – ור"ת כי לביך על תקיעת שופר דעשיותה גמר מצותה. ראבי'ה כי דבירושלמי מבואר כהרמב"ם הנז', וכדר' בה"ג – הוכיחו מהמשנה (בר"ה כ"ז) התקוע לתוך הבור כשי' הרמב"ם – הק"ג כי דלא מצא כן בירושלמי, והוא טעות, ובמבחן לא מצאנו אינה ראה – הבהיר כי שכן הסכמת הפסוקים לביך "לשםוע" וכן נהוגין – מעיר במ"ש הבהיר בדייעבד יצא עם בירך בר"ת, דזה משנה ממנה העולם.

ג. לפי האמור עולה דמי שאין שומע לא מוציא אחרים אפי' בדייעבד – בר"ה (כ"ז) אר"ה לא שננו אלא לעומדים על שפת הבור, וכותב הרא"ש פעמים שהתקוע עצמו לא יצא – וגם זה שאין שומו אפי' תוקע כהונן לא יצא דרך בשמעה תלייא – בסוגיא שם יוצא דהעומדים תוך הбур יצאו גם כשהתקוע לא יצא, כשהעומד חוץ לבור ותוקע בבור – מ"מ שאין זה שאין שומו כלל ומיקרי לא בר חיובו באותה זו – אבל העומד חוץ לבור דומה למי שעושה מצוה להוציא אחרים והוא לא מכין לצאת בה ידי חובתו.

ד. עוויל' דגם הבהיר יודה באינו שומע שאינו מוציא בשמעה עיקר, ורק בברכה קאמר דיצה בדייעבד משום דאי'א לשמו בעלי תקיעה – הרמב"ם בתשובה כ' דתתקעה היא כמו עשיית הסוכה – ייל' דגם ר"ת סובר ששמעה עיקר אלא סובר שטופ לביך על דבר שיש בו מעשה – שוייר בפר"ח שכותב כן, והעללה דגם בדייעבד לא יוצא אם בירך על תקיעת שופר – להניל' פשוט דגם בדייעבד לא מהニア תקיעתו של אין שומו – מעיר על המשנ"ב וש"א דפסקו כהבהיר והתעלמו מפר"ח – ואע"ג דיל' סב"ל, שא"ה דמנגן העולם לביך "לשםוע".

סימן ב'

האם מותר לקשור סכך של סוכה בחוט של ניילון

א. לכואורה יש לאסור, דמבעור במשנ"ב דין לקשור סכך בחבלים דמקבל טומאה – ניילון עשוי מנפט ולא מקב"ט, מ"מ אין צומח מהארץ – הר"ן בסוכה ה'ק' איד מעמידים סכך ע"ג כותל, דיןנו גודל מהארץ.

ב. בסוכה תנע הסומך סוכתו בכרכי המטה מחולקת ת"ק ור"י – מחולקת האמוראים למה ר"י פוסל, אם משומם דברי קבוע, או משומם שמעמידה בדבר המקובל טומאה – לחכמים מותר להעמיד סכך ע"ג דבר המקב"ט, ובדברי ר"י נחלקו אם זה הטעם – הר"מ ורעד"ב כי הטעם משומם דברי קבוע – הר"ף פסק הכר"י, וההר"ן ה'ק' מהועשה סוכתו בראש האילן, ותירץ דשם העמיד קרקעיתה ע"ג אילן, וכמ"ש רמב"ן.

ג. הר"ן העלה דהלהכה הכר"י דכמו שאין מסכין במקובל טומאה, כך אין מעמידין בו – ע"כ דיש נתונים קנים על דפנות הכותל והוא חסידות בעלמא – הרא"ש הסיק שטעמו דר"י משומם קבוע כמ"ש בירושלמי, וכך"ד הר"מ והר"ה, וגם מהרי"ף אין הוכחה שהוא מטעם שמקובל טומאה.

ד. הב"י כי דלהרא"ש שהעיקר הוא קבוע, אם יש י"ט מהמטה עד הגג אפיי סמך ע"ג מטה כשרה – ע"כ בשם ת"ה דין קפidea להעמיד סכך ע"ג מקב"ט, קבוע עיקר כהרא"ש – מוכחה שם שגם להרי"ף טעמא דברי עיקר – ע"כ בשם תורה"ד דשרי לסכך בסולם, דין לנו בית קיבול ולא מקב"ט.

ה. בב"י מחלוקת בין תה"ד הנז', ובין מ"ש בת' הרשב"א דשם מירiy ביש לו בית קיבול, ותה"ד דבר בשליבות מחוברות ע"ג הסולם – בד"מ שגם מהרי"ל אסור להניח סולם על הסכך, וכ"ש לסכך בו – וכ"כ דאסור להניח כליל המקב"ט – מבואר דמ"ש בד"מ שכ"כ מהרי"ל, קאי על איסור לסכך בו, אבל להחזיק בו הסכך לא דבר הרשב"א – ב"י כי דת"ה התיר לחבר הכלונסאות בדבר המקב"ט, והוא אסור ר"י לסמוך סוכתו ברגלי המטה עיקר הטעם משומם קבוע – הרמב"ן בסכך מנזרים שתקועים במסמרים ואין ביניהם ג"ט, וכי דין במסמרים לא אסור, רק י"ל אם שיקם בהם גזירות תקרה – מה"ת נראה דמתיר להעמיד הסכך בדבר המקב"ט, וגם הרמב"ן ס"ל כן – ע"ג הכלונסאות הוו"ל מעמיד המיעין יראה שלא

שהמצווה היא הקירה אבל בשופר דבשמיעה תלייא מילחאה לכ"ע איןנו מוציא אפיי בדיעבד.

ט. מיישב קושית האבני נזר מתוס' יבמות, שם איןנו עליה להחליצה ועליה ליבום בזה אמרי דפומה דכאיב ליה ומכבו מלחלוץ, ולא עכbero מיבום – ורק כשםעוכב מסיבה מהותית כזרת ערוה וככדו' שא"א ליכם בזה גם להחליצה לא עליה – וחידשו התוס' דבכה"ג שאין העיכוב מהמת הולכה אין מעכב גם ליכום, דס"ו' ה' ב' מצוות נפרדות, – אבל שופר דתלי רק בשמיעה, מי שלא שומע לא מהויב בזה כלל ואין שיקם בזה סברא דפומיה הוא דכאיב ליה – ודמי לבן עיר שאינו מוציא בן כרך – בזה מושב על נכוון גם מ"ש המג"א בענין תפילין הנז', שוגם זה דומה להיא דחליצה – ונ"ד שאני מכל הנז.

י. הר צבי דין בד' האבני נזר הנז' ומחלוקת בין הנדון דהתוס' הנ"ל ובין שופר – מסייע לסבירת המג"א גבי תפילין דמי שאין לו יד שמאלית עדין חיב בשל ראש – ול"א מי שאינו בקשרתם וגו' אינו בכל ולטוטפות בין עיניך – העלה דגム להתוס' ומג"א כל שפטור אפיי מהמת אונס מיקרי שאינו בר חיות – ורעך"א בתשרי כי דמי שלא חיב לא שיקם בו ערבות – והmag"א כי דמי שלא מריח לא מוציא אחרים בברכת שמים ורעך"א כי דאפיי ברכת המצות הדין כן – הר צבי בתשרי אחרות כי דהירושלמי בן עיר לא מוציא בן כרך פליג על הבבלי דמי שיצא מוציא – ובהשובה זו כתוב בעצםו להיפך דכל שלא מהויב אינו שיקם בערבות.

יא. ע"כ בהר"ץ בשם הרדב"ז דכל שאנו מלקיים המצווה, א"ח לעשותה ע"י אחרים – סומא פטור משלדים מקראי וא"ת – מוכיה טברת הרדב"ז מיבמו, דאמרו כגן שאביו – ואמו חbosים ופירש"י דמצות מילה מוטלת עליהם – ושאל למה לא תתקיים ע"י אחרים, א"ו כהרדב"ז – וש לדחו' ע"פ שי' הש"ך דא"א למול ע"י שליח – וכבר כי דרך מי שאנו לגמרי כמו שאנו שומע הוא דפטור – מתו אחיו מהמת מילה כשר למול, וה"ט משומם דאנוס ובכח"ג לא מיקרי שאינו מהויב – נו"ג בדברי הפסוקים בזה – בר"ה אמרו דחייב עבד חצי ב"ח אינו מוציא גם עצמו, וחיב בשמיעת שופר – לכואורה זה דלא כהרדב"ז – תירץ בהר"ץ דכיוון דשופר עיקרו השמיעה וזה שומע בעצםו פשוט פשטן שהחיב להשתדרל ומחלוקת בין זה להיא דהרדב"ז – וחילקתי דקראייה"ת החיב הוא הקראי והסומא לא יכול לקרוא אבל שופר כל מצותו היא בשמיעה והוא יכול לשמעו ובזה לכ"ע צריך להשתדרל לשמעו.

ב. שאל על שמן הנזכר ע"י קטעים לטובת הת"ת, לד' הר"ן דכענן לכם בשמן חנוכה – הר"ן בפסחים ז' כ' למצות דאפשר ע"י שליח מברכין בעל, ושא"א ע"י שליח מברכין לישב בסוכה ולשםו קול שופר – והקשה מהחנוכה שאפשר ע"י שליח ומברכין להדליק – ותירץ דכיון דכענן להשתתף בפרייתי ולא יוצא אלא בשל עצמו נקרא שאיןו יוצא ע"י אחר – הרוב השואל למד מזה דברי' לכם – ולענ"ד איןנו כן, דדין אכסנאוי שאני, שאין מי שידליק בשבלו בביתו, ולעלום לא בעינן לכם. – אדרבא מזה דמהני ישיתוף ש"מ דלא בעי' לכם, דלולב ואתרוג דברי' לכם, לא יוצא בשותפות – והטעם דכענן כלו שלו, ובחנוכה דמהני ישיתוף, ש"מ דלא בעינן לכם – עוד שם בקהל שקנו אתרוג ע"ש – מיהו צרייך להבין למה צרייך פרייתי – ופרשתי דכיון דאמרו לנו איש וביתו, ולא יוצא במקומו אחר, ואכסנאוי שאין לו מוי שידליק עליו חסר לו מצות ביתו, ובמה יצא י"ח – ותיקנו שישיתוף ויהיה לו חלק בשמן, וכشمידליק בעה"ב מדליק גם שמננו של זה ויוצא בו – והה"ן אם מקנה לאכסנאוי חלק בשמן יוצא בו – מכל האמור עולה פשות דיויצאים בשמן שלוקח מקטן.

ג. ש"ח ממש בית יצחק שנסתפק אי בעי' לכם בחנוכה, ומדבאי' ישיתוף בפרייתי משמע דברי' לכם – ע"כ דא"צ שהיה שוה פרוטה – וגם לא של כלם וכמו לו לב ביום שני – שער אפרים נסתפק אם מותר להדליק נ"ח בשמן אסור בהנאה, וש"מ דל"צ לכם ולא שיהיה ממון וע"ש עוד – אתרוג ערלה פסול משומן דברי' לכם, י"מ דבמקו' דל"צ לכם שרי' מצות ל"ל ניתנו – ולא זכית להבין מה מקום יש לדון בו, דאית ס"ד לדמות לאתרוג דכתיב ביה לכם – ואי משום דברי' ישיתוף בפרייתי, כבר כתבתי לדרבבה זה מוכיח דא"צ שלכם. – וע"ש עוד בשם ספר ביכורי שלמה בשם זכר יהוסף, ודבריהם נפלאו ממוני.

ד. חזר וմבהיר למה צרייך להשתתף בפרייתי אחר שא"צ לכם – בעינן נר איש וביתו, ואם ידלק נרו בביתו חבו לא יצא עד שידליך במקום שגר כתה – ואכסנאוי שאין שידליך – עליו בביתו תיקנו שישיתוף עם בעה"ב וידליך גם בשלו – נמצא בעה"ב הוא גם של האכסנאוי להדליק שמננו מבאר בו כונה הר"ן שם – דשונה חנוכה מעט דשאך דבריים אפשר ע"י שליח למגרי, וכן בעי' שהשליח ידלק בשמן של זה – נראה דבביתו יוצא גם אם השמן של חבירו.

ה. עוד שאל למה לא נהנו נשים בהלל בחנוכה ע"פ שחיברים בנ"ח, ומנהג פתים כ' חביבים בהלל – הרמב"ם כתב אם המקרא את ההלל קטן או אשה, עונה אחריהן מלה במלה, ש"מ דאיתנה בת חיובא – משנה ומג'

נחת להכי – רוחה'פ מתחירים להעמיד בדבר המקב"ט, וכ"פ מrown לקשור הכלונסאו' בדבר המקב"ט.

ו. במנחת יצחק דין על מוחבר לארץ אם מקב"ט, ואסר לסכך עליו כמו שכח הר"ן והרא"ש גם כתלים – והערתי דהרא"ש מוכיח דሞתר לסכך ע"ג דבר המקב"ט מזה שהעולם מסכין על כותל – ומש"ד אסור מהה דין הכוונה שהרא"ש מבאר דמ"ד בಗמ' משום מקב"ט היינו מן הדין אבל הוא ס"ל להתריר לגמרי בדבר המקב"ט – מציין מדרברי קרבן נתנאל דהר"ן ייחידי שאסור לסכך ע"ג דבר המקב"ט והוא אסור משום גזירה – אשთמטיה להמנה"י דברי' הק"נ – ערכ' ק"נ שגם הט"ז ומ"א לא אוסרים סוכה שהעמידה עד המקב"ט.

ז. המנה"י ברזולים שמחוברים לתריסים אין היתר אם לא במקום שאין דרך לסכך בהם – הערתי עליו במ"ש שאין דרך לסכך, דהר"ן כי דלא מסכימים באבני והורל מילתא שלא שכחיא ולא גזור – וגם תריסים אפי' שעשוים להגן אין דרך לסכך בהם – עוד מעיר על המנה"י, דהר"ן לא אסור לסכך על הכותל אלא להיפך ואח"כ כי דיש מניחים קנים והוא חסידות – ומה שיש מחמירים לעשות חסידות לא מיקרי מנהג – וע"כ נר' להתריר לסכך על הברזולים של התריס – עוד מבאר דין לחוש להב"ח וכמ"ש הק"נ וע"ש.

ח. בgent ורדים דין על החלונות שבתקרה, ועליהם שככה מהווט פשתן או נחותה ודין אם נחשבת כסותמה – עוד דין דמסכך בדבר המקב"ט, וכי' דכיון דחמתה מרובה כמו' דליתא דמי – ולא יניח הסכך עליה דמסכך ע"ד המקב"ט – והזכיר ד' ר"י במשנה וכו', ומ"ש שאין לסכך בסולם – ונראה דכתיב כן דרך חומרא – עוד כתוב שאם פירסו אותה שככה ע"ג הסכך בטלה חשיבותה וכדילתה דמייא.

סימן בא

שאלות בעניין חנוכה

להר"ג יעקב ריבא מאורה"ב שליט"א

א. בפתח דבריו הביא ד' חתן סופר שהביא קושית הפר"ח על הר"ן, لما אין מברכים על נ"ח שבפתחה השני, מ"ש שחיטתת בן פקועה דגס הוא משום חсадא מברכין – וככתבתי לתירץ דשחיטתת ב"פ שאני – דימתי את זה לבדיקת חמץ שכרכה אחת לכמה בתים – וביארתי בזה דברי' הר"ן בשbeta (כ"ג), ואין ר"ל דלא מברכים על דבר שנטkan משום מראה"ה.

לא שיק דבר שבמנין, וכבר בירנו לעיל דא"צ להיות ממוני, וגם בנותות כבר כ' הט"ז דגם לرم"א לא השיב דבר שבמנין אלא בחנוכה, — בימינו מידת הננות הוא לפי משקל שמתחלק למדות שונות לפי הצורך.

ט. ע"כ שנעשה בר מזויה בחנוכה נר' דמיד מוציא לגודול י"ח דבדרבנן סמכין אחזקה דרבא — הב"י בא"ח (ס"י נ"ה) בדין קדיש האrik בדין עשרה גדולים — והב"ח שם כי האם הגיעו ומרן כתוב להיפך — האחורי כ' דבדרבנן סמכין על חזקה זו. אבל בדאוריתא לא, וכן בחליצה לא סמכו על זה (ס"י קנ"ה) דהצרכו בדיקה על השערות — ואפשר שמרן בס"י נ"ה דבר רק בידוע שלא הביא שערו אבל בסתמא יודה דמשלים עשרה לקדיש וכו' — בנדת מ"ז אמר רבא דסמcinן אחזקה שהביבאה, וא"צ בדיקה. והסיקו רוזה רק במיאון, ולא בחליצה — ה"ה בה' גירושין (פי"א ח"ד) ג"כ חלק בהכי — ביב"א ח"ד (א"ח ס"י י') כ' דבשבע"ד סמכין על הנער שהגיע לי"ג שנה כדי להשלים מנין — מיהו לא לעשותו ש"ז ע"פ עצמו רק כשאין אחר כלל. — והני בחנוכה דלקתיחלה ידלק הגדל, אא"כ העיד אביו שהגיע לי"ג שנה.

י. ע"כ אם מצות חינוך לקטנים גם בהידור שידליך בשםן זית וכドוי — משנ"ב כ' דלקתן ר' בנו א' כלليل — חיוב חינוך לקטן בנ"ח פלוגתא — המג"א (תרע"ז) פי' דמ"ש מרן בקטן שהגיע לחינוך צריך להדלק, הינו ביש לו בית בפנ"ע — להרמ"א נהגו שכ"א מדליק בפנ"ע — לדעת הש"ג אין חיוב חינוך לדבר שאינו מן הדין ולא בהידור — נמצא דגם להאשכנזים יש בזה מחלוקת, ורמ"א הכריע שיש להאנכם וכן נהוגים, וככדי.

יא. נסתפק בקטן שהגיע למצות בחנוכה אם צריך להמתין עד צאה"כ — נר' דלקתיחלה ימתין לצאה"כ — מדריך כן מה אחרונים — ומנהג הספרדים אין שאלת.

יב. עוד דן בחולה שא"י להדלק בעצמו, אי עדיף ע"י ישראל קטן או גוי — והציע לעשות ע"י גוי ויתן שבר ובהזה נחشب פועל והוא כדי בעה"ב ע"פ המחנן"א — והדבר קשה דלא עלה בדעתו שניתן לקיים המצווה ע"י גוי ח"ו, האם יש ס"ד לקדש אשה ע"י פועל שאינו בן ברית — המחנן"א מחייב בין שליח לפועל ושליח א"י לזכות לבעה"ב במקום דחוב לאחרים משא"כ פועל — ובמקו"א כ' שדעת מרן בכ"מ דלא כמחנן"א — גם מהרי"ט אלגאי בנסיבות כ' דרכם חולקים על המחנן"א והוכיח כן מהתוס' גיטין (פ"ב) וע"ש — משכח"ר כ' דפשיטה להרב חזון נחום ושבה"מ דלא אמר"י יד פועל גוי כדי בעה"ב, ע"כ שגם המחנן"א לא החליט כן, — גם השד"ח כ' ובאים מהפוסקים החולקים על המחנן"א ותמה על אחרים שפסקו כהמבחן"א.

בסוכה ל"ח ע"ב ובפרק"י שם, — וכבר הקשה כן השד"ח בשם גדול א' למה לא חיברו לנשים גם בהלל כמו בנה חנוכה — ושאני המשנה שם דאיiri בסוכה שהאהה פטורה ממ"ע שחוז"ג — ושם כ' דשאני הלל שהוא על פרק א' ולא אשא לככוש, — ע"כ שם דאפשר דסגי להו בפרק א' ולא כל הלל, כמ"ש המ"א לגבי תפילה. — מרן ביהו"ד כ' מחלוקת הלל בחנוכה דאוריתא או דרבנן, והתוס' פסחים קח: כ' דלא חיברו מטעם שהיו בנס אלא במצוות דרבנן —ربים מגדולי הפסקים ס"ל שהלל דרבנן וא"כ צ"ל שגם נשים חייבות כמו בנה — תורה רפאל כ' שהתוס' בסוכה (ל"ח) חולקין על הר"מ דכתבו שנשים חייבות בהלל בלבד בלילה פסה כ' היו באותו נס — התוס' מגילה (ד') כ' שחיבות גם במצוות דאוריתא כשהיו באותו נס — העיקר כהר"ם דנסים פטורות, ולא יברכו על ההלל, — מחלוקת האחرونנים אם הנוגנים לברך על מ"ע שזמן גרמא כר"ת, אם יברכו על ההלל או לא — כל חמלה מיישב הקושיא הנז' ע"פ החת"ס דחנוכה עיקרו מן התורה.

ג. עוד שאל בمزווה שנקבעה לחומרה אם גם בזה יניח נ"ח משMAL — מסברא נראה דגם בזה תחיה חנוכה בשMAIL.

ה. עוד שאל למי שיש לו נר אחד לכל יום ועוד ז' נרות, אם קיימים ההידור ביום ראשון, או יניח ח' ליום אחרון. — נר' דעדיף להדר ביום ראשון, ויניח א' לכל יום דמיד חל עליו החיוב ביום שלפניו עם הידורו — הרדב"ז (ח"ד סי' י"ג) בחכוש שנתנו לו יום א', ד"י"א שיבחר בפורים מושום מגילה, והרדב"ז כ' שיקדים המצווה הא' שתזדמן לפני וא"י לקימה בבית האסורים — אפשר דיוודה שאין להקדים ההידור דהיום על החיוב דמחר — ח"צ מפקק בר' רדב"ז, אך רבים פסקו כרדב"ז וככ' בתורת המועדים — בנ"ד ודאי יקדים ההידור דעתה על ההידור דאחר זמן.

ח. עוד שאל דקי"ל שמן גוזל פסול לחנוכה, ואם נתערב בשמן היתר, אם נאמר דיש ברירה בדרבנן והובրד שההדלקה הנדרשת נעשתה בשל היתר — עוד דן בזה מצד זוז' גורם, וכן שאל בנותות שעווה גוזלים שנתערבו באחרים. — וככתבתי דברי רם"א (תרע"ג ס"א) בנה חנוכה שתתעורר באחרים דלא בטיל אפי' באלו דהוא דבר שבמנין — המשנ"ב שם כ' דרש"ל פליג וס"ל דחד בתורי בטיל, וט"ז כ' דגם רם"א יודה אחר חנוכה — המשנ"ב כ' דצ"ע אם שמן גוזל פסול לחנוכה — בילקו"י פסק דין לברך בנ"ח בשמן גוזל דהשו"מ מסתפק (כמ"ש משנ"ב) ואرض צבי תואמים הכספיו וע"ש עוד בשם אחرونנים — גם בתורת המועדים הביא להנ"ל, והוסיף דמן היב"א שליט"א מסיק דין לברך דסביר, לפ"ז דשוני בחלוקת נלע"ד בנתערב עם היתר יש להתיר גם לברך עליו כשהרוב היתר — בשמן פשוט דגם

יצא י"ח — אבל נ"ח לא יعلا בדעתו לעשות באופן זה ח"ג.

יד. כי הרוב נהרו דרוי' דכיון שיש אוסרין שמן שריפה, יש להעדיף שמן אחר אף שאינו צלול כ"כ. — הרמב"ם בתורותיו כי דברין לו שמן חולין לחנוכה מליק שמן שריפה אלא רשות כהן — בשדי"ח כי בדברי מהר"ץ היה נהר' לאסור שמן שריפה, והעיר עלייו מהרמב"ם, וע"ש — ומשמע בדבריו דגם באין לו שמן אחר שרוי.

יג. וכ"ז בדבר שאין גופו מצוה רק מורה תבואה ופירות ע"י גוי אם נקרא שנרגמה מלאכתן ע"י גוי, או ביד ישראל אבל אין זה דבר ש גופו מצוה — וגם בניית מעקה אינו כהנת תפילין וכי"ב, רק יש בזה מצות מניעת דמים, ואם היה עשוי פטור — ואע"ג דיש בזה עשה ולית, מ"מ גם בעשה אין המצוה רק שהיה מגודר — ואין נ"מ אם גוי עשה את המעקה — והמחנה"א דין אם יברך אפי' שהוא לא עשה המעקה, ולזה אמר יד פועל כדי בעה"ב וכائلו עשה המעקה בעצמו — דגם אם היה עשוי המעקה מלאיו ג"כ.

יורה דעת

ג. בהג"ה (ס"ט) כי דיש מכשירין (ראב"ן) ומkillין באוזים מופטמים — ובודקין דשכיה ואם לא ניקב מב' צדדים מkilין וכו' — וכי הב"ח והש"ך דגם הר"ב זיל' פוסק כrhoה"פ דבניקב הפנימי טרפה דחוושין שהבריא — וכאן הביא דעת ראב"ן שעליו סמכו בענין אוזות — עוד חילקו בין נמצא הקוץ תחוב ובין נמצא נקב بلا קוץ, ובזה מירiy בטעי' ד' — העלה להחמיר באוזים, והמוראה דאיישר חיליה יתרים שלא ילעיטו — גם הש"ך הקשה על הר"ב, וכتب דאפילו ניקב הפנימי אסרי אפי' שאין ק"ד בחיצון דשما נתרפא, אבל אם היה בדיקה לחיצון לא הוה חיישי' שמא נתרפא.

ד. מ"ש הרמ"א דעדיף שלא יבדקו מאשר יקללו הוא רק בניקב הפנימי אבל אם הפנימי בריא כשר — עפ"ז מתברר לשונו הטוב דמשבח התקנה שבבודקי' הושט, ומפקק על מה שמקילין — מדקדק בלשון הב"ח שם הוא יודת אם יטריפו בניקב הפנימי דשפיר דמי — הטע"ז לימד זכות על המקילים, משום דהנקבי' הם מחולי' לקות ההלעתה, ובחולוי' בקיאים לבדוק גם בחיצון — ואפיקלו שלטה הליקותא בחיצון כל שנשאר מיעוט שלא שלטה בו כשר — בנקודות הכסף דחחה, דשאני חולוי זה שבא ע"י דברים קשים שימושיים וחשייב לניקב והולך ע"י קוץ — נראה דגם לש"ך אם הפנימי נקי למגורי כשר — וכן כתוב להדיא הגאון רעק"א בשם ת"ח ות"ש, דגם לנקדות הכסף אם לא ניקב הפנימי רק יש בו שחין והחיצון נקי כשר.

ה. גלויון מהרש"א כי שהפר"ח ס"ל כהט"ז — ע"כ דחווט השני כי להפריד ב' העורות ואם לא ניקב הפנימי כולל שרוי — ע"כ דאמונת שמואל מתייר רק בהפריד העורת ולא נמצא חולוי בחיצון, והמיקל כהט"ז בהפ"מ אין מוחין בידו — והפ"ת כי משמו שכן נהגו כל בעלי הוראה שם הפריד ואין ריעותא בחיצון כלל אין להחמיר — ע"כ דזקנו הפט"א כתוב דלהט"ז אפי' נמצא ק"ד בין ב' הקромים

סימן א

"בדיקה הוושטות של אוזים מפוטמים בומניינו"

א. בחולין (מ"ב) תנן ואלו טרופות בבהמה נקבות הושט — בغم' אמר רבא ב' עורות לושט חיצון אדום ופנימי לבן — ואסיקו דגם בזה שלא נגד זה טרפה דגמדא ופשטא — הריטוב"א והוא שייחיו ברוח א'.

לא מהניא סתימה לנקבות הושט — עוד אמרו שם אין לו בדיקה מבחוץ, נ"מ לדרכו — הרא"ש הקשה איך מועילה בדיקת הפנימי, דילמא הארץ בחיצון וסופה ללחלה בפנימי — ותירץ דהקליל בספק דרושא — א"ג אם הוא עדיין בחיצון אפשר לראותו שם, ואם כבר חילחל היינו רואים אותו בפנימי — הר"ן תירץ דסימנים קשים הם ולא מחלחל מזה לזה — ואין חוששין שמא האדום צד החיצון של הפנימי.

ב. בחולין (כ"ח) ההוא בר אוזא דמסטמס קוועה — א"ל ר' יוסף בריה (דרבא) נשחתה לבנה והדר לפכו לושט ולבדקה — פירש"י שבדקו מחשש שניקב, נמצא דגם לנקבה אין בדיקה בחיצון — והתוס' בשם ריב"א דבחשש דרישיה מירiy, אבל בנקובה אפשר לבדוק גם בחיצון — הרא"ש וסמ"ג ובה"ת פסקו כריב"א, וכ"פ הרמ"א — מ"ן פסק כריש"י ורמב"ם ורואה"פ דגם בנקב אין בדיקה לחיצון — הרמ"א מחלק בין מחמת קוץ או חולוי — בחולין מ"ג: אמר עולא ישב לה קוץ או חולוי — ריש"י דאפי' אין קורט דם חיישנן שמא שמא הבריא — ריש"י דאפי' אין קורט דם חיישנן שמא ניקב וכ"ד רואה"פ — ראב"ן ורא"ש ותוס' פסקו כעולה דליה שמא ניקב אא"כ יש ק"ד בחוץ — מ"ן פסק כריש"י ורואה"פ דלא כעולה — וכי הב"ח דהביב' החמיר דחיישנן שמא ניקב ושמא הבריא ול"מ בדיקה דההוא דאוריתא.

מכואר דאפילו ניקב ע"י קווץ וכן מפורש בש"ך – ועוד דמצוי נקבים ע"י פטריות וחיבכים לבדוק בכל הושט ואין נוכל לבדוק בחיצון כולו – והש"ך כתוב דע"י מהט או קווץ במקום לא ידוע אפי' בפנימי לא בקיאים – ועוד דבנה"כ כ' דرك בחולי הבא מאלי הקילו, וכןן לא בא מאליו – ומדבריו ת"ח ות"ש שברעך"א דלעיל מבואר דבניקב הפנימי להש"ך אסור – מסיק דבניקב הפנימי נאסר, ולא מהני בדיקת החיצון כלל.

ט. מבאר דין להתריר מכוח ס"ס דshima חшиб חולין, ואת"ל קווץ שמא הלכה כמ"ד בקיימי גם בקווץ – בצח"צ סקו", דבניקב הפנימי, וספק אם בקווץ אין להקל מכוח ס"ס – ויש עוד להסתפק שגム לרשי"י אولي העיקר כפירוש הא' דshima ניקב, ולא שמא נתרפא – ועוד דפמ"ג אס"ל בניקבו זה שלא נגד זה ונסתם א' מהם מהני בכח"ג – והצ"צ העלה להחמיר, אך אם יש מרחק בין הנקבים בחזי' ושת התיר.

י. קשה להתריר בnikב הפנימי דין בקיימי בחיצון והו"ל ספקא דאוריתית – כבר כ' דגם מורי"ם ז"ל ממן דלא קראב"ן וסייעתו – ממן ז"ל לא כ' בש"ע החלוקת שבין חולין ובין קווץ – ועוד דהבה"ח כי שגム לראב"ן אם אין שם קווץ אסור וכ"כ הצ"צ שם – ע"כ הצ"צ שבדורות האחורי אין בקיימים אפי' בפנימי לבודוק את כולו – ממן החמיר בקווץ תחוב אפי' שלא ניקב כל הפנימי, ואין ק"ד בחיצון כל דshima ניקבו ונרפא – הצ"צ כי דיש מקיל"י בניקב כל הפנימי ע"י בדיקת החיצון ורואה"פ חולקים ואין להקל רק במקומות שנגגו – ודרך"ת כי עליו דין ננו נ"מ שאנו אוסרים כל שיש ניקב או ריעوتה בפנימי, אע"פ שאין ריעותה בחיצון – בנ"ד בודקים בכמויות גדולות ובקצב עבדודה של מפעל קשה להקל – ולמרות ששיפרו את הפיטום כל שניקב הפנימי טרפה ול"מ בדיקת החיצון כלל.

יא. במא ששאלו אם ניתן לחת לאותם מפוטמים הקשר מהודר, לענ"ד לא אפשר דיש בזה חששות רבים – וגם דרכם מגודלי ישראל הרוחיקום למגמי וכ"כ הגאון שבט הלווי בשם ממן החזו"א – בת' חוט השני שאין להקל כהט"ז, דהרמ"א אסור גם בספק קווץ, והג"נ יש ספק. וכ"ד הגאב"ד מיז – ושערי צדק ואמר שהחחות"ס הורה להחמיר חוטות השני – והאשל אברהם (ברודוא) תמה על אמונה שמואל שהתריר גם בנקבים רבים – ע"כ דאפי' ניקב הפנימי ניקב א' חיישי' שגム החיצון ניקב ונרפא דהלוועה השיבא כמו ניקב ע"י קווץ – השבוי"י כ' שלא לשמווע לפנים מאירות, שאין לדחות הש"ך והב"ח בטעם חלש – הת"ש כ' שהזהיר לבני ביתו שלא להלעת והנזהר יזכה לאוזoa דרכה בכ"ח – ע"כ דגם באשכנז והגרא

כשר, דלא גרע מאם שלטה המכחה גם בחיצון – וכותב שם דלהט"ז מה שנגגו להפריד כי העורות הוא טרחה בכדי – ולהגאנים שבחוות השני, א"ש שמקלפין כי העורות שם שלט חולין בחיצון מטריפין – ע"כ הפ"ת בשם חת"ס (ס"י כ"ה) דעתך כהט"ז, וננה"כ בסברא בעלמא פlige עליו, ושגם הפליתי כהט"ז – ע"כ שמוזהיר לבשל החיתים שיתרככו והמלעתים בעגולים של עיסה, להניפם בנפה ואז לסמרק על הט"ז – ובודיעיך יש להתריר בנמצאו נקב וא"י אם מחולין או קווץ – אבל נמצא תחוב בפנימי חיללה להקל אפי' שקלף והפריד ולא שלט בחיצון – ותפארת למשה כי דבעלי הוראה מפרידים ואם לא ניקב הפנימי מעבר לעבר מכשירים.

ג. בהלעתה ע"י צינור אם ניקב הפנימי טרפה דהינו קווץ והט"ז יודה בזה – וכשאין ריעותה בפנימי כלל י"ל גם הש"ך יודה להקל – וכן סדר הבדיקה בהונגריה קולפים העורות זמ"ז ומונחים בפנימי ומעיניים היטב ואם יש נקב מטריפו. ואין בודקים בחיצון כלל – דין במורסא להש"ך דמחלק בין חולין הבא מאליין, ואלו באים מהאוכל וכו' – יש מקום להקל בדברים הרכים שלא חшиб קווץ – ואפי' להש"ך יש להקל ללא ניקב הפנימי מעבר לעבר.

ה. כתע מלעתים ע"י דיסה שחונה וגם הוציאו הצינור הארוך ועשויים קער ואין נקבים של צינור – אמנםמצוים פטריות בעור שפעמים רבות שנוקבים אותו – והגאון שבט הלווי נר"ז הוזכר שערי צדק בשם חת"סadam ניקב מקצת הפנימי ולא יצא לצד השני כשר, ולא חיישי' שהבריא – ודעת מהר"י אסאר שבודקים החיצון מצד פנים ואם אין בו ריעותה כשר אפי' ניקב הפנימי – והשבט הלווי כי דכיוון דנתמעט חssh דניקב מפני השיפור בהלעתה, יש להקל כמהר"י אסא – ע"כ דין לסמרק תנ"ד בושט עולול לניקב – וاع"ג גdagoli הדורות אסרו לגמרי המיקל יש לו ע"מ שיסמוך.

ח. ואחמה"ר הנה להנה"כ חיישי' שמא חшибא בקווץ ול"מ בדיקה בחיצון כלל, ואיך נתיר בnikב הפנימי – והב"ח כי ממן פסק להחמיר ככולם, דasma ניקב ואפי' אין ק"ד חיישי' שמא נתרפא – ע"כ דגם מורי"ם הכי ס"ל – ע"כ דרכם בנמצא קווץ תחוב ולא עבר הקילו, אבל נקב ואין שם קווץ חיישי' שמא ניקב מעבר לעבר – והב"ח החמיר בזה גם להרמ"א – ע"כ הב"ח שגム לראב"ן שאני הלעתה דהואיא מנוקב בכוח – ועוד דהש"ך כי דבניקב הפנימי חיישי' שמא ניקב החיצון נמי ושמא נתרפא – ושבט הלווי כי דהו ספק קווץ או חולין (ובאמת יש חשש מלחש האoir, והצינור שבפה) – בהגנה לס"ד

האוכל כשר נאסר ע"י הבישול בשבת — מחולקת תנאים במבשל בשבת ומחולקת הפסיקים בזזה, ולכו"ע בשבת גופא אסור בין לו ובין לאחרים — באיסור דרבנן נחלקו האחוריים.

ד. בנסיבות המבשלי' בשבת רח"ל, אסור הכל באכילה וגם הכלים נאסרו כמ"ש המ"א בשם הרשב"א — יש מקום לומר שהכל אסור גם לאורחים וגם לאחר השבת — בדעת האחוריים בזזה — במקומות שעושים כן דרך קבוע הכת"ס דאסור גם למי שנתקבש בשביבו לעולם — וכ"פ הכתוב ממנו משום לפני עיר — נמצא דلمבקרי השבת لكنנותם לא הוועילן, ולמבקרי ימות החול מאכילים איסור מלבד החשד דיאכילים גם נבלות, ובפרט בהעדר השגחה בשבת והדין בהעליתתו לרשות הוא במקומות שמצילם מהחטא — והדין בהעליתתו לרשות הוא במקומות שמצילם מהחטא אבל זה לא מציל כלל.

ה. וחתת הכשר רק בימות החול, הוא חמור טפי דבלי השגחה יביאו כל תועבה — ועוד שרוב הבאים יראו תועדה ולא ישימו לב שבשבת אין השגחה — מבאר דוגמא לקיחת התועדה בכל ע"ש ל"מ מיד. אין לחוש שיש כאלה שייכלו במקומם לא כשר, דין שום נ"מ — מבאר הדכשה לימות החול בלבד יביא לפירצחות גם בחול.

ל"מ שיחזקו מקרים נפרדים לשבת וחול וכו' — עי"ל דוגם אם אפשר לשמר הקשרות אין לנו לחת, שלא יאמרו התירו פרושים וכו' — מביא דברי ר"י ערامة זיל שחוורת העון של סדור הוא שעשו את זה לחוק, שחתא גדול דיהידים, עדיף מהחטא קטן ע"ד רבים — מבאר דנ"ד חמור מנידון דעתל העקירה דשם חשבו להצלם מעון חמור ע"י עון קל, וכן ע"י שבת החמור, וגם לא מציל.

ו. במעט שני פ"ה מ"א אמרו שהיו מצינין ערלה ורביע וכו' ורשbag'a שזה רק בשביעית, אבל שאר שנים כיוון שזה גזל הלעיתה לרשות — מחולקת הראשונים במ"ש שם והצעועים מניהים מעות ואמורים כל הנלקט מחולל ע"ז, אם זה בשביעית או בשאר שנים — הרמב"ם פ"ט ממש"ש, פסק קרשב"ג שלא עבדין תקנה לגזלים, וגם הצניעים איירוי בשביעית דוקא — ואם באיסור גזל אמרוי הלעיתה ק"ז בחילול שבת שא"ל לתקון עבורים שלא יאכלו לא כשר — ובפרט שלא מועילים להם כלום וכנה'ל.

ז. באgor"m דן בא' שמסכים להכשיר מקומו אלא שאנו מסכים למנוע חלב אחר סעודתבשר למבקשים — והואיל ויש בו זכות דרכם העלה להקל — הערתיה בדבר"ק במש" דגם הרמב"ם פסק שטוב לעשות צניעים דברי אמר דהו רק בשביעית — וגם ביב"א דן בכוגן זה

שהקילו היר"ש נזהרים מהם — וכ"כ הגה"ק אמרי אש, שנזהרו גם כשהם נקיים למגרי וכ"ד דברי חיים — ומכך'ם כי שברוסיה קבלו ע"ע שלא להלעת והעובר ע"ז פורץ גדר.

יב. יש מחייבים בזזה דבסיום ההלעתה שב לא יכול להיות — וי"א שלא נאסרת בזזה לאחר כמה ימים תאכל לבדה — ובזה"ז שההലעתה התעצמה אפשר דלכ"ע נאסרים — בדרך"ת תמה שלא הזיכרו ד' האשל אברהם (ברודא) שקדם להחמיר בזזה — עוד מצדיקים גדולים שהחמיירו בזזה — מכל האמור עולה שלא ראוי למחרין לאכול מזה — וק"ז בימינו שכיל א' בודק כמה מאות בקצב מהיר — מ"מ הנוהגים לאכול מהם יש להם ע"מ שיטמו ואין לאסור להם רק שיבדקו היטב — ע"כ דיש מקום לדון אם לבדוק הפנימי מבפנים בעודנו מחובר לחיzon וכשימצא ריעוטא יתרפו.

סימן ב

האם ראוי לחת תעודה הבשר לمعدה שפועלת בשבת

השאלה עלתה לפני הרבנות הראשית לישראל.

א. עי"פ שהדבר פשוט וא"צ לדון בו אך המצב בפועל מצrisk להתייחס לזה — א"א לסמוך על אנשים הרומיים כבוד השבת ובאותו מקום ישמרו כשרות — ולא דמי לבורי מפעלים כשרים שהם עצם מחללים שבת, וסומכים על משגיחי טובים שיקפידו על השרות — דשם נשמרת השבת והשרות באותו המקום, לא עללה בדעת לחת תעודה הבשר למקום שבו רומים קדשי ישראל.

ב. חומרת השבת שסקולה נגד כל המזות, ושווה לע"ז — המהלך שבת בפרהסיה, שהיתו כשחיטת גוי שאפי' שחת כהוגן נבלה — וכמ"ש הרמב"ם והשו"ע יו"ד סי' ב' ס"ה. מהש"ך שם נר' דס"ל ששחיטתו אסורה מן התורה ושכ"מ מהר"ן Tos' והרא"ש ודלא כהב"ח — קשה לי דמהרמב"ם נראה שגם שחיטת גוי אינה אסורה מה"ת רק אם עוזע"ז — אויל ייל דיהודי עוזע"ז דינו כגוי עוזע"ז, וה"ה למחלל שבת בפרהסיה — מחולקת גודלי האחוריים אם זה מדוריתא — רעכ"א כי דעתה הש"ך שאפילו גוי שאינו עוזע"ז שחיטתו אסורה מה"ת וע"ש.

ג. הש"ך אף חילל שבת פ"א נעשה מומר. בಗליון מהרש"א שם כתוב שלא הי מומר עד שיחיל בפני עשרה או שידוע לעשרה — בمعدה בשבת עוברים על כל המלאכות והם מומרים לכו"ע — פשוט דבשבת שאין משגיח יכניסו מأكلות אסורות הנמכרים בזול — וגם אם

סימן ג'

**האם הכותרות שלפני המיננים של הש"ע
נכתבו ע"י ממן ז"ל או לא**

תשובה להר"ג ר' יצחק אוסטרליין שליט"א מפעל הש"ע
השלם שע"י מכון ירושלים חולון.

א. השואל ציין לש"ק בח"מ (שפ"ו סק"ד) דמן ז"ל הוא שכתב הכותרות — מאידך בשווית שם צקה בשם מהר"ש אבוחב דמ"ש בר"ס תר"ה על מנת כפרות הוא לא מדברי ממן — ואפשר דרך לכותרת היא אמר כן — בשד"ח דין בזכונים שבדברי מורי"ם, וכו' בשם ברכ"י דאין מהרמ"א ז"ל וכ"כ בעוד ספרים רבים — ד' הכהנה ג' שם מהרמ"א. וכ"ד מוהר"א לניאדו ועוד — לעומתם כי המועלות לשלהמה דבראה מישור כי' שאין מהרמ"א וע"ש.
ב. עורך בשד"ח בשם הגהות המועלות לשלהמה בהגהות לש"ע שמן כתוב והביא ראייה — ובמנחת שמואל כי' מהרמ"א הגה אותה הגה והמעלות לשלהמה דחה דברה — השד"ח הלץ بعد מנחת שמואל אפשר שהש"ע נכתב קודם קודם היכ"מ הנט"ז — הבהיר הוכחה מש"ע בא"ח (שי"ט ס"ג) שהוטיפו בו' תיבות בתוך סוגרים והמג"א והפמ"ג כי' שהרמ"א הוסיף. והוא בא ביאו"ל שם — וע"ש שנסתפק אם ד' ממן כן או לא.

ג. יש לחלק בין הגהו' ותיקוני ובין כותרות, שאם ממן תיקן לא היה עושה סוגרים — ואפי' אם תיקן אחר הדפוס, מ"מ המדייטים היו צרי' לתיקן הכתוב שהמחבר גופו תיקן — או שהיה להם לעשות כמו שעשה בכ"י בדק הבית — או"ו דהרמ"א ז"ל תיקן במה שהיא בדור בעינו, אך כיוון שהוא לא מהמחבר נתן התקון בין שני הצעדים, אך בכוונתו לא שיקן לזה מ"ש בהקדמה לבדוק הצעה לבינה — יש חיזוק לזה מ"ש בהקדמה לבדוק הבית — בכותרות של הסימנים לא שיקן לומר מהן"ל — מסימן י"ד וסימן ע"ב באහ"ז יש קצת הוכחה שמן כי' הכותרות.

ד. הש"ק (ס"י שפ"ו) למד הלכה מהכותרות, ומזה נראה כמה היה פשוט לו שהם ממן ז"ל — והראוני שכ"כ הסמ"ע בסוף הקדמתו שבראש הש"ע — ממן ז"ל הולך בעקבות הרמב"ם בפסקיו ולשונו, ובחולקת הסימני הילך אחר הטור — הטור בהקדמתו כי' וראיתי לעשות סימנים בכל עניין, במילים קצורות וכו' — ועוד שמן כתוב בהקדמתו, הדטור קיצר הרבה בסימני המפתחות, لكن וראיתי לעשו' מפתחות אחרות וכו' ואח"כ כתבתי רמזי הדינים — וידעו גם רמזיו מודפסים בצד רמזי הטור — וזה מחזק לנו' שהוא כתוב גם הכותרות שבראש סימני הש"ע אחר שעסק בזה כבר.

והעללה להקל ההכרה על המוצרים וזה שרצח לשותה החלב אין בידינו למונעו — וביארתי דרך באיסור דרבנן אמר כן, ומודדק היטב בדבריו — בנ"ד שהוא דאוריתא כו"ע יודו ובפרט שאין בזה הצלחה כלל ועוד שיכניסו שאר איסורי' כמובן כמבואר — ועוד דשם לא ניכר האיסור לרבי' דמי יודע שזה חלב, וכי יודע שזה אכלبشر, משא"כ בזה — וע"ש עוד.

ה. עוד הוכיח ביב"א מגיטין מעשה באשה שהציצה שפהה וכו' וכפו רבה ושיחררה מפני שנגגו בה מנגג הפרק — וلهلن הביא ממש דר"א שיחרר עבדו להשלים מןין, ולמד לנידון ההוא — וכתבתוי דזה שיקן רק בחלב אחר בשדר, שהוא דרבנן, אבל בנ"ד אין לנו לסייע עד שיקבלו עליהם שמירת שבת — עוד כי' מהמשנה דדרמאי הנוטן לפונדקית מעשר את שננתן לה וכו', ארכ"י אין אנו אחראין לדמאנין, ומעשר רק מה שנוטל — בירושלמי אמרו שר' יוסי ורשב"ג אמרו ד"א וכו' ולמדנו לנ"ד אכן אנו אחראים למחלי שבת וק"ו דגם לא מצילים.

ט. כי האגרו"ם שם שאין להתריר שום איסור דרבנן מושום שלולים לעבור איסורים חמורים — והחת"ס הביא ראייה זהה מקידושין דשmeno לאנשים על צידה דרבנן, והשתמדו — ויבי"א כי' שכ"פ מהרואי' הביאו הרמ"א ביר"ד דמנדין למי שחיבן נדי' ואפי' כשייש לחוש שיצא לתיר — והט"ז פקפק בזה והש"ק בנה"כ דחה דברינו. וכי הפית' שכ"ד הרשב"ץ ועוד רבים בהם הט"ז ל"א אלא שלא לנדרות, אבל ודאי שאין להתריר איסור קל שלא יבא לחמור — כי' דכיוון דאין בידינו למחות טוב לחתם הכהר להצליל הרבים — כי' לא שיקן לנ"ד וכנ"ל. וגם דשם לא בעה"ב עבר עברה רק האוכללים, אבל בזה ודאי דאסור לכטו"ע.

י. יש מחקרים לחתת ת' הקשר אף' בהיא דחלב אחר בשדר — וכ"ד הצעץ אליעזר, דע"ז מפרדים בין ד"ת לד"ס — ועוד דגם האחרים ימלדו לעשות כן — מהרש"ם בתשו' לא רצה לבטל המנהג שלא לפתח מקולין אחר ר'ח אב, אפי' מחשש שיקנו מהנוכרים — ובאר חיים כי' שאין להתריר הלעתה אווזים כדי להצליל ממכשול — ומהרש"ם לא רצה לסדר שטר שותפות במרחץ עם נכי' כדי להצליל מאיסורים — וגם הכת"ס חש שיאמרו התירו פרושים את הדבר. — עוד הזכיר כמה פוסקים — וכי' דבנידון ההוא של חלב אחר בשדר כולהו איתנהו ביה יש מקום לשאת ולחתם בדבריו וכמ"ש גдолין הדור הנ"ל בנ"ד כו"ע יודו לאסור — ובפרט שאין בזה הצלחה כלל. זאת תורה העולה: אסור לחתם תעודה כשרות למסעדה וכיו"ב שמחלים בה שבת.

ג. רשי' הק' על רכובתו דכוון שאינו מהודק ומים עולים בו למה חוץ – וב' כי דבזה פלגי תרי לשינוי דריש', דליך סבר אם אין מהודק אין חוץ, ואידך סבר דבקפidea תלייה מילתא – עוד פירשם בענין אחר – עוכ' הב' דרכותיו דריש' סביר כהרמב'ם, ואפי' יש חיצחה בכל שعرو מיקרי מייעוט – ולא כן רכובתו זיל ע"ש מה שהעיר בזה – וכן נראה לדקדק בדברי הרמ"א בהגנה דבפקודה תלייה מילתא ולא בהידוק.

ד. הר"מ לא כתוב דין זה בהלכות מקואות וכו' הב' דס"ל כריש' דלשכת איתמר – גם מרן לא כתוב הדין דהיו מטונפים או מזוהבים – והקשתי להנ"ל למה לא כי הרמב'ם בשבת דאסור להוציאו בשבת – היה אפי' לדרה'ם פסק דכל אריג לא גוזרו בין לשבת בין לטבילה ומ"ש בב' הלכה קלישנא בתרא הוא להטור – ופסק קלישנא קמא בזה משום דורי מחלוקת בדורבן, וע"ש – שורר בב' א"ח דהרא'ם סובר קלישנא קמא וכnil – גם הרש"ש זיל פירש כן – נו"ג בדברי הב' בא"ח וכאן.

ה. הפ' כי שהלבוש שרד הק' אם גם במקום שנכנסים מים חוץ כשמקפידה למה בכ' שערות קשורות איינו חוץ אפי' מkapidea – ומחלק דשער שהוא גופה לא חיין א"כ לא עולה שם מים – הדרישה כי דהטעם דמוזהבות מסוים דמירתתא ולא טבלה שפיר – והפ' התعلاה דהעיקר כהפרישה ואפי' ברובו ומקפיד כל דעתيلي מיא שרי – נו"ג בדברי הפרישה ובדברי הפתחוי תשובה – דוחה הריאות שהביא הפ' להוכחה כדיסחה – הס' העמיד היא דסעיף מ"ז בגדים גרוועים דלא קפדי עלייהן – הפ' כי לדזרביו גם לרבותיו של רשי' דגם ברובו אי עילוי מיא לא אסור אאי' מקפיד ודחה דבריו – וכתבתי לישיב דלאב' רק במקפיד אפי' לא מיהדק חוץ – מבאר שיש טעם נפרד, לרוב טעם נפרד, ולמייעוט המקפיד טעם נפרד, דברי שבט הלוי עד' הפרישה.

ו. הרשב'א הק' על מ"ש טבעות דחויקן חוצצין, הא הו' מייעוט ולא קפיד ותירץ דמקפדה בשעת לישה – והב' הק' להב' דהטור ס"ל כרכותיו דריש', גם רפויין יחוץ – הלבוש כי בחוטים מזוהבים דכוון דניחא לה שלא יבא שם מים חוץ – וזה כונת רכובתו דריש' דגם במייעוט ולא עילוי מיא חוץ רק במקפיד איזה פעם – וכי דהוא דחויק ומנויל לחילק עוד חילוק במקפדה – ובואר הב' דרכותיו דריש' מפרשין דאריג לא חוץ דעתו בהו מיא ואפי' טניפן ש"ד – וא"ד סביר דשאני טבילה דבענין שלא ישאר מקום בלי מים – וההיתור משום דהו מייעוט ולא קפדי אבל בטניפן דקפדי להסינן חוץ לטבילה מצוה – נלע"ד לקיים ד' הב' עם הלבוש

ה. הרב השואל ציין למ"ש בר"ס קפ"ה לברך בהמ"ז בקூ"ר, ואם הכוורת ממון המחבר, נלמד מזה דחייבי לברך בקூ"ר – י"ל דא"א למד מזה דבסייעי כי שם מבואר לברך בקூ"ר כדי להוציאו אחריו, וו"ל דלווה כיוון בכוורת – ומ"ש דבדפוסים קודומי היה כתוב בר"ס תר"ה שמנาง הכהורות מנהג שנות הוא – ומהר"ש אבוחב אמר שיש לו קבלה שאין זה מהמחבר – ואחר שזה כשלש מאות שנה שלא הדפיסו כן, עוד נר' דהסכימו לקבלת מהרש"א הנז'.

ו. הטור כי מנהג הכהורי ממש הגאננים, ובב' כי שהובא ברא"ש, ומרדכי ותשב"ץ – עורך בשם הרשב'א דהוא מנהג פשוט בעירם, וכן נהגו רבני אשכנז ושכ"כ ר' גאון – ועכ"ז כי שמנע המנהג, ושהרמב'ן אוסרו משום דרכי האמור – ודר' מ' חזק המנהג – ולא אשחתיט חד מיניו, לכטוב שהוא שנות – ורקשה שיאמר שנות ע"ד גאננים, והרמב'ן חשש לדרכי אמור, אבל לא אמר שנות שהוא לשון זלזול – ברמזי הטור כי סדר כפלה וכו', ומרן הוסיף: אם נכון למנוע מעשה כפרות – נמצא דעתה – מדברי הטור, אך דבר בלשון זהירותו כدرכו בקדש – מסקנאディש להדפס הכוורת הנ"ל כפי שהוחזק ולא להזכיר שהוא שנות ח"נו.

סימן ד

בדיני חיצחה – חותמי שער אין חוצצין

א. תנן במקורו ואלו חוצצין וכו' ר' אומר של צמר ושל שער אין חוצצין שהמים נכנסים בהם – בשבת אמרו דמודים חכמים לר' בשער – וכותב בהגהadam היו מזוהבות חוצצין וכו', ואם היו מטונפני מקפדת שלא תחלך מהן – עוד בשבת א"ה בריה דר' כל שהוא ארג לא גוזרו, וא"ד חזינה לאחחותי שלא קפדי – ונ"מ כשהם מטונפים דליישנא קמא גם זה ארג, ולליישנא בתרא שלא מקפידו, בזה מקפדות – ופירש"י דנהליך רק לענין חיצחה.

ב. הרא"ש שהחוטים מזוהבים מורידים לפני הטבילה שלא יטנוו במים – הטור כתוב דחויטי צמר ופשנן מהודקים חוצצין, רפויין לא חוצצין – עורך הטורadam הם מזוהבים חוצצין, וכו' הב' דהטור נקט כשי הפיירושים דטניפן וגם כרכותיו של רשי' – וגם בהגה שם כתוב כן על חותמי שער, והש"ך כי שה"ה בדין חותמים ארגונים – גם הגרא"א כי שהרמ"א סובר כרכותיו דריש', וס"ל כי הפי' שברא"ש, שמחחדת לטגע עצמה מהחותין, או שמחחדת לטגע החוטים – הב' מפרש הטעם דרכותיו דריש' – מבאר בהאת דברי הרמ"א כאן ובא"ח.

דם רוצה להעבירו למקו"א ישוב לנוקבו שנית — וגם בנד' אם ינקבו בו בכל חניה ויקבעו הארץ — ולהנוב' לא מהני לטבול בו וכ"ד רעך"א.

ד. הרוב מקור נפתח האריך בזה, וכי דגם כשהמקרה עומדת על אופנים יכול לסתום הנקב בבניין וצורותיו ו يولיכו לכל מקום שירצה וכשרה — נסתפק שם אם די בנקב כל שהוא, דאע"ג דיצה מכלל שאובים מ"מ לא נתהר וב עי' הויתו בטהרוה וע"ש בזה — וכותב הדואיל ומשמש עם הקruk לא מקב"ט, כמו"ש במשנה דכליים, והז' ת' הנוב' — קירות טרומיים שלא נצרכו בככשן אפשר דהו כל'abin שאין מקב"ט ואתי שפיר — ש"ו"ר לו שכחוב (או' ט') דיעשו בכל'abin וינקבו בשוליו כשפ"ה ויסתמו בסיד וצורותיו והוסיף דעתך בלי אופנים ע"ש — מעיר בדק לישב דבריו.

ה. עוד מעיר על מ"ש שם דלא תיגע בו יד להעבירו למקום למקומם, ובמחכ"ת גם כמשמעותי בסוס ופרד חשיב יד אדם, וק"ז ע"י מכוניות — בכרום שלמה (ח"א סי' ג') העלתה שהחוורש בטרクトור הוא חורש גמור שלא כהגדר"א יודליך ז"ל בכרום ציון — גם מ"ש לעשות האופנים בדבר שאינו מקב"ט, הוא לא מציאותי, וגם עגלת פרוצעה לא תציל — ועוד דבහעbara מלבד ידי אדם זה גם מבטל קביעותו בארץ — דבר יהושע מדרך ר' החת"ס שצורך לבטלה בקרוקע לעולם, והביא עוד ראיות — יש מקום לחלק בין היכא דגם כשהוא כאן ומשתמש בו לפעמים, ובין זה שלא עוקרו עד שעובר למקום אחר — צ"ע מדברי רשי"ב בעירובין — ע"כ המקור נפתח להוכיח מקואה שלעל הגג, לא ידעתי למה יחשב תלוש ויהי הגג הוא מהבניין שקבע בארץ, ולא אמרו דחשייב תלוש אלא לענין יניקה של זרים — גם יש לדוחות ראייתו מבארה של מרים — גם מ"ש שנקבעו כשפ"ה ויחברו לקרוקע, לרעך"א אין לטבול בו — הנוב' העלה אכן להקל במחבר לקרוקע אלא לשאובים שהם מדרבנן, אבל טבילה בכל' דאוריתא לא מהני וכ"ד הגר"א — והק' המקו"ן על תשורי הרשב"א שהתייר בנית מקואה על הגג. ולא זכית להבין דבריו דזה דרך בנין ממש — נר' דהבין שכונת הרשב"א שבסנה מקואה ואח"כ חיבורו לגג, ולא היא — לפי הבנתו לא היה צריך להנוב' והגר"א, דבכה"ג פסול לכ"ע ואפי' לענין דרבנן.

ו. הש"ך דרך מהטור וראשונים דאם לא היה שם כל' בתלוש כנו שקבעו ואח"כ חקרו כשר לטבול בו — מהרחה"ש הק' ע"ז מב"ב (ס"ו) דזה מהני רק בדרבנן וכותב דמ"מ אין לו זו מפסק הטור וכ"פ באר יעקב וחבריו, ומהרכה"מ וישו"ע — הנוב' ביאר שהטוש"ע התירו רק

דכשמקפתת שלא יכנסו שם מים בטבילה גוזו — אבל קפidea דלפעמים לא החשיבות החיצזה אלא במדובר — ורוב המקפיד שאני דאפי' לפעם מקפיד חוץ' — והוא שלא נכנסים שם מים.

סימן ה

אם מותר לעשות מקואה מבנה טרומי ולטטלל אותה ממוקם למקום באופן מסוימים, ובדין קבוע ואח"כ חקרו

א. אם יחבירו קירותיו בלי חיבור לקרוקע هو כל' — ע"ג דכלי גדול לא מקבל טומאה — אך שאובים מיהיא הוו גם בכל' שאינו מקב"ט, דעתין שם כל' עלי' — התוס' בפסחים (ק"ט) בים שעשה שלמה — הנוב' דכלי הבא במדה מקב"ט מدرس, שלא ככלי גלילים — פרשת מודכי כ' דשידה תיבה ומגדל לא ראויים למדرس כיון שפותחים מלמעלה — בנד' שהקירות מבטון אפשר דיל' דין כל' אבניים וכלי אדמה ואין זהה מدرس לכ"ע — מ"מ מיקרי שאובים — ואם נחשב כל' אסור לטבול בכל'ים כמ"ש בתורתה כהנים — דברי המלביבים על תור'כ שלרוה"פ שאובין פטולים ורק מזובנן — ומבאור שם מ"ש אסמכתא בעלמא.

ב. התוס' פסחים (י"ז) כי דגוזו על שאובים אותו טבילה בכלים — לרוב הראשי טבילה בכל' מדאוריתא — בדברי יוסף להרב המחבר נר"ו שזה דין בטבילה שתהיה בקרוקע ולא תלוי במים כלל, ומעיר בד' הש"ע סעיף ר' — לענ"ד זה דין במקואה שצרי אשבורן, והוא יהיה שצרי, ושיהיה בקרוקע ולא כל' — בתור'כ נלמד ממעין שצרי להיות בקרוקע, ולא נאמר שלא לטבול בכל', ומישובים ד' הש"ע — ואמת שאסור לטבול בכל' גם כשאין זהה חיסרון דshaובים — מוכיה מגוף הדין הנ"ל, דזה דין בדיני מקואה.

ג. להנ"ל ברור דמקואה המייטלטלת פטולה נדרש שיהיה מחבר לקרוקע — בפי' מיעטו בור שבשפינה בתו"כ, והה"ג לבור שבעגלה וכו' — אם יסדרו שבמקום חנייתם יחברו המקואה לקרוקע לכארהה כשר — בחיבור כל' עלי' תרתי, שניקוב הכל' ויחברה לקרוקע — ע"כ הרמב"םadam פקק הנקב בסיד ובנין כשר ואפי' שלא חיבורו לקרוקע — אבל סתמו בסיד או בגביס עלי' חיבור בקרוקע ודין שישובנו בארץ וימרח בטיט מן הצדדים — וגם הש"ע פסק הכרמבים והש"ך והט"ז פי' כמו"ש מרן בכ"י ובכ"מ — חיבור הכל' לקרוקע ואח"כ ניקבו התיר מרכחה"מ, דעת'י הנקב בטל מכל', וכששותמו הוא קבוע ואח"כ חקרו — באר יעקב התיר בדייעבד ויש הפסד ושהנקב יהיה כשפ"ה, וע"ש בשם רעך"א — ע"כ הפ"ת בשם באר יעקב הנז'

— וכותב ואפשר שאין פסול בכלים אלא מחתמת שהמים תלושין ובכלי מים מחוברים ע"ש — ועולה מדבריו שאין אישור תורה בטבילה בכלי, ובע"כ צ"ל דגש זה אסמכתא — ע"כ שם דעתהר מושם שימוש עם הקרוקע ולא חשב כלוי וכו' — ועולה מדבריו דכלים המוחברים ל夸רע מותרים מה"ת ורבנן החמירו והתיירו בקבעו ובסוף חקוקו — וגם הוא תנא דמסיעין לנ' להקל בזה — ואולי כל זה חזוי לאצטראופי כשייש חשש מכשול ח"ו, Duis כמה פנים להקל אפילו שהוא מיטלטל אם יראה בפני גודלי ההוראה.

סימן ו'

**האם מותר למכור ס"ת ולהתפרנס מדמיון,
בדרי ללימוד תורה**

א. בש"ע של הגרא"ז זיל הלכות ת"ת כי שלא רק שכר הלימוד בלבד מוטל על האב אלא כל החוצאות וכו' — והנה כשדנים על מזונות הילדים היינו מצרפים גם עניין לימוד וחינוכם — הפרי יצחק דין אם יכול לשלם שכר לימוד לידיו מכסי מערש.

ב. הרהמ"ח שם הביא לש"ת הור הכרמל שגם הלבשת הנער הוи בכלל מצות ת"ת — והוכיח לה מר' חייא בב"מ וצדינא טבי ומאלינא בשריינו ליתמי וכו' — והמחבר כ' דלפי מ"ש בש"ע הרב הנז' פשט שוגם הלובש חותת האב מדין ת"ת — וצריך להלבישו כמקובל שיוכל להיות בישיבה — ע"כ אפשר דזה תלוי בפלוג' דרש"י שפירש מוכרין ס"ת ללימוד תורה, להתפרנס בו כשלומר, והר"מ כי שילמוד תורה בדמיון.

ג. לענין לא פליגי דרש"י ביאר דגם פרנסה שרי דאיתנה פחותה משכירת מלמד — וגם הר"מ זיל שכח ללימוד תורה הוא כולל פרנסה דזה יאפשר לו ללימוד — והוא נקט לשון הגמ' — וכי' מ"ש הר"מ או לישאasha, ובודאי דזה כולל סעודת נישואין ובדגים וכו', וזה לא שנה.

ד. ויש קצת ראייה ממラン זיל בש"ע, שכח דין זה בגין מקומותם בסתם, ובמקום א' כתוב שמוכרין ס"ת להספקת התלמידים — ונלמד דגם פרנסה של אחרים שילמדו — ובע"כ דגם במקומות שכח בסתם פי'-scalable כל הצריך ללימוד — גוזלי הפסיק' פסקו להא דרש"י ולא אמר אדם שהרמב"ם חולק.

ה. בש"ת כת"ס העלה דלמכור ס"ת בשביל תפילין וכדי' ודאי שרי, וكم"ל שוגם פרנסה שאינו ת"ת עצמו מותר — וכן צרכי נישואין נמי שרי — אלא שם הרמב"ם והפסיקים לא נראה כן אלא רק ת"ת ונישואין דוקא והנה

לטבול בו כלים בלבד — גם רעך"א התיר רק המים הנמשכים דרך כלי זה ולא לטבול בו — החת"ס כי אחר שהרמב"ם ורשב"א ואגדה ורואה וטור וש"ע ות"ח ובאר יעקב ומרכה"מ התירו וכן מנהג כל ערי ישראל אסור להרהר ע"ז — בתשרי מקוה מים כי' דהאחו' החמירו זהה. ומהרש"ס כי שכיד תוס' ריב"ד, וככ"פ בית שלמה דחלילה להקל נגד הנובי' הגרא"ז ורעך"א — וככ"פ צ"ד ושכ"פ בעל התניא ועוד אהרוןים וגם באגרא"מ החמיר בזה — עוד אסור הנובי' בחביטה גדול להנoba'ה כשפ"ה עליו וחשש לדעתו — פרשת מרדכי מישב קושית הנובי' מב"ב הנז', וחילק בין הברוא לנקב שהוא דרך קילקל, וכי' דמסתפינה להורות נגדו.

ו. אילולי די' ריבותינו היה מקום לדון להרמב"ם וש"ע — מבקשת במ"ש שלטבול בכלים אסור מה"ת ע"פ התו"כ הנז', והרי שם למדנו ג"כ אישור שאוביים — ורואה פ' כי הדדרשה היא אסמכתא בעלמא וכן ייל גם לטבילה בכלים — הרמב"ם כתוב הדין שאין לטבול בכלים תוך דיני פסול השוביים — המדקדקיפה בד' הרמב"ם יראה שכל זה הוא מדין שאוביין וגם הטבילה בכלים אינה אלא דרבנן — גם לא כתוב דין שצרכין לטבול במים שע"ג קרוקע ולא בכלים — ואפשר דיש חידוש שאפי' ירדדו גשמיים לכלי ולא שפכם למקוה אלא כמו שם ג"כ אסروس חז"ל — ובזה יובן למה חילוקם באוთה תוספתא כשני עניינים.

ח. אם כנים דברינו מתישבת תמייהת הגאנגי' דב"ב הנז', דגם טבילה בכלים דרבנן — בדברי התו"ט במשנה — הגרא"א שם (או' ל"ד) דס"ל כהרא"ש דטבילה בכלים דרבנן, משום גזירה — בהמשך פי' דהה"ש אמר כן ורק בכלים המחויבר למשמעות — הפנ"י כי דגם זוחליין מדרבנן דנלמדו מאותה דרשה דשוביין, שהיא אסמכתא בעלמא — וע"ש מה שלמד מזה במשיב דבר הובא ביבי"א — והוא תנא דמסיעין לנ' דלא נפלאת היא לומר שוגם טבילה בכלים דרבנן.

ט. מהמשכנו' רוארה דהוא מן התורה ואפשר לדוחות — הבית אפרים דקדק מהר"מ שהוא דאוריתא ויש לדוחות — ע"כ דהרא"ש מתייר לטבול בכלים המחויבר למקוה וע"ש שמכח דס"ל שהוא משום שאוביין — בס"ז כי' הלכ"ע היא מדאוריתא — הלחם ושמלה ג"כ כי' כהנ"יל, אך כי' דר' רבבי יואל הלוי ורש"י שטבילה בכלים מדרבנן מחתמת שאוביים — שו"ר שכן מבואר בריטב"א בנסיבות דטבילה בכלים הוא משום שאוביין — וכחכ' שם שכ"כ התו"ט, ושכ"כ הרמב"ן. והביא ראיות אלה.

י. שו"ר בחזון איש דהוז' מ"ש בפ"ת בשם אחרוני' הנז' כל

מגיטין (נ"ד ע"ב) — ומזוודה א"צ עיבוד לשמה, וכמ"ש בירושלמי (יומא פ"ג) — הגר"ח מבריסק ז"ל בח"י הקשה דמ"ש זה מזה. וכתב דהירושלמי חולק על הbabelי גם בס"ת — והמחבר נר"ו כי דל"פ רק הbabelי דבר בס"ת החמור, וכמ"ש בשבת (ע"ט ע"ב) לענין ס"ת ותפילין שבלו אין עושין מהם מזוודה — וע"כ שהגר"ח ז"ל סמך אסוגיא דסנהדרין (מ"ז ע"ב) שתלו דין עיבוד לשמה בפelog' דאביי — ורבא אי הזמנה מילתא היא, דלפי' אין חילוק ביניהם — ולא הבנתי איזה הוכחה יש מזוודה שווים סתו"מ לענין לשמה. — ע"כ שם דעתיך קושית הגר"ח היא מה הסברא לחייב — ולכאורה היא סברא פשוטה, וגם מפורשת בראשונים.

ב. המחבר נר"ו שאל מה המקור שתפילין צרי' עיבוד לשמה. — והביא בריתא (בירושלמי פ"ג דיומא) שנחלקו במזוודה וש"מ לתפילין צרי' עבד לכוי"ע — ע"כ דבשנהדרין (מ"ח ע"ב) נחלקו אם צרי' לשמה בתפילין והרמב"ם פי' דמייר בעור הבתים, ושמ"מ בפרשיות לכ"ע בעי' לשמה — וכבר שאלו כן חכמי לוניל להר"מ ז"ל בח"י, והוסיפו דגם לתפילין קורא קדושה קלה. — ועיין כسف משנה שם — בהגמ"י בשם מورو כי דמקור לרמב"ם במנחו"ד אמרו על מזוודה יכול יכתבה על אבני, ש"מ שא"צ לשמה — בשינויו קרבן כי, כמ"ש המחבר נר"ו — ומקשה ע"ז דס"ס לתפילין מנגנון לצריכים לשמן — ובע"כ צרי' לתשרו הרמב"ם דמוודה תלوية בבית, אבל ס"ת ותפילין תדריה דחוות הגוף היא, ועיין כ"מ.

ג. בראייה שכח מגיטין קלף הכתמים דסנהדרין מ"ח ע"ב — יש להוטיף דבבריתא דירושלמי נחלקו רשב"ג וחכמים במזוודה, ובשנהדרין נחלקו בעור הבתים, אבל קלף הפרשיות לא נוצר, ש"מ דהוא כס"ת — והר"מ ז"ל פסק בחכמים שא"צ לשמה גם במזוודה וגם בעור הכתמים. — התoso' בשנהדרין שם סברי דאין חילוק בין עור הכתמים לקלף הפרשיות, וכן הריטב"א בסוכה (ט' ע"ב) — וכ"ג מגיטין (מ"ה ע"ב) והר"ן שם, ומשנת יעקב למור"ר בזה — גם בר' בכ"י — דהagr"ח ז"ל הקשה דההרבב"ם נר' דהטעם שא"צ לשמה בעור הכתמים, משום שא"צ עבד כלל, וא"כ למה תלו בפelog' דהזמן מילתא — והוספה להקשרו דא"כ למה אמרו וחכמים מכשידים אפי' שלא לשמה, והוליל אפי' לא עיבדו כלל — מכח זה הכרחותי דפלוגתא היא בקלף הפרשיות בלבד ונתיישבו כל הקושיות.

ד. עוד כי דלהאמור הרמב"ם ס"ל כרשותי דפי' שרבא אמר הזמנה לאו מילתא קאי כחכמים. — ר"ח ז"ל פירש כר"ת ז"ל דרבא סובר כרשב"ג, ורק"ל צורך הזמן ועשה — ולפי מ"ש דההרבב"ם מפרש מחולקתם בקלף הפרשיות, ופסק

אין סברא לחלק דמה לי שכר מלמד ומה לי שיתפרנס ויהיה פנווי ללמידה — ומה שפי' בניישואי אשה הוא רחוק מאד, ובشو"ת פנים מאירות התיר להדייא לבגדי כליה יתומה — גם מ"ש לפרש בדברי רשי' קשה להולמו — וגם מ"ש דמותר למכור ס"ת בשביל תפילין ולולב וכדו', הוא נגד משמעות חז"ל שאמרו אין מוכرين אלא לת"ת או לשא אשה — ועוד מה שקשה בדבריו.

ג. מוכיח מהסוגיא דגמרא דלא כהכת"ס דהדיין הוא אם מותר למכור ס"ת ישן ולקנות חדש — ורצו להוכיח מהא דמוכרים בשביל ת"ת ודחו — ואי ס"ד דמותר למכור בשביל שאר מצות עשה, פשיטה דמותר בשビル ס"ת אחר דודאי יותר קדוש מלולב עוד מוכיח מהגמ' דאיירי באין לו ס"ת אחר, ודלא כהכת"ס — מהנה"ל נלמד דריש"י פירושי מפרש כפשוטו שזה כולל פרנסת — מלשון הרמב"ם סוף הלכות שמיטה ויובל שלל א' מבאי עולם אשר נדבה רוחו להבדל לעמוד לפני ה' לשרטו וכוי' ה'ז נתקדש ק' ק' וכוי' — וזה רוצה למכור ס"ת ולהתפרנס כדי לעמוד לפני ה' ולהגאות בתורתו — בדברי א"א שכחה"ח נראה היפך ממ"ש הכת"ס.

ה. גם אם י"ח על רשי' מ"מ העיקר בדבריו. בש"ע סי' קנ"ג כי דידי' א שס"ת של יחיד מותר לעשות בדיםיו מה שירצה ויש מי שאוסר — הכת"ס כי דעתך מוץ ז"ל להתיר וכ"כ הא"ר ע"פ מ"ש הרמ"א ז"ל שם — י"ל דרך לצרכיו הפרטיים אסור אבל להתפרנס ממנו שהיה פנווי לת"ת כו"ע יודו להתיר — בימינו שיש כוללים אינו רשאי למכור ס"ת להתפרנס — החיד"א בשוו"ת חיים שאל בא' שרצה לישא אשה ועשיר א' רוצה לתת לו כל צרכו, לא ימכור ס"ת — העלה דאין זהו משום שונות מתנות אלא יקבל ולא ימכור ס"ת — אם אפשרליה ליכנס לכלול לא ימכור — וגם לד' נשאל דוד (שבכה"ח) דהתיר למכור ס"ת ושלא יקבל צדקה — הנה מה"ח שם מחילק בין ליטול מהגבאים או מהבריות — בימינו אין מתבישים בו בכלל כל Ai עני וαι עשיר — ואם יש סיבה מיוחדת שאינו יכול ללמידה בכלל יש לדון בזה.

סימן ז'

בדין עבד לשמה בקלף של ס"ת תפילין ומזוודות
נכתב בהקדמה לספר בית גמליאל להר"ג רבבי
אריה גמליאל שלט"א

א. הרמב"ם ז"ל בהלכות תפילין (פ"א הי"א) כתב שהగויל של ס"ת וקלף של תפילין צריך עיבוד לשמה, וכ"ג

ה. וудין צ"ל למה במצויה לא פסק ג"כ כרשב"ג דכבי' לשמה — וייל הילכה כחכמי' שהם רבים, ושני חפין דהगמ' תלתה זהה בפלוג' הדזמנה מילתא ופסק בה כרבא דפסק כרשב"ג — דברי הר"מ בתשי' לחכמי לוניל, הוא נתנית טעם למה פסק הר"מ דין צrisk עבד בעור הבתים דלק"מ — עוד שתי העורות בדברי המחבר נר"ז — והנלו"ד שהעיקר בהבנת דברי הרמב"ם ז"ל כמ"ש שם.

כרשב"ג צריך לשם, צ"ל קרית דמשום דרבא דאמר לא מילתא היא, על כן צריך לשם. — הוכחתו זהה מתחשי הרמב"ם ז"ל. — החזו"א (על הר"מ פ"ג מה' תפילין הט"ז) ג"כ מפרש כהניל, דהה"מ פסק כרשב"ג, רק מפרש דמחלקתם ברצונות, וקו"ו לפירושות. — להניל מיושב מני' להר"מ דתפליין בעי לשם, דבזה פליגי ופסק כרשב"ג. ואצל שלמד תפליין מס'ת.

אבן העוז

בנתקוק איסורה ולא נתחזק היתרא מתיר הרשב"א בס"ס — הש"ך מתיר בגין ספקות גם בנתקוק איסורה, ופר"ח מתיר בס"ס גם בנתקוק איסורה ממש — י"א דס"ס מהני גם בממון דעתך מרובה — פנ"י כי בגודלי הספורדים הלו בדרכ הפר"ח להתייר בס"ס אפי' בחזקת א"א וכיו' — וע"ש עוד שם מהרמב"ח דאפי' ס"ס דרבוותא מתירין גם באיסור א"א.

ה. הפנ"י גופיה פסק שם שאין להתייר בנתקוק איסורה ע"י ס"ס וכ"ש בא"א — בתשובה אחרת הוכחתו של גודלי האחرونנים החזיקו בדעת הפר"ח והג"פ ומתרים בבי או ג' ספקות לכתילה — וידועה חשובה רעק"א שהתייר בחשש מזרות מכוח ס"ס — בקידושין הנעים ע"י מי שאנו בקיा בטיב גיטין וקידושין ישנים ספיקות רבים מאד — יש חסרון רבים בענין העדות והעדים — ויש ספק שמא עדין היה באותו זמן מי שבקיा בಗט או שיש לו מסורת ועשה כדין, ועוד יש ספק' בקידושין אם היו כדין.

במצות כהונה כי'DMBTEL' הקידושין בתרי פלוגתא דרבוותא והסכמים עמו רב כי ישועה בסיס.

ו. אפילו אם כל הספקו' שם אחד, רבים ס"ל דגם שם א' חביב ס"ס, והגראי' קוק כי' דבתלת ספיקי יודו גם החלקים — מבאר מ"ש בס"ס אם הוא משומך רוב או שהוא מדרה בתורה.

ונחلكו' אם רוב מתיר מדין ודאי או מספק — מכוח זה ביארו דג' ספקו' חביבי' ב' שמות — ביב"א בשם מהר"מ נ' חביב לדלהרמב"ם חביבי' ס"ס גם שם אחד.

ונם התוס' יודו בס"ס דבלוגתא וכ"ד רוב האחرونנים — בגין ספקו' כ"ע יודו דאפי' שם א' מהני כמ"ש מהריב"ל ומהראנ"ח ועיין ג"פ — בנ"ד יש ספקו' רבים והוא' כמו שמות.

סימן א - ב

בבת שנולדה מאמא שהתחתנה והתנרגשה במקום שאינו בקיאים בניינין וקידושין

א. הרה"ג רח"ש רוזנטל נר"ז כי בזה שלא נראה להוציאו לעז על עדה שלמה שהם בני פנוייה — וככתבתי דברו רוחני שנהיה בא' המקומות אין בו ממש לעז, וחובה מצב זמני שנהיה לא' המקומות אין בו ממש לעז, וחובה לחזור אחר האמת — וכן מצאנו להרבד"ז שהעללה בייהודי חחש שהם פסולין עדות, ובזה ביטל קידושיהם והכשריהם לקהלה — בעריכת קידושין יש תנאים רבים שלעדיהם לא יוכשרו — מצין דוגמאות שונות זהה.

ואבilo בארץ ישראל שענין זה מסודר ראיינו כמה פעמים עדים פסולים — בפרט שחכמי העדה מעידים שבעת האחونة היו מקדשים בפני קרובים ושאר פסולים.

ב. אפילו שגורו יחד זמ"ר, איןו כלום. דסמכים על הקידושין שעשו, בכתבות (ע"ג) פליגי אם אדם יודע שאין קידושין פחות משוו'פ. אבל כשחווב שקידושיו קידושין סומך עליהם — ועוד דל"ש לומר גמר ובכלל לשם קידושין, דאי' שיש קידושי ביהה — וכ"כ שאג"א וקו"ז בזמנינו וכמ"ש בש"ש ח"ב.

ג. עוד דין הרב הנז' נר"ז בGITIN שליהם דהgam שפסולים הם אפשר דאיןם בטלים מה"ת — וצדקו דבריו בזה לכיה'פ לענין מזרות, שאינו אלא בלאו וגם שיש ספקות הרובה, ושתע הדרך ועיגון גדול עוד שאין לנו ידיעה על זמן כתיבת גט זה, אולי היה בקיा בגיטין — ובפרט שהמעשה ב"ז שבזיהה נראה שעשווה כהוגן — בנד"ז אמרו עדים בפירוש שהבעל מסר הגט לידי.

ד. ע"כ הרב נר"ז דאי'צ' לס"ס, ולענ"ד יש לצרף הספקות הרבה שיש בזה — פנ"י כי' בשם ת' רשב"א דהני ס"ס גם בנתקוק איסורה ר' יהושע מציריך תרי רובי ומתריך בס"ס — פלוג' של טיז' ושי' ביו"ד (ס"י ק"י) אם גם

סימן ג'

ברין שונג באשת איש

ג. ביבמות (ל"ג) תנן שנים שקידשו שני נשים ובשעת כניסתן החליפו. חייבין משום א"א — ובגמ' אטו ברשייעי עסקינן, תנין הוחלפו, נמצא דבשוגג לא נאסרם — הרמב"ם ה"א (פ"כ"ד הי"ט) השווה שונג לאונס בזה מעיר על הרוב עין משפט שם שלא ציין להרמב"ם זהה — מrown בש"ע (ס"י ו' ס"י ו' י"א) לא כתוב דין שונגת, ורק בס"יב שם כתבו בהבלעה.

ב. הרמ"א בסימן קע"ח ס"ג כ' זינה בשונג שסבירה שבעליה הוא מותרת — ואפשר דרך בכ"ג דהרמ"א הוא דהתIROו ולא בכל שונג — ע"כ בשם מהרי"ק דסבירה מותר לזנות הוי כمزידה — התפא"י על המשנה יבמות כתוב דגム שונג מותר בישראל, מלבד כשחשבה מותר — בדבורי רמ"א (י"א ס"א) וככ' הבהיר דקמ"ל דاشת כהן אסורה לאונסה משום דנאסורה על ידו לבعلה.

ג. ע"כ שם דזה תלוי בשני התירוצים דגמרא (כתובות ט ע"א) — מהתוס' (פ' במה בהמה) מוכח דהעיקר כתירוץ הא', ומהירושלמי משמע דנאסורה לבועל כמו התירוץ השני — רעק"א שם הביא הראשונים בזה וע"ש הרוב בני אהובה עמד על הסתיירה בין הבבלי לירושלמי וחילק בין אונס לשונג וכותב שם דיש נ"מ לדינה בינויהם — האמרי יושר חולק על הרוב בני אהובה ובאוצה"פ האריכו בזה.

ד. הבהיר (סס"י י"ז) בשם רשב"א בתשו' סברה שלא נתקדשה ונשאת לאחר תצא מזה ומזה — אבל אונסה להנsha או שהورو בטעות שתנשא מותרת לבעלת הא' — הבהיר הקשה מניסת ע"פ שני עדים דאסורה לבעלת ואיל אונס גדול מזה — הט"ז הסיק דאין להקל למעשה בתשו' הרשב"א וככ' מרעך"א הבהיר דהרבש"א התיר רק בהורו לה ב"ד היותר גדול, ולא כהרמ"א שכותב ב"ד סתם ב"נוב"י כ' דرك ע"י ב"ד המומוניים מז' טובי העיר.

ה. החכמת שלמה כ' שבסוף ת' רשב"א כ' דזה לא דומה לחשבה שאינה אסורה — וע"ש שמחلك בין אונס לשונג והרשב"א מיריע באונס — עוד העלה דבאוнос ל'א' שהתקונה למעול בבעל, וע"כ התיר בתחילה אונס וסופה רצון — ומהרי"ק ס"ל Daoמר מותר הוי שונג, וע"כ אסורה דכיוна למעול בבעל — וכותבתי בסוף הדברים, דבימינו

ז. הכרתי והפלתי ה'ק' מכמה סוגיות דהתIROו ס"ס גם ממש א' החוו"ד כתב דכשהריעותא ברורה כהא שלא מצא בתולים, בעי' ב' ספקות רבות אחרות נפרדים, משא"כ בספק עצם הריעותא — חי"א כתב דכשספק א' א"צ לחוקור — בו רק מותר בכל גונא, בזה לא בעין שם אחד — וקשה לי מחדש דאין בצד א' יותר מחבירו וע"ש מזה — עוד במ"ש השד"ח בשם מהרי"ט"א ועוד — וכן תמה השד"ח על האחרוני שהתעלמו מדעת הרמב"ם דסביר דגם בשם א' הו ס"ס — הכסף נבחר ומני"י וכורו"פ פ"י ב"ד התוס' דלא הו ס"ס משום שלא מתחפה — הצע"צ פ"י דהרי"מ לשיטתו דחומר הספק הוא דרבנן, וע"כ גם שם אחד מותר דאיינו שkol, והשד"ח כ' שכ"ד הרא"ש — עוד פרטיו דין בס"ס שם א' — בנ"ד ודאי דחייב ס"ס.

ה. מה שחששו הפוסקי בಗט שנעשה ע"י איןן בקיאים כבר חילק הרבה נר"ז בין להתיר א"א ובין להתיר הילדים — עוד י"ל דשא"ה שיש ספיקו על הגיטין, וגם על הקידושים — מעשה נורא שהובא בספרו של הג"ר אשר ורנر ז"ל רבה של טבריה. והתיר בהסתמכת הגרצ"פ ז"ל ויש סיוע גדול לנ"ד.

ע"ב בגודלה מזו אמרו בשוחט שנTEL קבלה ואח"ז התבדר שאיינו יודע ופסק הרמ"א שאין אסורי למפרע — במקו' שהיו מסדרים גיטין כדין, ובאחרונה התבדר שאין שם יודעים אין לפסול למפרע — ובמ恰"ת ל"ד דבשוחט מעמידים על החזקה שהיתה לו. אבל המסדרי הללו מעולם לא הוחזקו.

ט. ואבא העיר במ"ש הגزو"נ גולדברג נר"ז.

במ"ש דקשה לבטל הקידושים שא"צ חכמה גודלה בקידושין — כבר הערתי בזה לעיל דיש ספיקו רבים, גם במעשה הקידושים וגם בעדרים — כבר אמרו כל מי שא"י בטיב גיטין וקידושים וכו'. הרי שהשוו אותם לגיטין — גם מ"ש הרוב נר"ז דגט מסתמא עשו בעל כדין, בימינו שמננה סופר ועדים, ויש בזה דין רבים המעכבים גם קשה שיועשה כדין — ויש פרטיהם רבים המעכבים גם בדיעד וקיימים ידועים לכלומי מדד וקבע שזה פחחות משוחחת שלא יודע הלכות — לפי האמור אנו מחוויבים להזדקק לס"ס הרבנים שיש בזה להתיר — למעשה פסקנו בדעה אחת להתרה בקהל ה.

ד. בימינו לא מתביחסים, כשאומר שהוא עובר עברה פלוני דרכיהם רומים אותה בעזה"ר, אך נאמר שהוא כשר — פס"ד מב"ד הגדול בעניין זה — משפט צדק דכשיש רג'ל"ד מקבלים דבריו, וכן שב' עדים מעידי עלי ח"י שנה בודאי הוא טפי מרגל"ד. — הגהה"ע באחיעזר, בדבר שהוא פרהסיא וידוע, א"צ קבלת עדות — מהרש"ם בעין הרועים בשם ריב"ש אם עדוי אומרים שעבר עברה והוא אומר שעשה גם שעה קודם לא נאמן — בנ"ד דוחזק זהה ואין לו חזקה כשרות אפשר דיוודה דנאמן — עורך שם דהמארש"ל כי אם איתרעו חזקו עבירה, נאמן שעבר עברה חמורה יותר, וכי מג"א שכ"כ החכם צבי — תשוי בר"א השיג על חכ"צ, וע"ש מ"ש להעיר זהה ובמ"ש בעוני ע"ז — עוד בדברי כמה פוסקים בעניינים כיווץ'ב, וכן לו לנ"ד דנאמן לדעת הרבה פוסקים.

ה. יש מקום לערער על כל הנ"ל ממ"ש מהרי"ם מלובליין (פ"א) דआמעדר אינו סבר אלא גזה"כ דקרוב פסול — והעיר ע"ד מי שרצה להתייר בא' שהיה משתדל להוכיח שלא עבר עבירה, ונתקפס בדבריו והוביר שחתטא, דנחشب ע"פ עצמו — גם מהר"ן (פ' שבועת העדות) משמע כמהרי"ם מלובליין — רבים חולקים על מהרמ"ל הנז', דהרמ"א בתשר' בשם מרדכי הסכים להרבות דפסל אדם שבא להצדיק עצמו, ונתקפס והתברור בדבריו שחתטא, — וכן ד' שמן רוקח והגר"פ מקראKa, וכ"כ רעק"א בגילאון בש"ע בשם הרשב"אadam אחרים פוסלים אותו, ושוטק, אין אומרים זהה אין אדם משים עצמו רשע — וכן מעוד פוסקים.

ו. כי רמ"א (ח"מ ל"ד, כ"ה) דआע"פ שלא נפסל ע"פ עצמו, אין עושים אותו עד לכתילה. וכ"כ מrown בס"י צ"ב ס"ה — לכאורה זה מתאי' לתשר' הרמ"א הניל' ושאר פוסקי' ודלא כמהרמ"ל הניל' — חידוש גדול בהגר"א שם (או"ד"ז) דמ"ש אינו פסול עצמו, הוא שלא לחוב לאחרים, אבל ככלפי עצמו נאמן גם באותו הדבר שאינו נאמן על אחרים — וזה ודי דלא כמהרמ"ל הניל' לדבדרו גם לעצמו א"ג מגזה"ב. — כוונת הגר"א דנאמן על עצמו, דמשוי נשפה חד"א, וכ"ה בתוס' יבמו' (מ"ז ע"א) שהזוכר שם — הגר"א מבאר זהה למה לא עושים אותו עד לכתילה כמ"ש רמ"א — באහ"ז (ס"י ג') כי אין נאמן לומר אני כהן, וכעכ"ז אסור עצמו בגרושה ואם נשא לוקה — מחולקת ה"ה ומיל"מ ועוד או רק כשהוחזק לocketה, או גם بلا הוחזק — ב"ש שם, וכן הפ"ת שם כי גם דברי בר"א דכתיב שהעיקר כהה' דלא צריך שיוחזק.

ז. הגר"א שם (או"י"א) כתוב דנאמן על עצמו ולוקה, ומ"ש הוחזקה נדה בעלה לוקה עליה, לגבי עצמה א"צ הוחזקה

גם בחו"ל ידעי דבלי גט היה עדיין א"א, והנחה העניינ לפני הגאון הדן בזה.

סימן ד — ו

בבchor שהגיע לפניו ובקש להתיירו מסבך הספיקות הכרוכים בו עוד טרם צאתו לאoir העולם. כי הורייו היו מוסוכסים זמ"ר, ואמו עזבה את הבית ושם הרתה וגם ילדה, ורשו את הילד כמעוכב נישואין.

א. בכתובה של הורייו התברר שאחד מהudos מחלל שבת בפרהסיא — העד אמר בב"ד שהיה שומר שבת, ובכבה ירד זהה, ומאו עד היום אין שומר שבת — שני עדים כשרים העידו בב"ד בפני העד שעזה ח"י שנה מכיריים אותו, והוא נושא ועובד בגינה וכו' — החו"ק הנז' היו לפני כ"ז שנה, והוא אומר שגם היה כהיום, אך א"א משים עצמו רשע (בסתהדרין ט:) ופרש"י דפסול על עצמו מדין קרוב, לרבה שם, וכן בכתובות י"ח העדים שאמרו וכו'.

ב. ריב"ש (רס"ו) בעי' עדות שעבר עברה לפני השheid, וכ"פ הר"ב בח"מ (ל"ד, כ"ג) דהעדות שלפני זמן העברה עדות כשרה — תשוי' משיבת נפש (מ"ג) אפי' שלא נפסל על עצמו, מ"מ הוא בכלל הבזויים וקל דעת, שהר"מ פסק שהם פסולים לעדות — בתשובות רמ"א ורשות' פסלו ורקים ופוחזים לעדי אשה — רעק"א פקפק זהה, דאיתיך נפסול עד טומאה ונTier איסור תורה, בפסול רק' דרבנן. — ה"ב"מ פ"י דפסולים של רקים מסוימים חשש שישקו, ובמה ישרו להוציא אשה מחזקת היתר לבולה — יש מקום לומר זהה שיק' באומר על עצמו שהוא גולן, אבל זה אע"פ שבת חמור מכל, מ"מ לעניין שקר ממון חמור טפי — מומר לתיאבון פסול לכ"ע, ומומר להכעס לרבעה כשר.

ג. בב"ב (קנ"ט ע"ב) חילקו בין גולן לקרוב בהיה יודע עדר' לפני שנעשה גולן, או לפני שנעשה קרוב, וכי הר"מ דאיינו דומה בפסול עבירה שהחשוד לוייף, משאכ' קרוב — הקזואה"ח (מ"ו, קס"ז) בשם ב"י דהתוס' מוסופקים זהה אם הוא רק בעברה דממון, והנמק"י כי דרשע שאינו של חמס כשר לעדות אשה, שאינו חשוד לשקר — מיהו י"ל דעתם מה שאומר שעובר עבירה מהшибו לפוחז — ואמר דקי"ל כאבוי' גם מומר להכעס פסול, מנין לנו לחלק בין רשות' דחמס לסתם רשות' — תדע שהתוס' הנז' מוסופקים והש"ז בי"ז כי אין רשות' נאמן גם באיסורים וע"ש. — גם אם לא חשוד לשקר ופסול רק' דרבנן, בת' הר"י'ף כי דהמקדש בעדים פסולים מדרבנן א"צ גט — ואע"ג דפליגי עליה, רבים צירפו סברת הר"י'ף להקל — בנ"ד דרני' על הولد שהוא בלאו, ופסקו מותר, ודאי יש לצרף סברת הר"י'ף.

יא. הנמק"י כתוב דרכ בישראל אמא"ר, אבל ספק ישראלי נאמן — בגין' שהעידו שמהלך שבת ח"י שנים, גם להנמק"י נאמן לפסול עצמו דמייה ספק הוא על העבר — להגדר' א' הג"ל קשה באומרת מקודשת שלא נהרגת על פיה עד שיעידו או תוחזק — ויל' דשאני קידושין דחבה לאחרני שאסורה עצמה אכו"ע, אבל כהן אין זה תלוי במעשהיו, אלא מבריך יחוoso. — גם אומרת נדה לא מעשה גרמו, וכ"ג בתיגירתי בין ללב"ע, בכ"ז נאמן במבריך מצב ולא חב לאחרים — אפשר דאומרת אחוי הו, ואח"כ זינתה עמו, דנהרגת ע"פ — ושם סימן י"ט בשם ב"ח אמר אחותי חייב עליה גם תוק' ל', וכן כתוב הט"ז, — בב"ח עצמו כ' אחרת ממש ממשו הט"ז וב"ש, רק חלק בין עצמה דא"צ חזקה ובין הבא עליה — נו"ג בלשון השוע"ז בזה.

יב. ומלאך דיש מקו' חשוב להאמינו על העבר, גם יש ערעור בקידושין שלהם, וצריך לקיים העדות — ועוד זה כבר נפסל ע"פ מה שהעידו עליו וא"י לקיים הקידושין — מדריך בלשון הרם"א דא"צ עדות על שעת הקידושין, אלא רק שהרשיע לפני השער בבי"ד — וכ"מ בריב"ש להדייא — מבאר דל"ד נדון ריב"ש לנ"ד רכבר מוחזקים לנשואים — מ"מ כיוון שיש ערעור על העדי' חשב' כנתערורה חזקת הקידושין.

יג. מלבד האמור, עוד העיד ע"א שפסול מזו בחורותו, ושיטת רבנן'D בדבורה לע"א נעשה רשע. וכ"ד רשב"א ועוד. — והבאתי מדברי הראש"ל במשפטיו עוזיאל — ויש בה תרתי ליעוטא, חזקה דמעיקרא שהיא פניה, וא"ת העמד העד על חזקתו, הרי פסול לפניך במקוה שנמצא חסר — ביב"א האריך הרוחיב בד' קצוה"ח ונתייבות ועוד בזה, — מהרי"י סליצק שמיישב להריב"ש ורמ"א ע"פ תוספות חזקתו פניה לא חשיבא נגד חזקת הגוף, וחזקת כשרו אלימה כחזיה"ג ואין חזקת פניה שקופה נגדה — ויש להקל בין חזקת הגוף לחזק"כ בפרט להפנ"י חזקת כשרות מתואמת והאריך בזה — אפשר דריב"ש קאי בש"י רشد"ס בחזק"כ היא כחזקה"ג דה' בראש האדם ישר — עוד י"ל דהתוס' אמרו רק בגוף א' דין חזקת פניה עומדת נגד חזקת הגוף — בגין' חזקת פניה באשה, וחזק"כ בעדים ולא סתרי זא"ז בהכרח, אפשר דבזה גם חזקת פניה חשיבא — בהשגת הנתייבו' על קצוה"ח, ומ"ש עליו, ובג"ד יודת הנתייבות.

יד. הר"א מיזלס נר"ו העיר דגם בנפסל ע"א, הר"י יש אחרים שראו הקידושין — ב' פירושים במ"ש רמ"א שאפי' ייחד עדים יכול' אחרים להעיר — חת"ס ביחיד עדים ונמצא א' קרוב, והיו שם אחרים, — כתוב דעתרוף' אחרים מכח אן סהרי — והואיל' ומכוון סהדי הו, אין בזה דין עדות ולא

לה מהרמ"ל הנ"ל צ"ל דלא לוכה רק אם הוחזק. — מבאר איך נאמן כשייש רגלו"ד, או בשאר אופנים, והרי הוא קרוב כמ"ש מהרמ"ל — דרכ' גבי אחריו קרוב פסול לעדות, אבל כלפי עצמו לא חלים דין עדות, ועי' גם קרוב כשר דין בזה דין עדות — אבל במה שנוגע לאחרים א"ג לפסול עצמו דעל אחרים חלים דין עדות — ומبارך בזה עניין פלגין דיבורא.

ה. הקצוה"ח (ל"ד ד') בספק דמהריב"ל בנווגע בעדות אי פסול מחשש שקר, או משום קורבה — וכ' הקצות דנאמן לחוב לעצמו אפי' שהוא קרוב, דגוז"כ דנאמן על עצמו — רש"י (בקידושין ס"ה) הודאת בע"ד כך' עדים, דכתיב אשר יאמר כי הוא זה, דנאמן על הקצת שהודה, — ובויאר דכמו שהאמינה לב' עדים על אחרים, כך האמינו על עצמו אפי' שהוא קרוב — ומהרי"ט דחה הסברא דושאיה انهד"א מצד נדר, דא"כ היה יכול להישאל ע"ז — נוב"י כ' על סברא זו שהיא שנות, אלא זו נאמנות, וכן מסקנת קצוה"ח ג"כ — פ"ת (ס"י ד' ס"ק ל"ד) כ' מחלוקת אי מהני שוויא נחדר"א נגד עדים, או נגד ידים מוכחות — גם הגר"א הנ"ל כ' דושאיה נחדר"א הוא מנאמנות על עצמו וכמ"ש קצוה"ח — מער על הקצות, דרש"י בקידושין אייר' בהודאות בע"ד במזון, ומג"ל ללימוד לשוויא נפשיה — שב מוכיח מהגמ' שם שלא חילקו בין הودאות בע"ד לבין שוויא נחדר"א, אלא בין חב לאחרני, או לא. ודברי הקצות צודקים.

טו. מיישב קושית מהרמ"ל הנז', דआ"פ שעיל עצמו לא נאמן מגוז"כ, מ"מ כשייש אומדן, פסולין ע"פ האומדן, תדע שוג' עדים צרי' דו"ח לדעתו שלא יקרו — ובפרט למ"ש דין עושין אותו עד לכתהילה, הו"ל כדי' מרווחה שצרי' חקירה, ועי' סמכינן על אומדן לפוסלו — מבאר בזה דברי הפסיק' שם עבר עברה מאמין לו שעבר גם אחרת, מהרטיטב"א ונמק"י (ביבמות מ"ז) נר' שלא הגר"א — מדריך מדברי הגר"א דרכ' לחוב לאחרי' אינו נאמן על עצמו, אבל כשאינו חב להם כלל נאמן להרשי' עצמו — מוכיח כן מהגמ' דקידושין הנז' — בגין' לא חב לאחרים כלל דהוא התגرسו מז, ומהני לבן להכשירו, בפיסול עצמו של העד.

ו. בקידושין י"ל דבא להצלים עון שחיים זע"ז בלי קידושין, אם הוא פסול לעדות, ואולי הוויל' כאומר כדי' לעשות תשובה. — נוב"י (תני' ס"י כ"ז) כ' סברא זו דבמקרים שכונתה לטובה שהבעל לא יחתה על ידה, לא אמרי אמא"ר — בגין' יש רגלו"ד דמחיל שבת מז, וגם לא חב לאחרני כלל — עין רועים בשם נוב"י בנאמנות דרכ' תשובה לא מהני היפך ממ"ש בס"י כ"ז הנ"ל — מיישב דיל' דשאני היכא דחוב לאחרני במזון, דאפי' דרך תשובה א"ג — כשייש תועלת לאחרים אפשר דנאמן ע"ע שחטא לכ"ע.

איך מקדשים כשייש גם ק"ופ בקהל, ולא להלכה – ועוד דבר נורא"מ דבר כשלא ייחד עדים דוקא – הנצי"ב במשיב דבר כי כהן"ל, וכחוב דבגיטין וקידושין אף לא ייעדו נפסלו – עוד מ"מ בדברי הפוסקים בעניין זה באורך גדול – בגין שמדובר בחשש ממזרות, בודאי דיש לסמוך על הסוברים בטללה העדות – וככתבי להעיר מהאמור על אגרו"מ בקידושין קידושי רפורמים – – יש לומדים מתואס' במכות דרכם בעניין קידושין א"צ לבא להעיד, כי בעודותם מתקיים הקידושין.

בדין אמרוי בטללה כולה, גודלי האחראונים דחו דבריהם, ובפרט שקידושין דומה לדין – מרן בש"ע סי' ל"ו פסקograms במנוגנות בטללה עדות כשנמצא בהם ק"ופ – והרמ"א בגם במנוגנות בטללה עדות כשנמצא בהם ק"ופ – הרמ"א באה"ע (סי' מ"ב ס"ב) בנמצא ק"ופ, הויל מקדש בע"א. ייל דוקא אלא כיונו להעיד – וכ"כ רבים מהאחרונים, וכ"פ היב"י בתשו"ר דבכיוונו להעיד ונמצא ק"ופ איינו כלום. עוד בדברי הפוסקים באורך וכן בש"ש ח"א, ובמזרות דספוקו מותר מה"ת ייל דכ"ע יודו להקל – חתימת עדים הקידושין היא הוכחה שיחסם כמ"ש ביבי"א – ושאיין חילוק בין ייחום החתן או הרוב.

ית. בגין הרבה שהוא עד לא יידע בפסקול השני, להריה"ף לא נפסל הע"א בכח"ג – דעת הרשונים בזה מREN כתבה בשם י"א, ויש מי שחולק, מחולקת גודלי האחראונים בזה, וביבי"א העלה דהרי"ף עיקר – הסמ"ע (סי' לו סק"י) כי אכן ב"ד שואلين אם הכליר פסלו של העד הב', והש"ך כי לשואلين, בגין ודי לא הכירו – ביבי"א עשה ס"ס שמא הלכה כהחולקים על הריה"ף, ו王某 היכרו, ובגין יש ספק אחר שמא הלכה כמהרמ"ף דהרי"ף אמר כן רק בממון – וכן יש לצרף שלא נמצא שהאב אומר שאינו ממן, והאם אין לפוסלו – יע"ש מ"ש בזה ועכ"פ מכל ספק לא נפק. יט. ד' שיטות בנסיבות האב לומר שבנו ממזר "מדין יכיר" – ד' הרמב"ם הריה"ף והרואה"ש נאמן, כ"פ בש"ע – ד' בה"ג דרך הבהיר בכרות בכורה נאמן, ד' הש"ג דא"ג אלא בטענה שהוא בנו מעורוה, וד' תוס' ר"ד אין האב נאמן אלא בשחאות לא מכחישתו – רעק"א בתשובה צירף דעתות אלו להקל שמא הלכה כן,王某 מגוי, והסתכם עמו החת"ס – בש"ש ח"ב הארוכתי בדברי גודלי הפוסקים בזה, ובושה בטענה מזה נתערכה, עדין מסתפקין שאין מגוי, בדושה לומר שנתערכה מגוי – ת' הגראי"ז איזולאי דהכריע בכח"ג, עוז"כ שם ד' שעיה"מ דקדק מדברי ה"ה דחלין בגין גם באינה טוענת כן, ומישב בזה ד' הר"מ – דעוי גודלי הפוסקים בכח"ג שאמרה מפלוי אם חוששין לגוי או לא – גם הנוב"י עמד על הדקדוק ברמב"ם ופירשו באופן אחר דחיש"י מגוי – גם החזו"א כי הדעיקר כרעק"א דכשיש נוכרים וראו להסתפק מהם, הוא ספק – בנדו"ז ספק שגם אחר דחיש"י מגוי ו王某 מגוי נתערכה ועוד נוסף שאחד מудוי הקידושין מחייב שבת בפרהסיא בכל מיני מלאכות, ופסקנו להתריר את המבוקש

פסלי ע"י צירוף פסול ואין צורך לקדש שנייה, רק מהיות טוב – בצוואה שהיא ק"ופ, יכול להצטרף עד אחר עד הכהר ואף שלא ייחדו להעיד – לתוס' והרואה"ש אין אומרי' בטללה מקצתה בטללה כולה, רק אם ראו וגם באו להעיד, וכ"כ בח"מ בשם י"א – הריטב"א בשם רבו דאם לא ייחדו עדי קידושין בטל הכל מחמת קרובים הנמצאים שם בקידושין א"צ לבא להעיד, כי בעודותם מתקיים הקידושין. – להריטב"א אין מקום לד' חת"ס.

טו. מהריה"ז כ'adam ייחדו עדים ונמצאו פסולים, ל"מ מה שהיו אחרים שם – הרואה"ש פ"ק דמזכות אם ייחד עדים, לא נפסלים בפסולים שעמדו שם – במנוגות (ה' ע"ב) תנן דאפי' מאה עדים שנמצא בהם ק"ופ, בטללה – וככתבו התוס' דרך באותה שמעידין בב"ד, אבל בראשיה לחוד לא נפסלת כלל הכת נראתה ד' הרואה"ש שם – לד' הריה"ף אם העד לא ידע שהשני ק"ופ, לא נפסל – והרואה"ש דיק מה"ג שם העידו יחד ונמצא ק"ופ, נפסל הכל, וכן הוא דעתו – הרמב"ם כי adam נתכוונו להעיד ונמצא א' ק"ופ בטללה כל העודות, ואם באו רק לראות לא מבטלים, – בש"ע כתוב כהרמב"ם רשי"י ורשב"ם, וכי ו"י א דאיינו פועל עד שייעידו בב"ד, והוא ר"וי ורא"ש – עוז"כ בש"ע אם הזמין העודים כשרים ועמדו שם קרובים לא נפסלה העודות – ת' היב"ח דאפשרו הנסיבות שלא יחד לא מתחבלים ע"י הפסולים.

טו. ביבי"א בנמצא ק"ופ, וכן הביא ד' ריטב"א בדברי קידושין שבראייתם מתקיים הקידושין, אם יש ק"ופ בטל הכל כמו בבא"י להעיד – וכ"פ שצרכי היחיד עדי קידושין, שלא יתבטלו ע"י ק"ופ – עוז"כ דרשב"א ועוד חולקים על ריטב"א ורבו ואעפ"כ לכתחילה מיחדים עדים – בנמצא ק"ופ בין אלו שיחד לקידושין, לד"ה בטלו הקידושין גם לתוס' ורא"ש – עוד פוסקים שכתוון כן וסבירות מהריה"ז – מחלוקת בין ייחד כשרים ואין בהם ק"ופ דכתיב רמ"א גם אחרים יכולים להעיד, ובין מ"ש חת"ס – וחוו"י דגם אם נמצא ק"ופ בין אלו שיחד תתקיים בשאר – רבים השיגו בזה על החוו"י, וככתבו שדברי מהריה"ז הם ד"א חיים. וכל הגדולים הסכימו לו.

יז. מהריב"ל השיג על מהריה"ז דאין יויל צירוף בדבר אישור. וכבר רב"א בביבטול מודע – מיהו שאני נמצא ק"ופ דגזה"כ הוא. וכל גודלי האחראונים הסכימו להריה"ז ורחו ד' מהריב"ל – האבן"מ כי דמגיטין וקידושין דא"ל קיום אלא בעדים דיכוין בדעתו לכשרים, ותו לא מצטרפין הפסולים – החת"ס כי דיכוין בדעתו על הנסיבות כמ"ש האבן"מ, אז גם אם נמצא ק"ופ בעלו שיחד, תתקיים באחריים – יב"א תמה לכל הרשונים חולקים על האבן"מ וכ"כ כל גודלי האחראונים – ועוד שאבן"מ כתוב כן לישיב הקושיה

מומחה המוחזק בדברים אלו אם לסמן עליי — מוסף לדדק בלשון הרמב"ם, ובפי המשנה ובב"י עוד מוכיחה זהה מהתו שכתבו בדיקת פירות יש בה חכמה גדולה וא"צ סיורוגין, וגם מר' ירוחם וסמ"ק דבריות לא עשי' ג' הנ' וג' לאו עוד מדדק כן מהפר"ח שם. וממ"ש בשמו בעmericות דברי אמת — רוב הראשונים ס"ל דר' ישמעאל ולא פיג' אמתניתין וא"כ גם לשמנתינו ייל' בדיקות אלו לאו דוקא.

ד. בנ"ד הרופאי אומרים שהוא יכול להבין עניין הגט — ועוד שמסכים לגרש, ורמזו על דרישתו שתנתנו לו הכסף שהובטח לו — ע"כ הרבה שבדברו רגיל וכו' כאיש נורמלי — לענ"ד בכח"ג א"צ כ"כ בבדיקות, גם דרישת הסכום שקבעו עמו מראה בbijuro על שפיותו — והנה בנסיבות דםפסקל' אولي נטרפה דעתו, וזה אמרו שם לא השיב כהוגן נשאר בספק — אבל זה שהוא בחזקת שפי, ולאחר כמה שאלות היה נתקע ומשיב הכל בלבד, יש לתלות את זה בחולשה.

ה. מחזק להנ"ל ממ"ש האחות שאיבד חלק מהמושגים וגם חלק מהצבעים וועלן כן לא השיב נכוון בנסיבות שונות וצבעיהם — והרב נסתפק בזה, ולענ"ד אדרבה זה מראה על חילשות עינים או שמיעה, ומשו"כ אמרו שפעמים ש策יר לחזור על השאלה כמה פעמים עד שקולט.

ו. עוד יש לצרף ד' הר"ן דמחלק בנסיבות מתווך בורוי דברו חששו משא"כ מתווך חולין דל"ח לטירוף דעת — ובירושלמי אמרו שמחולין, דיון בבדיקה אחת, וכו' דמהתוספותא נר' דגם זה צריך ג"פ — וכו' הב"י דמשמע מהפוסקי דלא מחלוקת ואפי' מחולין צרי' בבדיקה — בדברי הב"ש בזה — החזו"א כי דלא כהב"ש, ומ"ש הראשו' מלחמת חולין הינו שהיה אילם שגם זה חולין, אבל חולין השיתוק אינו בכלל אילם או נשתתק דמתני' — ואין א' מהפוסקים שיחמיר נגד ירושלמי מפורש ולא כב"י הנדי' — ע"כ דפ"א שאמרו בירושלמי הינו הרכנת ראש שיתנו גט — המיעין יראה שהקל בחולין השיתוק אפי' שגם נintel דיבורו, ודין בבדיקה אי' לרשי' ור"ן ולתוט' ובעה"ע א"צ כלל.

ז. מהחزو"א אם ציוה לכתו וNSTAK ולא נבדק תלו' בחלוקת הראשי וכו' דיש להתייר מכוח ס"ס — בנ"ד מיררי בנסיבות מתווך חולין, והשאלות הראשוני' ענה טוב בכל פעם שנבדק, ודין בזה — בכ"י נר' דבריכם הגט ע"פ הרכנתו ולא נבדק הווי ספק, וג"פ כי משמו דNSTAK מתווך חולינו ולא בדקונו דכשר בדיעד — החזו"א כי שהפר"ח חולק על הב"י הנדי' והוכיחה כהב"י.

לבא לקהלה ה'! — בסוף הפס"ד מצורפת הסכמת מר"ן ג"ע בראש"ל ובינו עובדיה יוסף שליט"א שעיין בדברים והסכים להתיירו בקהל ה'.

סימן ז' — ט

שאלת שבאה מהר"ר בארגנטינה

**במי שנשתתק ורומו לכתחוב נט לאשתו,
ויש ספק בבדיקהו**

מי שנשתתק ושאלוהו בחוד ה' ותרי לאו, חד לאו ותרי ה'ן. ומתחילה ענה כהוגן ואח"כ נתבלבל — עוד אמרו שהרופא אמר שהוא מבין עניין.

גם כשחזרו לשאול אותו פעם מшиб טוב ופעם לא.

א. בගיטין (ס"ז): תנן NSTAK וא"ל וכו' והרכין בראשו, בודקין אותו ג"פ אם אמר על לאו וכור' ופירש"י ג"פ לאו וג"פ ה'ן — וכ"ה בירושלמי וכ"כ התוס' ורש"א ור"ן ועוד, כמ"ש בב"י — והרכנת ראש השיבא כקולו — ואמרו בגמי' דשואלים בסירוגין (המתנה בין שאלה לשאלת) והסיקו דא"ל חד לאו ותרי ה'ן וכור', מפני חשש דדילמא שיחיא נקטיה — בירושלמי כי חד ה'ן וחדר לאו, והעיקר בגמי' דילן כמ"ש הר"ן ועוד — לדבי ר' ישמעאל בודקין בנסיבות של ימות החמה והגשמיים. וכתבו תוס' דשואلين אם יקטפו מן האילן — הרמב"ם כי בודקין אותו ג"פ, ולא הזכיר בבדיקה פירות כלל, ולא כי בבדיקה הכל"מ כי דס"ל דא"צ כל השש בבדיקות רק ג' מתוכם — ע"כ מrown דהה"מ סובר דמ"ש חד לאו ותרי ה'ן, ל"ד, והעיקר לצאת מן הספק. וכך כתוב ובבודקין אותויפה יפה. וכ"ג ממ"ש בפי' המשנה — מהר"ל כי דמ"ש בודקי' יפה הינו בסירוגין או בבדיקה פירות — הלח"מ מפרש בד' הרמב"ם דפסק כר' ישמעאל — הערטה דבתוס' כי הפוך מדברי הלח"מ — גם הב"י כי' דהתוס' מסתפקי' אם צריך וכו' בבדיקות בפירות. ופשט דל"צ סיורוגין מדדק מר' ירוחם דגם ג' ה'ן לאו. א"צ בפירות — עוד בד' שאר ראשונים בזה.

ב. כתוב הב"י דס"ל להטרו שזה שעוברים מהן ללאו, הוו'ל סיורוגין, ולא כפירש"י — וכן מבואר בירושלמי ג"כ — והוחתני מהר"ף נמי דס"ל דסיורוגין הינו חד ה'ן ותרי לאו — גם בהרמב"ם יש לפרש כהנ"ל, בהג"מ נר' דמפרש ברמב"ם כפירש"י וכן פירש הב"ח.

ג. מהרמב"ם נר' דסדר השאלות ומספרם, לאו דוקא ורק דוגמא למדונו חז"ל — וכל שיש בידינו לקבוע אם הוא מבין ודעתו מיושבת סמכין ע"ז — ונ"מ לרופא

לפתוח תיק מתחאים לבקשו לפסול את הרכב ביה"ד – היו מכתבים בין באי כוח הצדדים, ולא הצלחו לחתם מועד.

ג. ב"ד קבע מועד לשמייעת הוכחות האשה ושם לא תופיע האשה ועדיה עלול ב"ד לסגור התיק – ב"כ האשה בקש רחיה ביום הדיון והגיש תעודה מחלת של האשה – ב"ד לא קיבל דברים אלו, החבר שלא הזמין את העדים כלל, למרות שלא יכולו לדעת שהאשא תהיה חוליה באותו יום – ב"כ האשה הודיע שלא יביא עדים כי באותו שבוע בקש לפסול.

ד. ביה"ד נזף ב"כ האשה שאחר דיןיהם ופס"ד שאושר גם בבדה"ג, ולאחר שבג"ץ הגיעו להסכמה להביא עדים ואחר דוחיות – עתה נזכרים להגיש בקשה פסילה ד' ימים לפני הדיון – בסוף הודה ב"כ האשא שאין להם עדים ומ"ש בbg"ץ שרווחה להביא ראיות כונתו לחקורה הבעל – ביה"ד דחה כל דברי ב"כ האשא.

ה. מכל החומר עולה ומצטירית עבודה שיטית פסולה לחלוtin, שיטת הסחתת המעוותות את הדיין – מבאר חומרת העניין ותוצאתו הרנסנית – ושותה על כל היושבים בדיון להלחם בשיטה זו בדרך נכהה כדי לשמר על הצדוק והיוישר. – בנו"ד נזף גם השימוש המוחזק בדרישה לפסל הרכב ב"ד בטענות שהוא – מראה את חוסר הכנות שבדרישת זו, שנעשה להגדיל את סחתת הדיינים – מפרט את רבי התחמקויות ורוב הסתיירות המוראים על דרך שאינה ישירה לחלוtin – וגם הטענות שטענו נובעות מאי הבנה בסיסית בדיוני התורה – ונוסף בזה גם כוננות דzon – האפשרות בקש לפסל ב"ד וכדר, ניתן כדי לשמור על הצדוק, ואין להרשות שיתמשו בה ככלי משחית, לעוות אורחות יושר המשפט.

ו. לעניין קבלת עדים שהתרבר שמעולם לא התקונו לה – ואילו בbg"ץ התלוננו שנשללה מהם זכותם הטבעית להביא עדים – וכל מגמתם לענות הדיין – וכבר כי אין טעם להביא עדות בזה, וגם ניתנה להם הזדמנות שאין ניצלה.

ז. לאור הנ"ל ביה"ד פוטק לדוחות על הסף דרישת ב"כ האשא לפסל הרכב זה – כי כבר לפני שלוש שנים פסקו לחיבתה בגט ואושר ע"י בדה"ג, ומעולם לא טענו לפסל ב"ד – ורק כדי להמשיך בסחתת המציגו דרישת זו – כמו"כ מסיים הדיינים ולא קובע ע"ד מועד לקבלת עדות. עוד קבע ביה"ד שלאור הנ"ל נוקטים בצד לא שגרתי, ע"פ תקנה נ"א לתקנות הדיון, ומפסיקים את הופעתו של ב"כ האשא בתיק זה.

ח. במ"ש הרמב"ם למד דרך דוגמא נקטו בבדיקה וכנ"ל כן דעתו גם בסימני שוטה דאחו"ל איזהו שוטה וכו', ונהלקו בגמ' אם צרי כל הסימנים – והרמב"ם לא הזכיר הדוגמא דחו"ל, וכי ב"י דס"ל דרך דוגמא נקטו, והביא ד"ח בזה – בדברי הריב"ש בענין שוטה – שד"ח בשם עטרת חכמים דהכריח מבי"י הנז' שנותה אחר הרמב"ם דהסימנים דגמ' לאו דוקא.

ט. עו"כ שד"ח דהטור ח"מ (ס"י ל"ה) ס"ל כהרמב"ם הנז', ויש שכח שכ"ד הרא"ש, ועוד רבים – מן האמור יש סיוע למ"ש דבשים השפיקות נמי ס"ל דרך דוגמא נקטו – עוד מסביר הדוגמא שנקטו ח"ל בבדיקה ושם בלאו דוקא.

י. שור' ב מהרש"ם דכתב בסימני סריס כל שנתקבלו כלי הזרע הווי בכלל פצוי"ד. וכמו ד' הר"ם בסימני שנות וע"ש – רואים מהרש"ם לכל שתלי בamodelן דעת אמרוי לדוגמא נקטו והה"ג לשאר דברים – יע"ש עוד פוסקים בכעין זה.

יא. עוד הוכחה להנ"ל מהרמב"ם (ה"א פ"י"א ה"ב) דאייש שאמר אינה בתולה והיא אומרת לא בא עלי בודקין אותה וכו'. – ולא הזכיר הבדיקה דחייבין יין שבגמ' דכתובות (י' ע"ב) – היה שם כי הבדיקה זו לאו דוקא וה"ה לאחרת – וה"ה לנ"דadam ברור שהוא שפוי וכנ"ל אין עוד לחוש.

סימן י'

בחוב האשה בנת

א. בני זוג שמתדיינים עקב סכומים גדולים וממושכים, וב"ד חייב האשה בגט. דרשה להביא עדים, וב"ד לא הסכים כי החוב בניו על עדות דוד האשה, שהבעל מאמינו, ויש רגל"ד ובכח"ג לא יועילו העדים דבר – דין עדים שלא זה ידם מידה עד כדי לשלול עדות הדוד.

ב. האשה עתירה לבג"ץ והבעל וב"כ הסכימו לחזור לב"ד להשמעת עדים – מפני החשש שבין כך יחייכום – ב"ד קבע מועד לקבלת עדות ע"פ בקשתם – אחר זמן רב בבקשת האשה וב"כ לדוחות מועד העדות בטענה שב"כ נקבע לו דין במקומות אחר – והוסיף שהזדמנות ראשונה עומדת בבקשת שב"ד יפסול את עצמו – אח"ז הביע ב"כ בעל תדמתו מעצם בקשה הדחיה אחר יותר מחדשיים מאז נקבע המועד – וגם הביע פלייתו על כוונת הפסילה – אחר שתיק חזר לב"ד לבג"ץ בהסכמה ב"כ האשה. – ב"ד דרש מהצדדים לתאם תאריכים, וועל ב"כ האשה

הכ"ח והט"ז שזה קנס והסכים עמו הגר"א גולדשטיינט – בשווי"ת ש"ש ח"ב כחובי שלל מעוכבת מהחטו שמחייבי' במצוותיה מעשה ידיה שללה – וכבר פסקו בכ"ד הגدول (פ"ר כרך ו') לחיבתו במצוות, אך לא פסק לכופו בשוטים – ואפשר שלא היה סמכות לכווף ים במאסר – והעיקר למעשה שכופין בכל דרך למסרה ליבם ולהחלוץ.

סימן יב

בחיוּב אֲשָׁה בְּגַט מִשׁוּם דְּבָרֵי בִּיעּוֹר שְׁבָקְלָתָת וּבֶן גְּלוּיוֹת שְׁוֹנוֹת

א. בני זוג שנפרדו זמ"ז שנה וחצי, והאשה תובעת שלום בית – וכן דורשת מזונות בך – 5000 ש"ח נסף על מעשה ידיה – הבעל טוען שהוא מרויחה יותר ממנו וגם מקבלת עזרה מהילדים הגדולים – הבעל טוען שהוא זינתה ויש לו קלטות משיחותיה המוכיחות הדבר בבירור – לשאלת בה"ד, השיבה מתחילה שאינה יודעת מי הוא האיש שעליו מדובר בעלה – אה"כ אמרה שדיברה עמו בטלפון ושוב אמרה שנפגשו בתוך חבורה – בשלב ראשון פסק בה"ד שלא לחיבר הבעל במצוות עד שתתברר טענותו.

ב. בדיון השני אמרה שנפגשה עם החשוב פעם אי' לפני י"ב שנים – והוא בהרצאה ואח"כ קבעו להפגש בבית קפה אך לא נתקיימה הפגישה – לרוב השאלה לא השיבה כענין ורק מתחמקת ומשתמתת – גם ציטטו לפניה מתמליל השיחות והכחישה חלק מהדברים ובירובם אמרה שאינה זוכרת – ב"כ האשה טען שככל זה היה לפני עשר שנים וכבר חזר בעלה עמה ומחל לה – עוד ציטטו מהקלחת דברים המוראים על קשר גדול וכו' והוא מתחמקת – האשה וב"כ הסכימו שהקלחת תיבדק, ואם היא נכון יקבע בה"ד את המסקנות.

ג. בדיון אחר הווען החשוב ונחקר והוא מאשר את עיקרי העובדות ומתחמק מלאריך או להכחיש את קשריו האישיים עמה – אחר שנתקבלו תוצאות הבדיקה של הקלחת שהיא נכון נכונה ללא פגם – טוענה האשה שאין זה הקול שללה – הוצע לה לבדוק ע"י מומחים כדי לברור אם זה קולה או לא, וסבירה.

ד. מכל הדברים והחקירה עולה בבירור שהיה קשר חזק וממושך בין האשה ובין החשוב – מתוך דברי החשוב מתקין אישור לכל החשדות אם כי לאו בפיירוש איתמר אלא מכללא – בתחום הדברים נשאל איך אין זכר דברים מהותיים וchosובים, בשעה שזכר היטב דברים קלי הערך – גם מתחמקויות האשה והסתירות שבדבריה מהה יותר מרגל"ד – וכן נראה מה שטענה שאין זה הקול

סימן יא

תשובה מאהבה לר' אהבה הנגאון הגדול
במהר"ם מאוזו שליט"א

לבירד אם נוהנים היום לכפות על החליצה
למי שאינו רוצה ליבם ולא להחלוץ

א. לפי הידוע כשהתבקש היבם היו קופין ע"י היוב מזונות – מן היום נראה פשוט שיש לכפותו גם בשוטים – ביבמות תנן מצוה בגודל וכו'. ובגמ' אמרו דוחוריין אצל גדול למכפיה – וכ"פ הרמב"ם ומן בש"עadam לא רצה קופין לחלוון ולא ליבם – נחלקו הפסוקים בכל מקום שאמרו קופין להוציא אם הוא בשוטים או רק אמורין לו שחיבר להוציא, כמו"ש באහע"ז סי' קנ"ד סכ"א.

ב. בנ"ד י"ל דלק"ע קופין בשוטים דלא חמיר כמו גט – ואולי משו"כ סתמו וכתבו שכופים על החליצה – ומ"ש הרמ"א בס"י קס"ה ס"א הואumi שרווצה ליבם, אבל בכ"ג יודה דכוכין – הרמ"א כי מחלוקת ביש לו אשה והיכמה לא רוצה להתיכם אם קופין אותו לחלוון – ובמ"ש רמ"א שם ודוקא שבאה מחמת טענה, במשנת יעקב כי דב"מ כי שרוב הפסוקים לא מצרכים שבאה מחמת טענה – בפ"ת כי דהרבבה אחرونיהם סביר דגמ' ביש לו אשא אין לכופף לחלוון כשרוצה ליבם – אבל בכ"ג שלא רוצה גם ליבם ודאי כייפי' ליה לחלוון ואפי' בשוטים כמובואר בב"ש – וכן מבואר בב"י להדייא.

ג. השד"ח כי דכוכין היבם עד חרמה, ומטעין אותו, וכו' – עו"כ בשם אهل יצחקadam לא רוצה לחלוון ולא ליבם וגורו ב"ד לדורפו וכו' – ואמ' כבר נתנו לו ממון נחלקו הפסוקים אם אפשר להוציא מידו – עוד תהה על מי שפקפק על רב שפסק לכופף, והאריך בדברי הפסוקי' שכופין אפי' בשוטים – שו"ר להגאון מהר"ש משאש נר"ז בתבו"ש ביבמה שמאסה ביבם משום הגיל ויש לו אשא וכו' ופסק לכופו בשוטים – שו"ר להగ"ר"ש ישראלי ז"ל ביבם שדורש מהצית הדירה שניתנה לאלמנה ע"י ממשלה כי ממש ב"מ דמחיבים אותו במצוותיה – ובב"י כי הטעם דהויא כמגורשת ואני מגורשת – ויש להעיר דברלא"ה כייפין ליה אפי' בשוטים.

ד. מתווך העיון בדברי הב"מ עליה, דמשתבעה ועד שיוכפו ליבם או לחלוון מחייבים במצוותיה – וע"ז הביא הטעם דחשיבא כמגורשת ואני מגורשת – אבל בזמן שפוסקי' לכופו יכול' לכופו במצוני או בשוטים וא"צ לתה טעם זהה – עוד העלה דיש לחיבתו במצוות וכל מע"י ורוחיה עצמה – וכמובואר בש"ע (ק"ס ס"ד) וכי'

מאשתו שזינתה יכול להוציאה בע"כ – רבים מגדולי האחראונים פסקו דיקול להוציא גם בזה"ז – ורבים כ' שהבעל חייב לצאת ידי שמים ולהוציאה.

ג'. הרש"א בת' כ' דהא חייב להוציאה בע"א שנאמנו לו, הינו שהיא בשותקת, וכ"ג מלשון מרן – מהרש"א גורס והוא שותק – רעך"א דקדק מת' מימונית ומהרמ"א דלא כהרשב"א – ע"כ דמהרי"ט פסק דאפיי' מכחישתו נאסרה עליו – בת' אחרת כתבת דמחלוקתם רק אם לנוף, אבל אם רוצה לגורשה רשאי לכ"ע – דקדקתי כן מהב"ש, אמן הוב"מ פי' ברש"א דבמחייבתו אפי' לצאת יד"ש לא חייב, ואشتמטיתיה דברי מהרי"ט – נאמן במ"ש שמאמין לה כ שיש רגלו"ד וכני"ל, וכ"כ רעך"א והב"מ – הרי בשם' דגם במקום חדר"ג נאמן לומר מאמין עד בקי' מהאומרת תא"ל.

ח. עוד הציגו גלוויות שליח לה החשוד, במ"ש האבini נזר במכותב שיש בו כיור – הכת"ס בכתבה דברי המוכחים שזינתה אם יש רגלו"ד מוציאין – ובנ"ד שלא קופין, פשוט שהוא רשאי גם بلا קדל"פ – בפרט שיש גם קלטה בדוקה, ומ"ש שאינו קולה מהבל ימעט שלא יעלה בדעת שיקליטו כי' עם אשה אחרת – ופשוט דעת' כל האמור הוא רשאי להוציאה ואין בזה חדר"ג – ומה שאמרה שחזר לחיוות עמה השיב שזה היה קודם שנודע לו על מעשה – ואפי' לדבריה אין בזה לשנות הענן.

חו"ש משפט

לבטל מלאלתו כדי להסביר אבדה – והג' אין חייב ורק אם הסכימים מרצוינו יש לדון בהוצאותיו – בב"ק (קט"ו ע"ב) זה בא בחיבורו של יין וזה בכוון של דבש וכו'. ואם אמר אציל שלך וכו'. וכותב תוי"ט (פי' מ"ד) בדברה"ג לא חייב להסביר אבדה אבדתו קודמת – והג' אין חייב לבא להעיר רק אם העיד יש לדון.

ג'. יש מקום לומרadam מתחייב בהוצאותיו חייב להעיר לו – וכן הראני חתני מהרי"ש נר"ו בש"ע (סי' רס"ד ס"ה) ובועל הין חייב לשופוך יינו להציג דבש חברו הויאל ואומר לשלים לו.

ובדאמרו (ב"ק פ"א) ר' ישמעאל בנו של ר' בן ברוקה תנאי ב"ד וכו' ושיהא זה שופך יינו וכו' – מחלוקת הראשונים אם הילכה כר' ישמעאל בנו של ריב"ב ונחלקו מרן ומורה"ם ז"ל בס"י רס"ד בזה – וכותב סמ"ע (אות י"ח) דפועל שא"ל בעל אבדה שיישלם לו שכרו לכ"ע

שלה בCKETת אחר שתחילה הסכימה שיבדקו אם הקלטת נכונה, ומסרבת להבדק בטענות שוא.

ה. לאור הנ"ל יש להאמין לבעל במ"ש שהודתה לו שזינתה – שבקלטת סירה כן לחברת – ובפרט שיש רגלו"ד, ונארה עליו אפילו בזה"ז שיש חדר"ג – ע"ג דנהליך הפסיקים אם הבעל נאמן לומר שנארה עליו בזה"ז – מ"מ בדיאقا רגלו"ד נאמן בקי' מהאומרת תא"ל דנאמנת כ שיש רגלו"ד – קייל כהרמב"ם והש"ע דאפיי' בעדי כיור וקידל"פ לא קופין הבעל לגורשה – וכ"ד רוח"פ שלא כרוב אחא משבחא ורשי' – הרמ"א הזכר ד' רב אחא ורשי' בהגה – הוב"מ כי' דמ"ש הרמ"א בתשו' מימונית בדיידי כיור אסורה לבולה אינו ר' דיש לכופו, אלא שייאמרו לו חייב אתה לגורשה – ואפי' אם דעתו לכוף צרי' אנו לחוש לד' הרי"ף והרמב"ם דב"ד בעדי טומאה הוא דמפיקי – והסכים עמו רעך"א – הרבה אחרים אומרים שגם הרמ"א לא הכריע בדבר רק ר"ל דיש מחלוקת.

ו. בתשובה בשמע שלמה ח"א כי' דआ"פ שאין קופין, מ"מ אם רוצה לגורשה רשאי – וכן מבואר להדייא ברמב"ם ובמאייר יבמות (כ"ד) – הכהנה"ג בשם כמה פוסקים דראוי ליתן לו עצה שיגרשנה וכ"כ בת' הראים – וגם בזה"ז דיש חדר"ג רשאי לגורשה בע"כ בכהה"ג – וכמ"ש הוב"ש שלא כהרש"ל וכ"מ ברמ"א – הצע"צ תמה על מהרש"ל דהוא עצמו כי' שאם הבעל אמר ששמע

סימן א

הידוע עדות לחבירו, ועלול להגרם לו נזק אם יעד, האם רשאי להמנע מהheid.

א. מרן בשו"ת אבקת רוכל (ס"י קצ"ה) אפי' שיש רק סכנת ממון מותר לכבות עדותו – דין חייב להעיד אלא מגמ"ח, ואין חייב להפסיד ממונו ע"ז – וכ"פ הגאון מהרי"ש אלישיב נר"ו בפ"ד"ר, ושכ"פ הגרי" קוטנא בישועות ישראל – וכן ראייתי בהלכה פסוקה הל' עדות שאינו חייב להפסיד ממונו בשבייל ממון חברו.

ב. מעשים בכלל يوم שמחיהם עדים להופיע בב"ד כשהם זמינים מתחייב לשלח להם ההוצאות – ולהנ"ל אינם חייבים דהפסיד עבודה נמי hei הפסד – הרמב"ם בהל' גולה ואבדה (פי' ב"ה"ד) וכן אם ביטל מלאלתו ששווה דינר וכו' נותן כפועל בטל – ש"מ דין חייב

האמור רואין דגם החולקי על ריא"ז וסיע', מ"מ אין השבת אבדה אלא חיוב גמור.

ח. מבואר פ"א ברמב"ם דאיינו חייב להעид בדיני ממונו אלא כח' תובעו להעיד, וש"מ דאין זה גמ"ח – בברכ"י בשם תורה חד הדגם שהוא פטור מדיני אדם, קופין עליה ככל מצוה – עוז"כ דאפק"ל שגם הרא"ה לא התכוון אלא לומר שאין זה חיוב ממון – היב"ח הקשה על הרא"ה ממש בגמי פשיטה דאוריתא הוא, וש"מ דיש בזה נשיאת עון, וכ"נ בדברי כל הראשוני והרמב"ם שמנו זה לה"ע – ולמ"ש גם להרא"ה יש חיוב ATI שפיר – מושן באקט רוכל כי שהוא כאבדה, אך שם ח' סנייפים לפטור העדר ובנסיף הוז' כי דיש פקו"ן ובشمני כי דא"ח להעדי אלא גמ"ח.

ט. אין ללימוד מאבק"ר לפטור מעודה משום הפסד – אם מתחייבים לשלם לעדר הוצאותיו נרי דלכ"ע חייב להעיד, ולא דמי לאבדה דלית בה פלוגתא כלל. – הנתיבות כי אדם קיבלו עליהם עדות קרוב, חייב להעיד כדי למנוע הפסד – העולה דיש חולקי על הרא"ה ומחייבים גם בדייני אדם, וגם המחייבי רק בדייש מ"מ ס"ל דאיינו גמ"ח – ווד' ההשלמה ומארידי דחייב לשלם בדייני שמים וחשייב גולן – תוס' הר"פ כי דגם ע"א כשחייב ממון לנכסא דר"א חייב מן התורה – הרוב מההידר שם כי דל"ר"פ בשנים חייבים בדייני אדם – עכ"פ שהבע"ד מתחייב לשלם לעדר הוצאותיו נראה דחייב להעיד לכ"ע וכן מעשים בכלל יומם.

סימן ב

סב החתן וסב הבלה אם יכולם לדzon וא"ז

א. ב' בעלי דין שביררו להם כי ח"ח לדzon בינויהם, והענין נמשך ואחד המתדיינים שידך נכחו עם נכר א' הבודרים – וככ' הרוב הגאון השואל נר"ז דין אם יכול להמשיך לדzon – וצ"ין למ"ש בסנהדרין אבי חתןوابי כליה מעידין זלי"ז – מורים בהגה (ל"ג ס"ו) כי לדzon אסורים, ובדייעבר דין דין – נמצא دائנים חשובים קרובים כלל, אלא י"ל דין אווהבים ובדייעבר דין דין – ונראה דפסhot דשאар קרובים דחתן וכלה דמותרים לדzon לכתילה זלי"ז ובכלל זה הסבבים.

ב. בכתובות (ק"ה ע"ב) וא"ר פפא לא לידון למאן דרכיהם ליה או דסני ליה – בסנהדרין תנן ואלו הקרובים וכו', האוהב זה שושבינו והשונא וכו', אמרו לו לא נחשדו ישראל בכך – ובגמי אמרו לדzon לכולם אסור, וא"כ מה HIDISH ר"פ בכתובות – וצ"ל דר"פ בא לחדר שאפי' מי

חייב להשיב וייל בנ"ד דלכ"ע חייב להעיד כשמתחייב בהוצאותתו ע"פ הסמ"ע.

ד. מיינו ייל דהסמ"ע ATI עליה מדין זה נהנה וזה לא חסר, ובין חכמים מחשבין חסרונו, וכל שיש לפועל איזה נ"מ איינו חייב – ואע"ג דמן פסק כהרא"ש דחייב להשיב אבדה בכח'ג מכוח התקנה.

יבול' העד לומר קים לי כהרי"ף ורמ"ה, ובפרט שכן ד' הרמב"ם כמ"ש היב"י עוייל דאפק' להרא"ש פטור להעיד, דכין דלאו דינא הוא, ייל' דرك במציאות תיקון יהושע ולא בזוה.

ה. ואולם טוב עושים בתיה"ד לדחייב העד כהנ"ל, שלא פשוט לפטור העד בגלל הפסד – ומ"ש הנמק"י בשם הרא"ה דחייב עדות הוא גמ"ח חידוש הוא, השלטי גבוריים כי בשם ריא"ז עד שכבס עדותו חייב לשלם בדייני אדם מדינה דגרמי – וע"כ אם אמר אני יודע יכול להשיבו הסת – היב"ח כי דמהטוש"ע נרי' דפטור מדיני אדם, ור' ירוחם סובר כריא"ז – וככ' בברכ"י ושאם חפס הבע"ד מנכסי עדים על כבישת עדותם, מצי למימר קייל' כריא"ז ור' ירוחם ושכ"כ משאת משה.

ג. נמצא דሊריא"ז ור' ירוחם חייב עדות איינו גמ"ח וחייב גם בדייני אדם – הרמב"ם פ"י'ז ה"ז כי דפטור מדיני אדם וחייב בד"ש – והוא א' מ"ד' דחייב בד"ש בב"ק נ"ה ע"ב – בגמי שם אילימה כי תרי פשיטא, אלא בחד – מלשון הרמב"ם נראה דוק ע"א הוא חייב מדינ"ש אבל כי עדים חייבים בדייני אדם – דין בדרכי הגמי' שם – עוז"כ הרמב"ם ריש הל' עדות העד מצויה להעיד בב"ד.

מו"מ בדברי הכס"מ שם – בדברי האחرونים ע"ז הרמב"ם הנז'. – שו"ר בעורך השלחן שהבין מדברי היכ"מ הנז' דבשנים יש חייב בדייני אדם ועוד ראייתי בקרית מלך רב (נכון) דכתיב דינר' מהרמב"ם דס"ל כריא"ז ודקדק בדבריו כמ"ש בעניות.

ג. גם החולקי על ריא"ז, מ"מ לא כתבו שה חייב העדות הוא רק גמ"ח – המاري כי דפטור מדיני אדם, וחיב בהשbon מדיני שמים – עוז"כ בשם גдолלי הדורות שמי חייב בדייש, פסול לעדות עד שישיב.

יע"ש שכותב דיש עליו תורה גולה – וכן הביאו Tosfeta של מי חייב בדייש לא נמחל לו עד שישלם בשווית חכם צבי. ויש"ש בב"ק כתוב כי דעתו אם דוחקים אותו לשלם – עוז"כ בשם ההשלמה שהחייב בדייש פסול לעדר' עד שישיב – עוד ראייתי בנהלת דוד בראש הספר סייפור מעשה המחבר, ומהזה יש סיוע גדול למ"ש בזה מכל

הבעלים של שתי אחות או אם ובתה אין מעידין זל"ז – וכן מפורש בתורות אמת דכ"ש אחי חתן ואחי כלה, או בן חתן ואחי כלה וכו' באופן שכל שאר קרוביו החתן קשורים לכל קרוביו הכללה – וק"ו בסב החתן ובסב הכללה – אכן בזה קרובה, והרינו הוא רק מצד אהובים זל"ז – בוגם נזכרו רק להכירים לעדות זל"ז וכן ברוב הראשונים יש מחמירים לדון לכתתילה ואין לנו להוסיף על זה.

ז. יש מקום לומרadam יש אהבה וידידות גדולה ביניהם, לא יגרע משאר אהובים דלכתתילה לא לדון – וממצאי סמך לזה בכרכ"ש. – ויל' דאפי' סב החתן וכיו'ב, יכול לומר שאנו רוצה להתרידין אצלו – וק"ו בזה שאנו דין קבוע רק בירורו לדון, ועתה שהתחתנו זה בזה, יכול השני לומר שע"ד כן לא בירורו לדון.

סימן ג'

מי שנחביב שבועה אם יוכל להשבע מהוז לבית הדין

א. לענ"ד כל הנשבע צריך לישבע בפני ב"ד ועל דעתם – החילוקים שבין שבועה דאוריתא לדרבנן אינו אלא לנkitת חפץ וכיוצ"ב – הרמב"ם פ"י"א ה"ז כתב בשבועות הסת, ע"פ שב"ד משביעין אותה אינה נקרה בשבועות הדיניים – וכ' הגר"א סי' פ"ז דהיסת א"צ נקייה חפץ. והוא מבואר שם סי'ג – ע"כ שם דגם בשבועות המשנה א"צ נקייה חפץ אלא בפני ב"ד – דתנן (בגיטין) נמנעו מהשביעה (על כתובתה) התקין ר"ג הזקן שתהא נודרת – ואמרו בוגם לא שננו אלא בב"ד אבל חזן לב"ד משביעין אותה ובחוץ א"צ נקייה חפץ – מכללא לנמד דשארא שבועות בעי' בפני ב"ד דוקא – ועוד בנקייה חפץ מעכבות וחוזר ונשבע. ואין נקייה חפץ אלא בפני ב"ד.

ב. שבועת הדיינים בין דאוריתא ובין דרבנן צרי' נק"ח וממילא דעתך' דבאי' בפני ב"ד ע"כ הרם' (פי"א הט"ז) דכל שבועת הדייני' צרי' איום, ופשוט דבעינן בפני ב"ד – עוד מדקדק מלשוני הרמב"ם (בכל פ"י"א) שהדיינים הם שמשביעין, ע"ש בלשונות המובאים – וכן מהא דמשביעין אותו ע"ד ב"ד.

ג. וכן יש ללמידה מהא דבאי' שישבע בפני התובע נמי – בדברי הראשוני' אם לא נשבע בפני התובע אם מעכב – בש"ע פסק דבריעבד לא מעכב ולכתתילה ודאי דבאי' בפני התובע – והרש"א בתשובה כי' שאם השביעו אחד מהבירורין ושליח ב"ד שלא בפני חברו מסתברא דנפטר – ממשע דלא בעי' כל הב"ד מי הם זל"ז –

שאינו אהוב ושונה ממש כהגדרת המשנה – ור"פ לכתתילה אמר – וכ"כ התוס' שם, וכן מדובר בסוגיא דכתובות בדברים דאין אסורים מהדין – והפסקה שהביאו לאסור גם שוחד דברים צ"ל דאסמכתא הוא וכ"כ מהרש"א – ועיין מהר"ם שיף שם.

ג'. הרמב"ם כי' לאסור לדין לדון לאוהבו ע"פ שאינו שושבינו וכו', והרבד"ז כי' דנקט לשון אסור, ומשמע שלא פסול והזכיר ד' התוס' – עוד חילק שם בדעת הר"ם בין אהוב ושונא, לשאר עובדי דכתובות – בכספי משנה ה' מסנהדרין דאסרו רק בשושבינו, וכותב דמדרך' פ' משמע כל אהוב ושונא – מהכ"מ משמע דגם בזה אסור מדינא שכן הוא ד' רבן בסנהדרי' – וצ"ל למה התעלם מהתוס' הנז' – בהלי' עדות כי' הר"ם דואהב ושונא כשר' להעיד ופסולים לדון והכ"מ תמה למה לא כי' שושבינו ואילו שם כי' דס"ל דרבנן אוסרים כל אהוב וכו' – בב"י פ"י כמ"ש בהלי' סנהדרין – ברכ"י כי' דמשמע מהב"י דבדיעבד שדין לאוהב ושונא כשר ואפי' שושבין ושכ"כ בהגה"א בשם או"ז – ע"כ דגם להרא"ש וטור דמלחקים בין אהוב לאוהב, ההיא דלא לדון הוא לכתתילה – ע"כ דהמבי"ט בק"ס חלק בין שונא ממש לסתם שונא שפיסולו מרבנן, והעיקר ברמב"ם כהב"י שאין חילוק וכ"ד מהריך"ש ולה"מ – והעיקר כב"י דגם שונא גמור שדין כשר בדיעבד.

ד. ברכ"י כי' שהמרדי בשם גאון כי' דאבי חתן ואבי כלה אינם כשרים לדון זא"ז – והרבד"ז כי' שלא ידע מניין לקח דין זה ולא סומך ע"ז – החיד"א העיר דזה מבעה"ע וכמה מגדולי האחורי נסכו ע"ז – ויש שפסקו כמהר"יק להכשיר – ע"כ דנסמטה מהם ת' הרי"ף דמכשיר בדיין – קבוע – וכן מסיק החיד"א להכשיר בדיין קבוע – ובדייעבד ודאי כשר כמ"ש מורה'ם וכ"ד מREN.

ה. בוגם אמרו שלא דמו להדי אלא כי אוכלא לבי דנא – המאיiri פ"י דאן זו הרכבה טבעית אלא שכניתה כמוגפה לחבית, וגם מרשי"י נראה דאן קירבה ביניהם – ואפי' שהאב פסול לחנתנו זו קירבה של אישות ופסול רק לו – וגם אחר נישואיהם אבותיהם כשרים זל"ז וכ"כ רעק"א שם וכ"כ החת"ס בשם מהר"י יעב"ץ וע"ש – ונעלם מעניין קדשם שכ"כ הט"ז שם.

ו. בוגם סנהדרין מהו שיעיד אדם באשת חורגו – בסורה אמר בעל כאשתו בפומבדיתא אמרishi' אשכה כבעל מהרשי' וنمוק"י וכ"כ ב"י דהני תרי לישני ל"פ האהדי – וכ"פ הרמב"ם ז"ל דכל שתהה פסול להעיד לו פסול גם לאשתו – רק לאשתו או בעלה של הקروب פסול אבל לאחיו ושאר קרוביו מעיד – וכן מפורש בטור וגם ברמב"ם, וסמו'ק לזה כי' דאבי חתן ואבי כלה מעידים זל"ז –

ת. בכ"ב (מ' ע"ב) מבואר דין מותנה טמירתה, ונחלקו בגם' בהגדرتה אם צריך לומר להם כתבו בשוקא, או די שלא אמר להם להסתחרר ולכתבו — רשותם שם הטעם שמא נתנה כבר לאחר וכ"ג מר' גרשום שם — התוס' כי שכיוון שנגנו לכתוב בשטרות, וא"ל כתבו בשוקא וכ"ז, אפי' אמר בסתם מהני כמ"ש שם ר"ח — הרואה"ש וכ"ז, הטעם דעתירתא מוכיחה שלא גמר בדעתו לחתה — כי הטעם דעתירתא מוכיחה שלא גמר בדעתו לחתה — הרמב"ם כי הטעם, שהוא מערים כדי לאבד מןון אחרים שיחזור וימכו — ה"ה ז"ל פ"י בדעת הרואה"ד, דאיינו נתנהقلبسلم, והוא כהרא"ש.

ו. ה"ה כי דמ"ש הרומ"מ מותנת קרקע, לאו דוקא וגם מותנה מטלטלי' בעי' שתהייה גלויה, ולהלה"מ רוח אחרת עמו — להרמב"ם אם לא היהת גלויה פסולה, ויש מחלוקת בזה בין אם נתן מרצוינו או בהשתדרות המקובל — בדברי הלח"מ שם — מביא קצת ראייה להלח"מ ומישיב מה שהקשה עליה במשכנות הרועים — הוב"י דיק מהרא"ש ז"ל דגם בסתם אינה מותנה, ואפי' תפיס מפקין מינה וכהרמב"ם ז"ל — גם הד"מ מסיק כהנ"ל.

ז. מותנתא טמירתא ואפילו שעשו בה קניין מלבד השטר, בעי' שיאמר כתבו בשוקא. הרשב"א כי אם א"ל יחויק מעשייו, אפי' שלא כתבו פרהסיא מהני — דברי הש"ע והרומ"א שם.

ח. לשון הטור בעניין אם לא כתבו לשון פרהסיא, מוקשה מיניה וביה הוב"י כי שני פירושים בדברי הרואה"ש והעיקר דאפי' ציווה לכותבו בסתם דעתו שיכתבו כמנהג דברי האחרונים בזה. הפ"ת כי שלדעת מון גם האדנא אם לא כתוב וא"ל כתבו בשוקא פסול — רעק"א הביא דעוי גודלי האחרונים כהוב"י וע"כ אין להוציא מידיו המוחזק — משכנות הרועים וערך השלחן הארכו בדברי רבותינו ע"ה — ע"כ מחלוקת הראשונים אם כתוב לו ילק' ויחזק, ועדין לא החזיק בנכסים, אם יש בזה מותנה טמירתא — אפשרadam א"ל איטמורו בעי' עד שיחזיקו ממש, אבל בסתמא די שא"ל שילך ויחזק — עוד בדברי הפסוקים.

ט. גם הרוב צדק ומשפט העלה הדעיקר כהפי' השני של הוב"י. ושכן כוונת הש"ע — מון כי יש מי שאומר, וד' הסמ"ע בהרבה מקומות דין זה מוכיחה שיש בו מחלוקת, וי"ח עליון. — מון הש"ע סי' מ"ב כי דבריו שנגנו לכותבו אפי' לא נכתב כמו שנכתב, והש"ע כי דוקא בידיע המתחייב שכותבים כן — ע"כ מון (ס"י ס"א) דכל דקנו מיניה בסודר לכתוב דעתו שיכתבו כמנהג המדינה — בדברי האחרונים על זה — ממ"ש מון בס"י

מהדייני' שהיה מומחה בדייני שבואה, וכן שליח ב"ד שיביא ס"ת וכיוצא"ב.

ד. בכ"מ (י"ז ע"א) אמרו שם ר' יוחנן למי שאמר נשבעתי وعدים מעדים שלא נשבע הוחזק כפרן לאותה שבועה — הריין' והרא"ש כי דמי שנתחייב שבועה ואמר נשבעתי אינו חייב עוד בשבועה — וכי הנ"י דנ"מ בנשבע ולא משלם, אבל להוציא בעי' ראייה נשבע — וכי' בש"ע דבנשבעין ונפטרין נאמן לומר נשבעתי א"כ התרה בו נשבע בפני עדים — מבאר דכוונת הגמ' והפוסקים היא שאמר נשבעתי כדין, دائمamente שהוא בפני ב"ד ומתו או הילכו למה"י — הרומ"א בהגה כי מיהו בזה"ז דנווהגים להשבע בביבין לפני שמש או עדים, צרי' ראייה נשבע — ייל דה"ק דנהגו להשבע בפני עדים קבועים ועוד דין ושם, וע"כ א"ג שנשבע בפני דיןיהם והילכו למה"י — וכן נראה מהרדי' שהוא מקור דברי הרומ"א גזוי וע"ש — עיקר המנהג לשבע בביבין בפני עדים קבועים לכך, וע"כ לא מצי למיר שనשבע בפני אחורי' והילכו למדהה"י.

ה. המאירי בכ"מ שם, כי ויראה לי דוקא שאמר נשבעתי בפני ב"ד וע"ד ב"ד — והרי מפורש כמו שביארתי בעניותי — ש"כ במרדי' בשם ורבינו יצחק, כמו שאמר נשבעתי בבית דין ועל דעתם והילכו להם למדהה"י והן הן הדברים שכותב המאירי — וכי' לפרש בדברי הרשב"א בתשובה שפסקה הש"ע (ס"י פ"ז ס"ג).

סימן ד — ו

בדין מותנתא טמירתא

במחלוקות שנפלה בין אחים על ירושת אביהם.

ואחד מהם טוען שקיבל מאביו חלק מנכסי דלא נידי במתנה מהיים. ותחילת כתבי פרטוי המחלוקת שבין הצדדים שהם מורכבים וארכויים וכן טענותיהם ההדריות.

ד. פס"ד של הגרח"ש שאנן שליט"א בעניין זה, ובו דוחה כליל את טענותו הנتابע, שאביו נתן לו דירה אחת במתנה, ועוד מכר לו דירת עמידר — ע"כ שמסתבר שرك דירת העמידר רשותה בטאבו ולא השניה והשטר המוכיחה שהאב נתן לנtabע רביע מגרש ודירה במתנה, הויא מתנה טמירתא — מותנה טמירתא שניתנה ביוזמתה המקבילה לכ"ע בטלה ע"פ שנרשמה בטאבו, כיוון שהערימו והגנוו גם מכירת דירה אחרת שלא כדין, מtabטל הכל.

שי' רם"ב סק"ד וכן סק"ג נר' שלא מטעם גמירות דעת – דברי משפט כי דלמ"ש הרא"ש ונ"י ב"ב דעתם מתנה טמירתא שיראה שנתן בעין יפה, א"כ מכירה טמירתא כשר אלא שכח דלהרמב"ם שאמר משום קנווניא, וגם מכירה טמירתא לא מהני – שו"כ להכשרה במכירה דעתה לה קלא – גם מההרכבתה משנה על הר"מ שם נר' דלמוד שהטעם אינו גמ"ד – בתורת חיים על ב"ב מחלוקת בין מתנתה טמירתא למכירה טמירתא דשאני מתנה דבב"י רצון הנוטן. והוא כמו שכחתי – תשובה רעק"א משמע דמברא רבנן – יש לעיין בכך לאפלו למרן דבב"י שיכוח בשטר וא"ל כתבו בשוקא, מי מהני הרוי יכול להעלים השטר, משכנות הרועים כי לדון להרמב"ם למי שכתב מתנה טמירתא ולא זהה יד העדים מידו עד שמת וכן לרשב"ם אם אחד קנה דבר מה ותיקף נתנו לאחר בטמירו מה שחששו במתנה טמירתא semua מכיר או שהוא ימכור אין בחששות אלה לבטל המתנה.

טו. מרן בכ"מ (פ"ט מה) זכיה ה"ב) פי' בהרמב"ם דהטעם משום דאיינו נוthen מדעתו, ונראה שזה העיקרי – מצוה מחמת מיתה אין שייך לומר שמתכוון רק להחניף ובודאי גמר ונתן – חזר ופרש מה נקטו הראשונים אותן טעמי של קנווניא וכדרו – גם בב"י בס"י רם"ב חזר וככתב טעם זה שאינו מדעתו אלא להחניף – בער"ה תמה למה מרן תלה בטעם שלא נוthen מדעתו והרי הטעם מפורש משום קנווניא – המשחה דרבotta כיadam מוכח מהشرط שהיא מתנה גמורהafi' שהיא מסותרת כשרה – והער"ה תמה עליו דזה רק להרא"ש אבל להר"מ עדין יש חשש שימכור לאחר – ולפי מ"ש גם להר"מ העיקר הוא דין דין גמירות דעת, ויש לו רמז בד' המשחא דרבotta – הרמ"ה (פ' ח"ה) כי הטעם של הרמב"ם, ואח"כ כי שלא גמר בדעתו וכו'.

טו"ב-יח. דברי יוסף העליה דכשנתברר שנתנה בלב שלם שהיתה מרדפת אחר העדים זה גוף חשב פרסום – וזה כמ"ש דהעיקר משום גמירות דעת – וכן נראה מהר"ן שם – מהריק"ש בא' שנתן ברצון גמור ולא רצה שבניו ידעו וא"ל שלא יגלו, ומהריב"ל נסתפק בזה – מיהו הסמ"ק בשם מהר"י נרבוני כתוב דעתנו קיימת, ובודאי שע"ז סמך מהריק"ש – גם מהריב"ע ומהריב"ץ פשוטא להוadam נתן בלב שלםafi' א"ל איטמוaro מתנתו קיימת – וע"ש שפסק כן בפשיותו, וממשע דגם לפ' מרן הדין כן – וע"ש דבכל הוכחה שג默תחת מהני – עוד בדברי"י (ס"י רג"ע) שאם כי בשטר כתבו בכל לשונו של זכות מהני במקומם פרסום והוכחה כן מכמה פועל – וכן אם כי מתנה שיריא וקיימת כדת וכלהקה מהני.

ימ. עורך הגרא"ש שהמקבל יוזם את המתנה, והוכחתו שהנותן יוזם.

ע"א ובתשוכת אבק"ר עולה דאם כתבו השטר סתמא לא מהני – עוד הבאתי מ"ש במערכות דברי אמת בדברי הפסיקים בזה.

ו. בנ"ד לא אמר הנוטן כתבו בשוקא ולא על לבו ועל לב עורכי שטר המתנה כלל – וגם WHETHER האחים לא ידעו מהמתנה זו משך שנים ורכות לדברי התובע – לפי"ז הו"ל מתנה טמירתא ובטלה, וכ"פ יידידי הגרא"ש פאנן – יש לעיין בכך לאפלו למרן דבב"י שיכוח בשטר, וא"ל כתבו בשוקא, מי מהני הרוי יכול להעלים השטר, משכנות הרועים כי לדון להרמב"ם למי שכתב מתנה טמירתא ולא זהה יד העדים מידו עד שמת וכן לרשב"ם אם אחד קנה דבר מה ותיקף נתנו לאחר בטמירו מה שחששו במתנה טמירתא semua מכיר או שהוא ימכור אין בחששות אלה לבטל המתנה.

יא. וא"ל דחכמים הפקירו וביטלו מתנה טמירתא משום חששות אלו – העיקר דקים להו דבטמירתא אין גמירות דעת של הנוטן, רק כתוב לשבות בו, ושם רוזה למוכר או שמא מכיר – מבאר דבקניין קייל תליוהו וובין מהני, משא"כ במתנה כשנותן בגלויה זה מוכיח על גמירות דעת. – אבל נתן בסתר אוafi' בסתמא חסר הוכחה על גמירות דעת – מיישב בזו מה שהקשה משה"ר על הראב"ד – וזהו טעם הרשב"א דבר אמר לו חזק וקנה מהני, דזה מוכיח על גמ"יד – ובזה יובן מה שהילקו הגאנונים בין מי שנtan מדעתו, למי שנtan עפ"י הנסיבות המקובל – עוד מחזק זהה מהרמב"ם לגבי מודעא במתנהafi' לא הייתה אמת מבטלת המתנה – והסימק הלכה זו לדין מתנתא טמירתא דשניהם מאותו הטעם – ובזה יובן כי האומרים דאם קנו מניהafi' טמירתא קניין, דבקניין מורה על גמ"יד.

וחולקים סברי שהקניין לא מוכיח על גמירות דעת דלא עדיף מהשטר גופו.

יב. בנ"ד שכח המתנה בטאבו,afi' بلا פרהסיא קנה, דין גמירות דעת יותר מטאבו – מחלוקת הפסיקים בטעמא דעתבו אם מדינה דמלוכות או גמ"ד

יג. גם הסובי"י דל"מ קניין אם לא נכתב בשטר כתבו בשוקא ידוע בטאבו – טאבו עדיף מא"ל לך חזק וקנה או שהחזיקו מיד – עוויל דהירושם עצמו חשיב פרהסיא – כי ר"י ז' מגאנש דבפני ג' חשב פרהסיא וק"ז לטאבו.

יד-טו. דעתה האחורי שטהטעם של טמירתא לא משום גמירות דעת אלא משום קנווניא וכדרו – מהקצתה

כrown' דעביד דיןא לנפשיה וכ"פ הרא"ש ז"ל דלא כרבינו אפרים ז"ל — ודוקא בראה חפץ שלו ביד חברו או שבא לגוזלו, אבל לא רשאי למשכנו על חוב שהייב לו אלא בב"ד — וכ"פ הרמב"ם והתוס"ע (ס"י ד').

ג. מלשון הרמב"ם משמע דבר כל הענינים עביד דיןא לנפשיה — אך בש"ע נקט לשון הרא"ש, דודוקא בא לגוזל ממונו או שראה חפצו בידו — ויש לדון בנ"ד להש"ע אם יכול לעשות דין לעצמו.

גם להרמב"ם יש לדוןداول בזה שלא מוציא מהם רק מגין, אפשר דלא התיר — מיהו יש לומר דבר הבא גורנא قولיעלמאיתירו,adamילךלביהםש"פ יש לו הפסדים גדולים — במ' שם אמרו הילא דאייא פסידא قولיעלמא לא פלייגי דעביד דיןא לנפשיה — עוד כי גם הרא"ש לא בא לאפוקי אלא שלא ימשכנו על חובו — אבל זה שדורש לבטל המקח מפני מום וכיוצא בזה, قولיעלמא יודו להתייר.

ד. כנה"ג בשם ראנ"ח דודוקא להគתו וכ"ר אבל לא לחרפו. וכ"ש שלא להוציא שמן פסול לקרותו ממזר אם איינו מציל את שלו, ואפשר שמותר לקרותו רשע ופושט دائمר לו רשע בפני רבים לבכישו כדי שישיב לו הגזלה, וה"ה בנידונו — ודוגמא לזה במודחת שמכരיזין עליה ד' שבתוות בכתי כנסיות הרי אפי' בדברים שבינו לבינה מבויות באתה ברבים שתקיים שעבודה. — וכן מהרימין בכתיבי כנסיות בשני וחמשי בשעת הוצאה ס"ת (כמ"ש בת' הרמב"ם פאה"ד) והוא כדי ללחוץ על הסרבן לקיים הדיין — המרדי כי דבזה"ז משבעין בכתיכ"ג, והובא בהגה לש"ע ובש"ע כותבין פתקא דלטווא להחרים בעבורו, וע"ש שכטב דמותר ליתן חרם בבית כניסה אפילו בניסן.

ה. אח"ז אל השואל שהגר"ש אורבאך שליט"א אסר בזה דפסיק לחיותיו, ויש בזה הוצאה ש"ר — לענ"ד אם יכול לברר שהדין עמו מותר להפגן נגדם וכינ"ל — והסכים עמי מ"ר הגאון משנת יעקב שליט"א. — וכן יש ללמד מה שהתיירו בש"ע שם, אפי' להគתו. דהכהה יש בה לאו וק"ז בזה — וק"ז דצועק בדברי אמרת, וגם שיש לו הפסד לביהםש"פ, בזה יודו כ"ע דשרי — וח"א הקשה לי דייל דלא התירו בכל הנ"ל לבוזתו ברבים אלא ע"י ב"ד, והשבתי דכשмарו עביד אינייש וכ"ר הרי שיש לו מעמד דבר"ד בזה.

ו. עוד יש להוכחה מהרמב"ם אם קיבל עליו בע"ד והביאו לב"ד, ונמצא שעשה הילכה וכ"ר אין סותרים את דיןנו — וקמ"ל דאפי' באו לב"ד א"צ לחזור הדיין, אלא רק

ונם אם כדבורי, אינה בטלה דין כאן דין טמירתא — בימינו שעסקי בתים ושדות נעשים ע"י עוז"ד שמטפלים בענין הטאבו מסים ומשכנתאות וכו', והם עושים כינויים שאין בו טמיר וגלי והו"ל כמנהג מדינה — ונם דין כאן חיסרונו בנסיבות דעת דרך כרך עושים כולם.

ב. עוז"כ הגrotch"ש כיוון שהיתה הערמה שכתחבו בשטר מתנה גם מכירת דירה שלא כדין, גם המתנה בטלה, ולענ"ד מה שנתן לו בבירור לאبطل — והרב הנ"ל הביא דין מכר אחר מתנה לא ביטל הרא"שון, דכא להוסיף אחריות דמליך אחר מתנה לא ביטל הרא"שון, דכא להוסיף דאמ' הקנה לו ב' דברים שא' מהם לא נקנה, לא נתבטל השני.

במו קנה את ובהמה דקנה מחזה כמ"ש הר"מ ושו"ע — וכן ברמ"א (ס"י ר"ג) בקנה מעות ומטלטלין וכו' בחיליפין, ע"ש — וכן ברמ"א (ס"י ר"ט ס"ד) בקנה דבר שלא בא לעולם עם דבר שבא לעולם, דפסק כר' שמחה דקנה מה שבא לעולם — והג' ע"ג דמה שזיף לא קנה, מ"מ מה שברור לנו שהקנה קנה — ועוד דבריעל הקנה לו כדין ואח"כ הוסיף ובכל גוונא לא מבטל את מה שהקנה בודאי — בח"מ (ס"י נ"א ס"ו) הקנה לשני בני אדם בעדר' אחת וכו', אבל כי בשטר א' שנtan לפלוני חצר פלונית, ולפלוני חצר פלי' והוא העדים קרובים לה ולא לזה, מתנה הרוחק כשרה — כאן בשטר תצהיר של הנותן אין דופי כלל, ורק בתצהיר המקובל נמצא תוספה, וא"י לבטל לתצהיר של הנותן.

סימן ז'

קנה מבונית חדשה וטוען שאין בה כל הדברים שהובטחו לו אם יוכל להפנין ננד
החברה עד שיבואו אותו לבירור העניין
בב"ד או לפני בורר

א. קנה מבונית וטוען שאין בה כל השכלולים שהחברה פירסמה — בעל החברה אמר שיתבע אותם בכיהםש"פ — והקונה א"י לעמוד בזה מפני שכר העוז"ד, וביטול מלاكتו וכו' — ועמד והפגין מול החברה, והם טוענים שהוא מזיקם, ומבקשים לאסור עליו בצו — נעל"ד דיש למנות שmai נאמן, לבדוק אם יש צדק בטענתו — ואם יצדק בטענתו, א"א לאסור עליו להפגין עד שיסטדרו אותו כדין.

ב. קייל דעביד אינייש דיןא לנפשיה, ואין חייב לכלת לב"ד, כשיכול לברר צדקתו — בב"ק (כ"ז ע"ב) נחלקו اي עביד אינייש דיןא לנפשיה — הרי"ף ז"ל פסק

א. עיר בדברי הגאון הנ"ל נר"ו, מה שהשוה לאומנים, נר' דזה עדיף מהקדמים לו שכרו – שם אף' הקדים שכרו, יש לו הנאה לאומן שמתפרנס בזה ו"יא שבגל זה נעשה שו"ש – כאן שקיבל האוטו לתקנו כפי שהתחייב, לאشيخ שכר – ועוד הדומן מניחו בביתו וכדו', וזה נתחייב בשמירותו – בנ"ד במאית הדריב, הרוי הביאו למושב בשבייל המוסך, וזה יען לו שלא יסע בו, והניחו – והמכור לא משכו ולא הונח ברשותו – וכל הדין הוא לרבר מרשות מי גנבו. אם כבר קנהו הקונה או לא.

ב. לענ"ד המכירה היא גמורה, ועתה בא שיתקן לו כפי שהתחייב – ואמנם אם לא יתוקן תבטל המכירה, אך לע"ז היא מכירה גמורה – והמקבל הניחו מדעתו שם, ולא ביטל המכירה. – הרמב"ם בהל' מכירה (פ"ח) פסקadam נתן מקצת מהדרמים והוא יוצאה ונכנס ותבע השאר לא קנה עד שקיבל הכל – ומודרך בל' הר"מ דמ"מ קנה נגד מעותיו וכן הוא בש"ע. – בנ"ד שלשים הכל, ונתחייב המכור לתקן, המכירה היא גמורה במשפט שלום כי' ממש הנתייבות שאם מכיר לו בהקפה אפי' הגיע זמן ולא שילם לא נתבטל המכיר והו"ל חוב בעלמא – וכותב שם דאפי' עיל' ונפיק איזוזי לא בטל המקח בכח'ג – עו"כ שם בשם הב"מ באה"ע דחולק על הסמ"ע הנ"ד, וסבירא ליה דבעיל' ונפיק לא מהני שופfn בחוב – וע"ש דעהה adam לא עיל' נפק, אפילו נתן לו רק חלק, המכירה נגמרה לכולי עלא – בנדון דין ודאי הויא מכירה וחיב לתקן – אם יוכיח שהוא לא כשיר לטשטט כלל ודאי שתבטל המכירה.

ג. מ"ש הרבה נר"ו שהמכירה הייתה ע"ת שייעבור טսט. הרוב נסמך על טענת הקונה והמכור טען שהרכבה מכוניות כאלה עברו, וכן העידו כמה נהגים – ולע"ד המכירה הייתה מוחלתת רק יש חיקוב של המכור לתקן – פשוט Duis חילוק בין תנאי ובין מכך טעות – מכירה ע"ת לא מתקימת עד שיתקיים התנאי, וכמו שמכואר ברמב"ם בנ"ד לא היה תנאי אלא מכירה מוחלתת – אם יוכיח הקונה שא"א להעביר טסט, הו"ל מכך טעות – אם היה תנאי חוכת הרכבה מוטלת על המכור שקיים תנאי, אבל במק"ט על הקונה להוכיח שיש מום שמבטל – המכור זרעוני גינה ולא צמח חייב באחריותן ומוחזר הדמים, וכמ"ש הרמב"ם וש"ע (רלב"ס"כ) – והג' כל הקונה מכונית סתמא זו לנסיעה ואם א"א לעבור טסט בטלת המכירה.

ד. כשיש ויכוח אם ידע במום או לא, נחלקו הפוסקים – כאן הוויכוח הוא אם יש מום או לא, בזה נראה דכל"ע על הלוקח להוכיח. וכן מכואר בתשובה הרדיב"ז מהר"ית – כתוב הרדיב"ז בשם רה"ג דהлокח צרי' לישבע

לבדוק אם עשה כדין – ושם דיש לו מעמד ב"ד בזה – ואמר לי הגר"י זילברשטיין שליט"א שהיה לו כע"ז, והוכיח מכתובות (מ"ט ע"ב) יארוד ילדהوابני מתחא שדייא, וכו' ופירש"י שם – ובודאי עשו אותם מעשים לביצשו לדון את בניו – הרי עוד ראה שמבצעים לחץ צבורי שיקיים הדין – ואמר שמר חמיו הגאון הגדול מהר"יש אלישיב נר"ו הסכים לזה והוא תנא דמסיען. – ע"כ אם הובורה צדקתו יש להתריר לו להפgin נגדם עד שישתדרו עמו.

סימן ח

מכר רכב לחבירו והביא לו שיתקנו ונגנבן על מי מوطלת אחריות הגנבה

בב"ד משפט וצדקה. וזה מ"ש הגאון הר"מ מאוזו שליט"א. **א.** לכaura המכור חייב, כמו אומנים (בסי' ש"ו) שנוטני להם לתקן בקבלנו', שהם שומרי שכר להתחייב בגנבה ואבדה – וاع"ג דהמכור השאיר המכוניות במושב כדי לモסורה לאומן ונגנבה – אכתי מיקר ש"ש, שאם לא יתקנה חייב לקבללה ולבטל המכירה – שוב דחה דאפי' באומן אם קיבל שכרו מראש רבים אומרי' דלא הו ש"ש, וכןן כבר שילם לו – וاع"ג דנראת שהוא ביקש מהקונה להביא לו שם, מ"מ לא קיבל אחריות.

ב. יש לחיב את המכור משום שלא נגמרה המכירה עד שיתקן – עכ"פ לא יצאנו מספק והעמד האוטו בזכקת מרא קמא – ועוד כיוון ששנתיים לא עשו טסט לאוטו, על המכור להביא וראייה שהוא כשר לנסיעה, ורק בכלל הפנסים עיכבו הטסט – וاع"ג ששלים ונסע באוטו לא קנה עד שיתברר שהוא כשר – עו"כ שהמכור אמר לlokח שלא יسع באוטו שלא יתפס במשטרה ללא פנסים ומהזה נגנבן והוא התכוון לטובתו והו"ל ש"ש.

ג. שוב הביא הרב הפוסק נר"ו מה שכותב בשלחן עורך ח"מ (סי' ר' סי"א) הנוטל כל מבית האומן אם היו דמי קצובים ונאנס בידו חייב – אבל אם הבעלים קין בו ורודף למוכרו הוא ברשות המכור עד שיפסוק ויגביה – כאן הטסט יצא שלילי והמכור שידלו לקנות, ואם כן אחריות הגנבה על המכור.

סימן ט – י

בענין הנ"ל מה שבתבתי בזה

בתחילתה כתבתי תיאור העניין וטענותיהם בקצרה.

עכ"פ אין זה שיק לנ"ד שישים עליה רק התחייב לתקנה לא שיק לחלק בין חביכ עליו או לאו – וכל מה שיש לפניו לדון הוא אי הו' מק"ט – ועל הקונה להוכיח שא"א להעבירו בטסט וכנ"ל – למורות האמור א"א לנוקה המוכר למורי רס"ס נהנה במאה שהביא אצלו את המכוניות השחיב לתקנה בכל מקום – וע"כ יש מקום לפרש בינהם מעט. וכך עשו בב"ד והבאנו אותם לפשרה בהסכמה.

סימנים יא – יג

אשה שכבתה צוואה מחיים ונפטרה, ובעה טעון שאין לה רשות לצוות והוא היורש ועוד טענות.

ובתב בזה כב' ידינו הרוב הגאון רח"ש שאנן שליט"א כדי הי' הטובה עליו והעליה דמתנה מתנה, מכמה טעמים שסידור וכתב כיועין בדבריו פנויים. וזה מה שכבתה בעוני בעניין אחר שעינייתם בדבריו כראוי.

בפתחית תשובי תחתית עיקרי הטענות של הבעל וב"כ שתובעים לבטל את צוואתה של המנוחה, ולעומתם טענות הנתבעים שלהם ציוותה המנוחה את רכושה.

א. מבאר דין ירושת הבעל את אשתו כדתנן בב"ב (ק"ח ע"א) ומagem' דנו מנין נלמד – ונראה מהסוגיא ההיא דירושת הבעל DAOHTA – בכתובות (פ"ג ע"א) פלייגי במשנה אם ירושה זו מה"ת, ורב אמר דרבנן עשו חיזוק כשל תורה – וככ"פ הרמב"ם והרא"ש, וערוך השולחן (רס"י צ') האריך בזה.

ב. בב"ב (ק"י"ג). א"ר אבחו אין הבעל ירוש אלא במוחזק, ופירשב"ם שלא ירושה בקשר بما שנפל לה אחר מותה – הרא"ש כתב אבל בשבח נוטל, ובזה שונה הבעל מבכור – הבכור לא נוטל פי שניים במלואה (שם) התו"ס כי' דהבעל לא ירוש מלואה שהלוותה אשתו מנ"מ כמו שלא ירוש נזק – נמק"י נו"ג בד' הרי"ף דנקט לשון הגם', וכי' דהה להבעל, ושכ"כ ר"א משבחא וכ"ד ר"י' ור'ח – הרמב"ם לא הזכיר מלואה, וה"ה דקדק מהל' אישות דס"ל כר"י ז' מגאנש שהבעל ירוש מלואה – ור'י ז' מגאנש עצמו חשש לר' ר'י' ור'ח ולא עשה בדבריו, גם רמבי' ז' ורשב"א סביר שאין הבעל נוטל – ועיין בלח"מ שמחאל בין זכה בהן הבעל או לא – נמצא דלווה"פ אין הבעל ירוש מלואה אשתו.

ג. כל האמור הוא בהלotta אותו קודם הנישואין דआ"גadam יפרעו לה זוכה בהן, אם מטה לא ירוש דהו"יל ראי – אבל מה שהלוותה אחר הנישואין לא עדיף מה שמכירה ונתנה – והדברים מפורשים בת' רב"א דאחר

שלא ידע במום עד עתה, וכשהמוכר לא יכול לדעת משבייען על הספק – וככ' משפט שלום דריה"ג מיידי שנשתמש הולך בחפש, או שבא להוציא את הכסף – בנ"ד המוכר מוחזק במער' ולא ברור שלא העבור טסט – יש עוד טענות רבות לחייב הקונה בהוכחת טענתו – הרמב"ם כי' והוא שלא השתמש במקה אחר שנדוע המום הה"מ כתוב די"א שם יכול להבחן בו מיד ע"י בדיקה וכדר' שוב לא חוזר. וככ' במשפט שלום שאין להוציא ממון נגד י"א זה דרכיהם פסקו כן – בנ"ד שידע שהמכונית מושבתת בלי טסט ובלי פעללה שנתיים וכו', י"ל דאי להוציא מהמוחזק, – עוד בדברי הפוסקים בדיון דהיא הנז' – עוד דן בכח"ג שהבדייה תלויה במוסך, דיש טרחה ובה לבדוק – – ועכ"פ אחר שלא התרבר שאינו יכול לעבור טסט, המכירה קיימת.

ה. מה שטען שבמושך א"ל שא"א להעביר טסט וכו'. לכואורה היא טענה – אולם בעת שטען זה, אמר שקרובו שעבוד שם א"ל כן, וכן שבBOR עזה טוביה אמר לו ולא שא"א – וממה שנגע הקונה עד למושב כדי לתקן הפנסים מוכחה דרך הפנסים עיכבו – דאי לא"ה היה לו לומר לו מיד הרי שלך לפניך, גם בתביעה בכ"ד טענותיו היו ורק לאחר שנגנבה וא"א לביר את העניין – ובפרט שהרבה אישרו טענת המוכר שאין מעכ卜 בטסט אלא דברים בטיחותיים – ועוד דגם אם הנקבים מעכבים, הרי יכול לתקנם ולקיים המקח.

ו. עוד י"ל דאפיילו אם ברור שא"א להעבירה בבדיקה הטסט, עדיין אחריות הגנבה על הקונה – דהרבמ"ם וכן הש"ע (ס"י ול"ב) כתבו דאפיילו נמצא מום הוא בראשותו לגנבה ואבדה, עד שיחזרנו למוכר – וע"ש שהאחים כתבו טעמים שונים – בណון דין שכבר שילם הכל אפיילו יוכיח שהיה מום גדול עליו מוטלת אחריות הגנבה כיון שלא החזירה לבעל – ואפיילו להסמ"ע דכתב אדם הודיעו שחזר בו ושיבא לקחתו נפטר בזה, כאן לא ביטל כלל, ואדרבה בא לתקנו – ועל כן אחריות מוטלת עלי.

ז. מ"ש כב' הרוב נר"ז דמה שא"ל לקונה להניחה המכונית היה לטובתו של המוכר והוא"ל שו"ש. ידוע דהקס מוטל על הנוגג בפועל ולא שיק לעשות המוכר שו"ש משום זה.

ח. מה שהביא מה"מ (ס"י ר') בנוטל כל' מבית האמן וכו' – שם מיידי שנכנס לבית אמן והיה מבקר הכל' לקנותו ונשבר תנאים אלו מורים על גמירות דעת, אלא שלא ברור לנו שגמר לקנותו ובזה תלו הדבר בחביבות וככ"ל – קניין הגבאה או משיכה וכו' הם המראים גמירות דעת, וסיטומתא תוכיה, ומבאר בזה את ההלכה היא –

ה. לא מצאנו ריע להאגרו"מ בחידושו שהבעל צריך לכזין — הטעם דין לו פירות בנכסי שא"י כי הרמ"ה, דתינו פירות תחת פירוקה שלא יאמר כסא דווזי נקייטא תפרק נפשה, ובאים יודעים לא שיק טעם זה — וצ"ל — דמלכתה תיליה תיקנו לו רק הפירות של הנכסים הידועים — חלק בין זה ובין מתנה שננתן לה בעלה — בمبرחת א"א לומר הטעם של האגרו"מ דמלבד הדוחק מה ענה בעל תח' שידוע שהליך לא זכה — עז"ק מבעל הרש שיורש אשתו — וצ"ל דمبرחתה הו כmo שהנתנה עמו שלא ירש נכסים אלו ולא תהיה לו זכות בהם — שכן הלכה שהנתנהafi' שלא ירשנה תנאו קיים כמ"ש בגמ' וכל הפסיקים.

ט. בנ"ד אם הייתה מתנה עמו תהיה לו זכויות בנכסי מהני — מצאנו דברי מרדון חשוב הו"ל כהנתנו להריא — בב"מ נעשה כא"ל לכשתגנוב פרתי ותרצה ותשלמי קנייה לך מעבשו — וכן י"ל בمبرחת — ואפי' לרשות"ג דלא מהני תנאי שלא ירשנה, שאני הכא שהוא הבריחה יש חיזוק להאמור בדברי הר"ן שביאר החילוק שביןمبرחת ובין נכסים שאין יודעים — מבאר דבזה שגילתה דעתה שרצו להקנותם בסוף לירושה הו"ל כהנתנה עמו — עוד מחזק דברי הר"ן שתלה הכל בדעתה וכותב דחו"י כאלו פירשה שאם הבעל ימות וכי'.

י. עוד הוכחת מ"ב(קל"ט): שוויוהו רבנן כיווש ושוויוהו קלוקח שוויוהו כיווש לבני יובל שלא חזר וכור' — חזין גם למ"ד דרבנן עשווהו כיווש גמור עד שלא שב ביבול — ומה דשווהו קלוקח הוא להוציא לו כוח אחר ממש"ש, ולא לגרוע מכוחו ודלא כהאגרו"מ.

יא. מעיר בדברי הרה"ג רח"ש שאנן נר"ו דआ"פ שבבנק חשב רואין, כיון שהופקדו אחר הנישואין וכיה הבעל — עז"כ שהכריע הפסיקים כב"ש דא"א לומר קים לי כר"י ז' מיגаш ואשתמייתה מ"ש ערך השלחן ועוד — עז"כ שכיוון שטווען שהכל שלו והוא רשם גם את שמה הו"ל נתינה גמורה ואין כאן תקנת אושא — וڌיתית גם מתנה מפורש בש"ע שלא אוכל פירות אבל ירושה כדיין — עז"כ שעשתה שלא כדיין שננתנה לאחרים.

יב. גם לא ברור שנתן לה מתנה שהרבה רושמים שם האשה בחשבון מפני הכלוד בלבד — וגם בנתן לה מתנה אם מכירה אותה המכרبطل לרווח"פ — גם להרמ"ה ז"ל לא תמכור לכתילה מה שננתן לה בעלה — וזה שהוא עצמוני הפקידם אדרבה היא סיבה לחזק את זכות הבעל להוציאם — וח"א אמר שהם לא זכו לפני מותה דהבנק לא יתן להם הכספי רק ע"פ צו ירושה — ועוד שהם טוענים שזה כספה וננתנה לבעה להפקידם.

הניסיואין כבר זכה בהם הבעל וא"א להפקיעם מידו. וכן מבואר בראש" — וממן בב"ה כתוב دمشق טעמייהו, וכ"פ בש"ע וגם מורה"ס כ"כ — גם נכסים שאין לו פירות בהם אף"ה יורשם כמ"ש הח"מ וב"ש — בנ"ד כתבה צוואה על כל רכושה שהוא מחצית מהרשום ע"ש שניהם — מיהו אין הכרה שיש לה החזוי מהרשום ובפרט בכיספים.

ד. יש ויכוחים על מקורם של הכספי הבעל טוען שהכל משלו והם מכחישים, ואין ראייה — עכ"פ יש לזה דין נ"מ, ובאורוא תיקנו שאם מכירה או נתנה בעליה מוציא מהם לאחר מותה — אין מקום לטענה שהנתנה חלה שעיה לפני מותה וקדמה לירושת הבעל — שלא תאה צוואה יותר ממנתנה גמורה — לד' הרא"ש הבעל מוציא גופ הקruk בעיה האשה.

ה. כסף שמופקד בבנק אי חשיב מוחזק — וכבר השיג החיד"א על ח"א שנעלם ממנו ד' הגו"ר דהו ראי — וכ"ז מהר"י הלוי ושאלת יעב"ץ. ומהר"ם חאנז מחלוקת בין בנק לבין — מגדולי האחוריין וגדולי זמנינו שחולקים בזה — וגם להאומרים שהוא מלאה כיון שהלוותה להם אחר הנישואין לא עדיף ממיכורתה — ק"ו בזה שרשום ע"ש שנייהם — להחותם בב"ב אין הבעל ירוש גם מה שהלוותה אחר הנישואין — העיקר בזה כרעת רוח"פ והטוש"ע דמה שהלוותה אחרי הנישואין בעליה ירושם.

ו. באגרו"מ חידש דאיש שלא יודע דין יירושת אשתו חשיב לנכסים שאינם יודעים ולא ירושם — מוכיה לה מمبرחת דהטעם הוא שסביר שמתנתה קיימת — עז"כ דהתקנה היא שיכול לקנות נכסי אשתו, וצריך כונה לקנותם — וכתבתה דא"צ כונתו, אלא דהבריחה כאילו מתנה עמו שלא ירש אותם — בנ"ד יודה גם הגרמ"פ דאיירי בקביע עתים לתרורה, וגם מרגלא בפומיהו דאיןשי דמה שקבעה אשה קנה בעלה — למ"ד ירושת הבעל מדאוריתא בודאי דליתא לד' האגרו"מ — והבעל יכול לומר קי"ל כדעה זו — בנ"ד שלא מכירה גם אם אינם יודעים הבעל ירושם — ואפי' נדמה ההפקדה בבנק למכרותם, יכול לומר קי"ל כר"י ז' מיגash ז"ל — נו"ג בד' הב"ש שכותב דא"א קי"ל כר"י מיגash שהוא יחידי — ערך השלחן האריך בזה.

ז. אולם הגרמ"פ הוסיף לחישך דידיינו כمبرחת דגם אם לא מכורותם אינו ירושם — חלק בין אין ידועי דגם לא ידועה שם של אחרים, ונכללים תוך כונתו הכללית לזכות בנכסייה — אבל מברחת לא נכללים בconiתו, דחוشب שזכה בהם אחרים — ווייל דיוודה הגרמ"פ בזה שהחשבון ע"ש שנייהם שלא שיק מברחת בכיה"ג — וכ"ש שהוא ניהול הכל רק שיתפה עמו בשם.

סימן יד
פישטת רגל

שאלה שבאה מהה"ש רבי מצליה חדוד שליט"א מג'רביה שבתוניסיה לפני מרכז רבי עובדיה יוסף שליט"א, ולרוב טרdotio מסרה לי להשיב עליה.

א. גוי שפשט את הרגל, וחמי התפשר עם הנשים שישלם להם ארבעים אחוזו מטרוי החוב – רואבן עשה עם הסדר אחר שימירו את השט"ח שבידו בשטרות קטנים בחשלומים – וגם Ach הגוי הנז' היה חייב לרואבן, וע"כ שינוי רואבן את הסכום שבשט"ח – ושמعون קיבל עליו למסור השט"ח של רואבן לגוי ולאחר מכן קיבל ממנו הכסף, יסורי שטרוי חוב קטנים לרואבן ע"פ הסדר התשלומים – ושמعون הרגש בזיווף שעשה רואבן בשט"ח, ולהזע על רואבן בתענה שהגוי הרגש בזוה – ומתחז זה הסכום רואבן לחתת לשמעון חזי מהרואה – בסופו של דבר התברר שהגוי לא חש לזה, והרב השואל נר"ז דן אם חייב רואבן לשמעון כפי שהבטיחו.

ב. מהאמור עולה ששמعون הוציא הבטחה מרואבן במירמה – ובעצם אין זה רוחה כי אם חוב שאחיו של הגוי חייב לו בע"פ – הש"ך בח"מ כיumi שליח משכונות עם שליח להלוות עליהם מהעכו"ם – ואמר לו שהשייג הלואה בריבית כו"כ, והתברר שהשיג בפחות מזה, שאינו חייב אלא מה שהתחייב השליח – והע' ההתחייבות של רואבן הייתה בטעות ואני חייב – בש"ע (קפ"ג ס"ז) שליח שליח לקבל מעות מעכו"ם, וטענה העכו"ם ונתן יותר הכל לשילוח – ומורו"ם כתבadam הגיעו למשלח קדם שנודע הטועה הכל לשילוח – בני"ד שאני שהמשלח הוא שהטעה לגוי – ועוד דכל מה שנתן הגוי בנדונו הוא מכח השטר, וזה שייך לבעל השטר – ועוד שמורו"ם כי (בסעיף ט')adam נתן לשולחו מאיתים לשלים לגוי, והטעה לגוי ונתן לו רק منه, הוויל כאילו מחל למשלח.

ג. ועוד דלא אמרו הכל לשילוח רק בהטעהו בחשבון, ולא בטעות במקה – וכי היב"ח דשאני טעות בחשבון זהה לא בא ע"י מעות המשלח וע"כ זכה השליח – בכתובות (צ"ח). תנן היה כתובתה מאתיים ומאה שווהמנה במאתיים נתקבלת כתובתה – וא"ר פפא דבר שיש לו קצבה חולקין, אין לו המעות – א"ר פפא דבר שיש לו קצבה חולקין, אין לו קצבה הכל לבעל המעות – ונחלקו הראשונים בטעם אם ממשום שבאה לו הנאה ע"י מעות המשלח, או ממשום דסק למי נתנה לשילוח או לשילוח – ונ"מ אם נתן בפי לשילוח וכותב בפעמוני זהב דמן פסק כהרוי"ף דגם בכיה"ג יחולקו.

יג. עוד דין הרב נר"ז בכספיים שזכה בהם ולא בא לידי רק העבירות לחשבונה, האם נחשב למילה בידי אחרים – והעללה דה בעל לא זוכה שלא הגיעו לידי מעולם – וככתבי דסבירתו לא מוכרתת, שוגם לד' האומר' שהכספי שבסנק hei הלואה, מ"מ מה שכתב דכספיים שזכה בהם זוכה בו והכי נהוג – גם מה שכתב דכספיים שזכה בהם לאחר מותה וכו', במחכית גם בחיה הוא שלט בחשבון גם מ"ש הבעל שגינו' הימפקיד ולא עקב אחריו, אין זה שייכות עם נכסים שאין ידועים ודלא כמ"ש הרב נר"ז.

יד. הכותב סמך ע"ד האגרו"ם וכבר כי דאיינו מוכרת – ומ"ש שהיו יכולים להוציאו ביפוי"כ, איינו כולל דעתו משומ שיכלו לגנוב ייזכו – ואפי' נימא שנתן לה מכוח הרישום על שמה, מ"מ כדי שתנתן לאחרים צרך תנאי מפורש מהבעל וליכא – ובפרט שהרשב"א בשם גאון כי דאפי' יכתוב לה שתוכל למכור ולתת, ל"מ אלא שלא יוציא מהם בחיה בלבד – דעות הראשונים בזוה – ובנ"ד דלא פירש שתוכל למכור, ורק רשם שמה בחשבון פשוט דሞץיא מהליךות.

טו. ע"כ שנראה שהבעל היה מסכים לתת מתנות לקרובי אשתו, וע"כ יש להניח שהסכמים לצואתה – ותמהתי אם יש באומדן זה להפקיד זכותו של הבעל שעומד ומכחיש כל ידיעה מצואתה – ומהעיוון בדבריהם נראה להיפך שבשביל חי שלום לא התנדד שתנתן להם מתנות וכו' – וגם מה שכתב צואה וציווה להם, הוא לעשות רצונה ואפשר לבטלו היה לבטלה לאחר מותה וכמו שעשה. – ועוד דב עיי הרשאה מפורשת – גם בתחילת הדין היה פשוט שהתובע לא ידע מהצואה, ורק אח"כ באו הנתבעים בטענה חדשה – עוד כתב הרוב דעתא בוועל רק מדין ספק מה שאין כן רישום הכספיים, ואדרבה איפכא מסתברא.

טז. עולה דנכדים אלו ידועים לבעל היטב – גם לא חשיבי ראוי – ואפי'ו אם הרישום חשיב מתנה – מ"מ הוא יורשה – ויורש גם מה שמכרה או נתנה – מחזק העניין מתשובה חת"ס בנתן בית לאשתו ורשות על שמה וציותה אותו לירושה וככתבה על שם – ופסק דה בעל יורש, וחזקתם ע"י הטאבו היא בגזול וחיביכם להחזרה לבעל – ע"כ שם דגמ דינה דמלכותא אין בזוה – מבואר דקי' הוא לנ"ד לפי החת"ס – ב"כ הבעל ציין להרא"ש בתשובה שכ' שאינם נצ"ב הם נ"מ ולא יכולה למוכרים או ליתנים – ע"כ דעתך פ"ש שהבעל היה בשעת הצואה ולא מיהה לא הפסיד זכותו והוא תנא דמסי"ען וכע"ז כי בתשרי האחרונים.

מסקנא: אין בכוח צואה כזו לבטל זכות הבעל, והוא היורש לכל רכושה.

ביה"ד הצעיר פשרה – ב"כ המערער מבקש שיפשרו ביניהם בלי קבלת סמכות, וב"ד התנגד – ב"כ היורשת טען שהמצוה לא ידעה קרא וכתווב, וחובה לציין זה בצוואה ולא נעשה כן – ועוד שעורך הצוואה נשכר ע"י המבקש שאמור ליהנות ממנו, וע"כ אין המבקש צד נוגע בדבר – ב"כ המבקש בקש להתפטר, בה"ד דחה את זה דא"ר לקיים דין שלם ואח"כ להתפטר – ושוב חזר לטעון נגד טענות היורשת וב"כ – ב"ד דחה טענת ב"כ המערער שאין לו ייפוי כוח רק לטעון ותו לא.

ג. ב"כ היורשת אמר שמדובר בצוואה פיקטיבית – והתקבלו עדויות שהמצוה לא ידעה קרא וכתווב – לדעת המעדים לא יתכן שהלכה ביוזמתה לעוזר לעשות צוואה – עוד טענות הדדיות שונות בעניין צוואה זו – בסיכומים של ב"כ המערער שוב כי' שבham"ש העליון קבע שאין ב"ד מוסמך לקבוע מי נחשב לצד בעניין – וכן דוחה טענות ב"כ היורשת נגד הצוואה אומרו שאלוי השערות בלבד – בנוסף לזה התקבלו סיכומים מעוזר נוספת עם ייפוי'כ המערער וחזר ע"ד קודמו – והוסף גם חביעה לפסל ב"ד זה מלבד בתיק בטענות שוא – ב"כ היורשת בסיכומו כי' שלא מצא ראשיתו של נימוק לפסילת ההרכב ובאייר דבריו – וכן חזר על טענותיו נגד הצוואה וכן – והוסיף נימוקים וטענות נוספות לפסל הצוואה, וכן עד היום לא הגיעו ולא ניסו לסתור את טענותיהם.

ד. בה"ד פסק לדוחות בקשה המערער לפסל את בה"ד, והבהיר שאין זה מקום כלל – וכ"פ שאין בצוואה כדי לדוחות או לערער את זכות היורשת – והסביר שגם החוקות בג"ץ אין מקום להתנגדותם לטענות ב"ד – נמצאת עוד פגם שלא מסרו הצוואה לרשות לענייני ירושות – ומайдך היורשת נהגה כדין ובהתאם לחוק – ועוד שיש ספקות רבים בעצם הצוואה שיש בהם להטיל ספק יסודי ומהותי אם בכלל צייתה המנוחה – וספק אם ידעה שהיא מטבעה באצבעה שטר צוואה או לאו – וכבר נטען טענות קשות והם לא ניסו לסתורן, וגם המערער נמנע מההפיע בכ"ד בכלל מהלך זהה – מכל זה קבע ב"ד נחרצות שאין לערער שום צד בעניין ואין זכאי להתנגד לטענות ב"ד.

ה. לאור הנ"ל פסקנו שכל העזובן יעבור לבתת היחידה של המנוחה – דזה פשוט שאין להוציא מהיורשת הבלתי כ"א אם בצוואה ברורה לחולוטין – ובכלל ספק שיפול בצוואה, יש להניח היורשה בידי היורשים הבלתי כ"א – ק"ו בנדרון זה שהספקות רבים וגם חזקים מאד.

מסקנה דהאי דין: שכל העזובן ניתן וירשם ע"ש היורשת המבקשת, שהוא בתת היחידה של המנוחה.

ה. כבר כתבתי שהענין נעשה רק ע"י רואבן, ואפי' אם שמעון סייע בהטרדת העכו"ם, אין לו בזה כלום – אכן ודאי שנtan לבעל השטר, וגם לרשי' זכה בעל השטר – ועוד דנהליך רק בדבר שיש לו קצבה דאמר' בזה שהתוספת היא מתנה, אבל בזה אין תוספת, וכל"ע הוא לבעל השטר – וגם מה שנפסק דהטעיה שבמקח חולקים, הוא רק בדאי'א תוספת – וכך נtan לפি השטר ובבעל השטר הוא לשינה בו – ואין כאן טעות בחשבון אלא נתן כפי הכתוב בשטר – ח"צ כי' דכשагוי טעה מלאיו הכל למשלח, וכי' בזה.

ה. המרדי כי הטעם דאם הגוי ידע מהטעות חזר על המקבל, ע"כ הכל לשליה – ובנ"ד אם ירגישו בזיה'ם יחוירו לרואבן ולכך הכל שלו – ומוכיח כן מת' מהר'ם מרוטנבורג שפסקה הש"ע שם ס"ח – ועוד דכל זה הוא בשליח, וזה אינו שליח אלא עשו ביניהם עסקא והתחייב לו בטיעות – במשפט שלום הזcir מחולקת בשליח שהבריה מהמכס – ובנ"ד כולם יודו שלא השליח אלא המשלח ע"י השטר – וגם שם האחריות על השליח שם יגרם נזק לבעל הסחורה חייב בה השליח, משא"כ בזה שהכל על רואבן.

ו. ומה שהתחייב לתת לו מחלוקת הרווח, הוא טעות – וידידי הגרא"ץ בוארון נר"ו הצעיר שיתפשו – גם על שמעון יש קצת אחריות דעלולים להאשים בשיתוף פעולה – ונראה לדינהadam לא היה לשמעון שום אחריות, הוא התחייב בטיעות והואנו כלום – אבל אם במ"מ ביןיהם אמר שמעון שגם הוא מסתכן ועפ"ז התחייב לו, ראוי שיתפשו ביניהם וימחלו זל"ז.

סיכום טו

במאבק בין הבת היורשת ע"פ הדרין, לבין הננהנה לבארה מהצוואה, על סמכות בית הדרין חרבני לדון ולפסוק בירושה זו.

א. המבקשת שהיא בתת היחידה של המנוחה בבקשת מב"ד צו ירושה רגיל – ואחר קבלת עדים ובירור הענין שהיא היורשת היחידה – הגיע אח המנוחה התנגדות לצו ירושה בטענה שהמנוחה כתבה צוואה מחייבים לטובתו – וייחד עם זה כתב שאינו מסכים לטענות ביה"ד – ב"כ היורשת הגיב שהמעערער אינו בגין "צד הנוגע בדבר" ואינו זכאי להתנגד לטענות ב"ד – אב"ד שדן תחלה בענין החליט שאין בכוח מסמך (צוואה) הנעדר כל תוקף חוקי להפקיע סמכות ב"ד שננקתה בבקשתה של היורשת.

ב. בדין בכ"ד חזו ב"כ הצדדים על טענותיהם –